

@พิมพ์โดย ๐๗๐๗๙๑

๗๗๔๒๖ ๒ ๑๘๑

๕๙๙๙

รายงานการวิจัย

ชื่อเรื่อง พัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบ่อ Yang อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

Cultural Tourism to Development in Boyang Subdistrict Songkhla Province

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากบประมาณกองทุนวิจัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

พ.ศ. ๒๕๕๗

ชื่องานวิจัย พัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
 ผู้วิจัย ชุลีพร ทวีศรี
 คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 ปี 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา” มี
 จุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว
 เชิงวัฒนธรรม ของชุมชนตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา และผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดกับชุมชนตำบลบ่อ
 อย่าง จังหวัดสงขลา โดยอาศัยการวิเคราะห์ จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์
 เนื้หาครอบคลุมทางด้านประวัติศาสตร์ตำบลบ่ออย่าง ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
 ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนของตำบลบ่ออย่าง

ผลการวิจัยพบว่า ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่มีลักษณะเป็นพหุสังคม ที่มีทั้ง
 ชาวจีน ชาวมุสลิม และคนพื้นเมืองอาศัยอยู่ร่วมกันมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะย่านเมืองเก่า ถนนนครอก ถนน
 นครในและถนนไทรบุรี มีร้านอาหารมากมายไปตลอดสองข้างทาง และมีหลากหลายตามวัฒนธรรม
 สถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างที่อยู่อาศัยของแต่ละกลุ่มที่ถูกสร้างสรรค์ออกแบบตามรูปแบบวัฒนธรรมของตนเอง
 เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ตำบลบ่ออย่างจึงเป็นอีกพื้นที่ที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นที่น่าสนใจ มี
 ชื่อเสียงและเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวได้ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอบ่อ
 อย่าง ส่วนใหญ่มักเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับบริบททางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น ถนนคนเดิน เข้าตั้ง
 กวน ย่านเมืองเก่า ศาสนสถาน นอกจากนั้นประเพณี เทศกาลต่างๆ ที่ถูกจัดตลอดปี รวมทั้งการเข้ามา
 สนับสนุนและมีส่วนร่วมจากภาครัฐและเอกชน แม้ว่าการท่องเที่ยวจะส่งผลดีต่อชุมชนบ่ออย่างหลายด้านจาก
 การพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงถนน ภูมิทัศน์ ให้มีความสวยงาม แต่อย่างไรก็ตาม
 หากไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพตำบลบ่ออย่างอาจเจอกับปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหา
 การจราจร ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาขยะ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นจากการ
 พัฒนาจนกลายเป็น เมืองแหล่งท่องเที่ยวอีก เช่น หลวงพระบาง อยอัน เป็นต้น

เลข BIB# 142805

วันที่ 24 เม.ย. 2562

หน่วยบัญชาการ

๙๑๕.๙๓

๘๔๗ W

Research Title	Cultural Tourism to Development in Boyang Subdistrict Songkhla Province
Researcher	Chuleeporn Taweesri
Faculty	Faculty of Humanities and Social Sciences
Year	2018

Abstract

Research "Cultural Tourism to Development in Boyang Subdistrict Songkhla Province" intended to study the development of cultural tourism in Bo Thong district, Muang district, Songkhla province, The impact of Cultural tourism on the community of Bo Yang district based on the analysis of relevant research papers. Historical information, covering the historical district of Bo Yang. The social, cultural and lifestyle aspects of the community living in Bo Yang district.

The research found that Bo Yang district, Muang district, Songkhla province is a multifaceted area. The Chinese, Muslims, and natives have lived together since the past. The Old City, Nakhonnok St, Nakhonnai St and Saiburi Rd There are many restaurants on both sides and cultural diversity and The architecture of the residential building of each group was originally created in the style of their own culture, etc. So, Bo Yang is another area that can develop cultural tourism to be interesting. Famous and popular tourist destinations The cultural attractions of Bo Yang Most of the attractions are related to the local historical context such as the Night Market, TangKuan Hill, Old Town, religious places Including the support and participation from the public and private Although tourism has benefited many communities from developing into a tourist attraction such as improving the landscape, the landscape is beautiful However, if there is no effective tourism management the district may encounter problems such as traffic problems, Crime issues, garbage problems, and rapid changes that have arisen from development to becoming Other attractions such as Luang Prabang, Hoi An etc.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา” เกิดขึ้นจากการต้องการทำความเข้าใจบริบททางด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจภายในตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ให้มากขึ้นและมีความคาดหวังจะนำผลจากการศึกษามาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการเรียนการสอน รวมทั้งคาดหวังว่าการทำวิจัยนี้จะทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจสถานการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นภายในจังหวัดสงขลาได้มากขึ้นอีกด้วย งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จได้จากความกรุณาอาจารย์สิทธิพร ศรีผ่องเรื่องข้อมูลที่สำคัญของบ่ออย่าง รวมทั้งคำปรึกษาที่ดีทุกๆ เรื่องและกำลังที่ดีตลอดการดำเนินงาน ขอบคุณอาจารย์ทิวาพร จันทร์แก้ว และอาจารย์หทัยกาญจน์ วิริยะสมบัติ พึ่งกำลังใจและคำปรึกษาร่วมพั้งความช่วยเหลือด้วยอื่นๆ จนทำให้งานวิจัยสำเร็จได้ ขอบคุณนายศักดิ์ดา จาранนัย สำหรับการช่วยพิมพ์เอกสารและแบ่งเบาภาระงานอื่นๆ ให้เบالأง ขอบคุณนางสาวแสงดาวโสลະ และนางสาวเครือวัลย์ ไชยสุวรรณ ที่ช่วยลงพื้นที่เก็บข้อมูลและแบ่งเบาภาระงานต่างๆ จนทำให้มีเวลาทำวิจัยมากขึ้น และขอบคุณทุกๆ คนที่ไม่ได้กล่าวถึงแต่มีส่วนช่วยเหลือจนทำให้งานวิจัยสำเร็จ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอให้งานวิจัยฉบับนี้สามารถใช้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นที่สนใจไม่มากก็น้อย หากข้อมูลได้ผู้วิจัยนำมาใช้คลาดเคลื่อนจากความจริง หรืออาจไม่ได้อ้างอิงถึงแหล่งข้อมูลอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยขออภัยไว้ ณ ที่นี่

ชุลีพร ทวีศรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กันยายน 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
ขอบเขตของโครงการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	29
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	41
ตำบลบ่ออย่างในฐานะเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	41
กิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในตำบลบ่ออย่าง	45
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	62
บรรณานุกรม	71
ประวัติผู้วิจัย	74

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
รูปภาพที่ 1 ตลาดน้ำคลองแคน	6
รูปภาพที่ 2 อาณาเขตตำบลบ่ออย่าง	21
รูปภาพที่ 3 แผนที่สถานที่ท่องเที่ยว ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา(ปัจจุบัน)	21
รูปภาพที่ 4 บริเวณชายหาดและลานกิจกรรมด้านหน้าชุมชนเก้าเส้ง(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	43
รูปภาพที่ 5 ด้านหน้าวัดมัชชิมาวาส หรือ วัดกลาง (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	44
รูปภาพที่ 6 ด้านหน้ามัสยิดบ้านบัน (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	44
รูปภาพที่ 7 ตึกสถาปัตกรรมแบบชีโน-โปตุกิส บนถนนนางงาม(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	45
รูปภาพที่ 8 ตึกสถาปัตกรรมแบบชีโน-โปตุกิส บนถนนนางงาม(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	46
รูปภาพที่ 9 ประตูเมือง(สร้างใหม่) อยู่ระหว่างถนนนครอุบล-นครใน(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	46
รูปภาพที่ 10 ร้านค้ามี บนถนนนครใน(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	47
รูปภาพที่ 11 ร้านอาหารที่ได้รับความนิยม บนถนนนครใน(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	47
รูปภาพที่ 12 รูปภาพอาคารและร้านอาหารบริเวณหน้าศาลเจ้าพ่อหลักเมือง บนถนนนางงาม(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	48
รูปภาพที่ 13 กำแพงเมืองเก่าบริเวณด้านข้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	49
รูปภาพที่ 14 ถนนบริเวณด้านข้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ(ปัจจุบัน) ในช่วงเวลาปกติ จังหวัดสงขลา	49
รูปภาพที่ 15 ถนนคนเดินบริเวณ บนถนนระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกับกำแพงเมือง (ปัจจุบัน) จังหวัด สงขลา	50
รูปภาพที่ 16 ชายหาดและลานกิจกรรมบริเวณชุมชนเก้าเส้ง จังหวัดสงขลา	51
รูปภาพที่ 17 ส่วนหน้าของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดสงขลา	51
รูปภาพที่ 18 พิพิธภัณฑ์พ่อจำรงค์ (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	52
รูปภาพที่ 19 ป้ายย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา	53
รูปภาพที่ 20 ร้านขายขันดั้งเดิม บริเวณถนนนางงาม จังหวัดสงขลา	53
รูปภาพที่ 21 ร้านค้าและตึกดั้งเดิมบนถนนนางงาม จังหวัดสงขลา	54
รูปภาพที่ 22 "Street Art" ภาพวาดบนผาณกตึกเก่า จังหวัดสงขลา	54
รูปภาพที่ 23 ร้านค้าและตึกดั้งเดิมบนถนนนางงาม จังหวัดสงขลา	55
รูปภาพที่ 24 ร้านค้าและตึกดั้งเดิมบนถนนนางงาม จังหวัดสงขลา	55
รูปภาพที่ 25 บริเวณด้านหน้าของโรงสีแดง บนถนนนครอุบล(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	56
รูปภาพที่ 26 บริเวณด้านในของโรงสีแดง บนถนนนครอุบล(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	56
รูปภาพที่ 27 บริเวณด้านหน้าสถานนีลิฟท์ชั้นขาตั้งกว่า(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	57
รูปภาพที่ 28 บริเวณด้านหน้าของศาลเจ้าพ่อหลักเมือง บนถนนนางงาม จังหวัดสงขลา	58

สารบัญภาพ(ต่อ)

รูปภาพที่ 29บริเวณด้านหน้าของวัดมัชимиราวาส(วัดกลาง) บนถนนไทรงาม จังหวัดสงขลา	59
รูปภาพที่ 31บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงบนถนนนangงาม (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	63
รูปภาพที่ 32 บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงบนถนนนครอก (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	63
รูปภาพที่ 33 บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงเพื่อธุรกิจบนถนนนครใน (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	65
รูปภาพที่ 34 บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงเพื่อธุรกิจบนถนนนครใน (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	65
รูปภาพที่ 35บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงเพื่อธุรกิจบนถนนนครใน (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	66
รูปภาพที่ 36 บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงเพื่อธุรกิจบนถนนนครใน (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	66
รูปภาพที่ 37 รถติดในบริเวณเขตเมืองเก่า (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	67
รูปภาพที่ 38 ร้านค้าและสถานบันเทิงบริเวณชายหาดสมิหลา (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา	67
รูปภาพที่ 39อาคารสแตลซีโนโปรดักท์ส ย่านเมืองเก่า ตำบลลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา	69
รูปภาพที่ 40ตลาดนัดชุมชน แสดงวิถีดั้งเดิมชุมชน ตำบลลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา	69

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 ลักษณะโดยสั่งเชปของกลุ่มคนในวัฒนธรรม จีน พุทธ มุสลิม	32
ตารางที่ 2 เทศกาล ประเพณี 12เดือน ของ ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	60

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เพราะรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่มีมูลค่ามหาศาล มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและเป็นตัวกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เกิดการขยายตัว สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในส่วนท้องถิ่น เพราะการท่องเที่ยวนั้นนอกจากจะนำไปสู่การสร้างอาชีพของคนในท้องถิ่นหรือการกระจายรายได้ไปยังส่วนต่างๆ การท่องเที่ยวยังมีส่วนในการทำให้เกิดระบบการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภคที่ดีขึ้น อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ตัวเลขรายได้จากการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต จากการสำรวจรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2550-2555 พบว่ารายได้โดยรวมทั้ง 5 ปี ประมาณ 5,900 ล้านบาท¹ ด้วยเหตุนี้ทำให้ในหลายประเทศล้วนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการท่องเที่ยว มีการใช้การท่องเที่ยวมาเป็นแผนในการพัฒนาประเทศในระยะยาว เช่น สิงคโปร์ พม่า สปป.ลาว เวียดนาม เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น โดยเฉพาะประเทศไทย ที่ได้จากการมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เช่น Amazing Thailand, Unseen Thailand, เที่ยวไทยหัวใจใหม่ เป็นต้น

จังหวัดสงขลาเป็นเมืองท่าชายฝั่งทะเลตะวันออกที่มีความสำคัญทั้งในอดีตและปัจจุบัน ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมืองสงขلامีฐานะเป็นหัวเมืองทางปาก海ได้ที่มีความสำคัญเมืองหนึ่ง คือเป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้ากับต่างชาติ ด้วยเหตุนี้ทำให้เมืองสงขلامีวัฒนธรรมที่หลากหลายรวมทั้งชุมชนของชาวต่างชาติจำนวนไม่น้อย เช่น ชาวจีน ชาวมลายู(มุสลิม) และชาวตะวันตก(โปรตุเกส) โดยเฉพาะบริเวณตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา

บ่ออย่าง หรือ ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาในปัจจุบัน ตั้งแต่ พ.ศ. 2385 ได้มีการอพยพของผู้คน ทั้งชาวจีน ชาวมุสลิม คนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในเมืองสงขลาฝั่งแหลมสันเข้ามาตั้งถิ่นฐานจำนวนมาก ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ท่ามกลางความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม พัฒนาการชุมชนในตำบลบ่ออย่างมีสองชุมชนที่มีความแตกต่างกันค่อนข้างชัดเจนคือ ชุมชนถนนนครนอก-นครใน คือบริเวณที่ชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ กับ ชุมชนบ้านบัน คือบริเวณที่ชาวไทยเชื้อสายมุสลิมอาศัยอยู่ ซึ่งทั้งสองชุมชนก็จะมีชาวไทยพุทธประปรมอยู่ด้วย ทั้งสองชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในเรื่องวัฒนธรรมและเชื้อชาติ ศาสนา ความแตกต่างนี้ได้สะท้อนออกมายังด้านต่างๆ เช่น สถาปัตยกรรม ประเพณีความเชื่อ อาหารการกิน และการประกอบอาชีพ เป็นต้น ปัจจุบันจะเห็นว่าตลาดสายของถนนนครใน-นครนอกจะประกอบไปด้วยศาสนสถานสำคัญๆ ตามความเชื่อของชาวจีน เช่น ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ศาลเจ้าล้าเล่งเตียน และศาลเจ้าตั้งเซ้ง อ่อง รวมทั้งสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน ไม่ว่าจะเป็น ที่อยู่อาศัย

¹ กรมการท่องเที่ยว.อขน.ไส้.

ร้านค้า ส่วนบุรีเวณชุมชนบ้านบันอันเป็นที่อยู่อาศัยของชาวมุสลิมมีมัสยิดอุสาสนอิสลาม และในขณะเดียวกันทั้งสองชุมชนนี้ก็ถูกล้อมรอบไปด้วยวัดของชาวไทยพุทธ เช่น วัดเลี่ยบ วัดกลาง หรือ วัดมัชณิมาวาส วัดยางทอง เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ ในฐานะที่ตำบลบ่ออย่างเป็นเหมือนศูนย์กลางที่ตั้งของสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาวสงขลาไว้ รวมถึงยังเป็นพื้นที่ที่สามารถบอกเล่าพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองสงขลา ผ่านสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนที่หลักแหล่งเอาไว้มากมาย รวมทั้งยังเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญของเมืองสงขลามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้ตำบลบ่ออย่างมีเหมาะสม สามารถที่จะใช้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเมืองสงขลาได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นในการศึกษาเรื่อง พัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำการเข้าใจพัฒนาการของการท่องเที่ยวของเมืองสงขลา และวัฒนธรรมของชาวสงขลา ที่อาศัยอยู่บริเวณตำบลบ่ออย่าง รวมถึงบริเวณข้างเคียงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ในฐานะ “หัวเมืองเก่าที่ทรงคุณค่าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คน” ที่สำคัญอีกเมืองหนึ่งของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการการท่องเที่ยวของประเทศไทย และชุมชนตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา
- เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ สถานที่ กิจกรรม วัฒนธรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว รวมถึงความสำคัญในชุมชนต่างๆ ในตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา
- เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของคนในตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา จากการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การศึกษารังนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา รวมไปถึงบริเวณใกล้เคียงที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อทำการศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนบ่ออย่างจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงศึกษาถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ที่มีต่อชุมชนและผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลบ่ออย่าง จากการกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของคนในชุมชนต่างๆ ในตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา
2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา
3. ทำให้ทราบถึงผลกระทบทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของคนในตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา จากการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
4. สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตำบลปอยางและความสำคัญของการท่องเที่ยว

ปัจจุบันจังหวัดสกลนครเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักทั้งในหมู่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม-ประเพณี และสถานที่ที่ทันสมัย ซึ่งหมายถึงศักยภาพของสังขลาเป็นส่วนสำคัญที่ส่งเสริมและเอื้อให้เกิดปรากฏการณ์นี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประกอบกับภาครัฐและเอกชนต่างๆ เข้ามาส่งเสริมด้วยเช่นกันจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งการศึกษาในรูปแบบงานวิจัย หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวกับความเป็นมาของจังหวัดสกลนครนั้นมีภาคพฤษฎีกา ดังนั้นงานวิจัยนี้ไม่ใช่งานวิจัยที่เน้นเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ของสังขลาเท่านั้น แต่จะเป็นการมองประวัติศาสตร์เพื่อเข้มข้นกับการท่องเที่ยวข้องสังขลา ทั้งในด้านพัฒนาการของการท่องเที่ยว และอะไรคือปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดสกลนครทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

แนวความคิดในการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจและมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับการเดินทางท่องเที่ยวอย่างปัจจุบันเกิดขึ้นหลังยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมา ด้วยปัจจัยหลายอย่างที่เอื้ออำนวยมากขึ้น เช่น เวลา รายได้ การคมนาคม เป็นต้น ในอดีตจนถึงปัจจุบันการเดินทางถือว่าเป็นกิจกรรมปกติทั่วไปของการดำเนินชีวิตมนุษย์ ทุกผู้คนแม้จะมีเป้าหมายและข้อแม้ และรูปแบบการเดินทางที่แตกต่างกันไปก็ตาม เช่น ในยุคก่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรมผู้คนเดินทางไปต่างถิ่น หรือสถานที่ต่างๆ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายจากครอบครัว จากเจ้านาย จากการทำงาน ผลที่ได้จากการเดินทางคือการได้เห็นสถานที่ใหม่ๆ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คน และวัฒนธรรมใหม่ๆ เป็นต้น

สำหรับปัจจุบัน การท่องเที่ยวถือว่าเป็นกิจกรรมสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไม่น้อยไปกว่าเรื่องอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นเพื่อความอิทธิพลและผลที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเองที่กระทบต่อสังคม ในหลายๆ ด้าน เช่น การสร้างงาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ฯลฯ ทำให้คนเริ่มสนใจและพยายามศึกษาเรื่องของการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้น และกำลังจะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต อย่างเช่น ความหมายของการท่องเที่ยวได้มีการศึกษาและให้ความหมาย คำจำกัดความหมายmany เช่น ในงานศึกษาของพรทิพย์ กิจเจริญไพศาล(2553) ที่ได้รวบรวมเอาความหมายของการท่องเที่ยวเอาไว้

แนวคิดน้อยและโกลด์เนอร์ กล่าวว่าการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการนันทนาการรูปแบบหนึ่ง โดยเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

ปรีชา แดงโรจน์ ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่าเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งกระทำเพื่อสนับสนุนความต้องการจากการงานประจำและเป็นการเดินทางที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงถึงระยะทางนั้นจะไกลหรือใกล้และการเดินทางนั้นจะมีการวางแผนหรือไม่รวมทั้งยังมีการให้คำจำกัดความเพิ่มไว้อีกด้วยว่า

จุดมุ่งหมายของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีใช้เพื่อการประกอบอาชีพและไม้อยู่ประจำ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวตามความหมายขององค์การสหประชาชาติในคราวประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรมเมื่อ พ.ศ. 2506 ว่าด้วยการท่องเที่ยวหมายถึงกิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ

1. ต้องมีการเดินทาง
2. ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน
3. ต้องมีจุดหมายของการเดินทาง²

เป็นต้น

นอกจากนี้ นิคม ชาธุณี(2536) ได้นอกจากบรรคนะเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ความหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท มีทั้งธุรกิจ ทางตรงและทางอ้อม ที่มีไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่สามารถทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในประเทศอีกด้วย

2.1.1 ลักษณะของการท่องเที่ยว

เนื่องจากการท่องเที่ยวกลายมาเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินธุรกิจ ทำให้การท่องเที่ยวได้จากเดิมคือ การเดินทางไปยังสถานที่ใดที่นี่เพื่อพักแรมหรือพักผ่อนหย่อนใจนั้นอาจไม่เพียงพอหรือไม่สามารถตอบรับความต้องการและสนับสนุนของมนุษย์ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ดีเท่าไหร่ก็ และนอกจากร้านนี้จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีข้อเสียเช่นเกิดขึ้นมากมายหลายแห่งทั้งที่เกิดขึ้นเองจากธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นประกอบกับการท่องเที่ยวได้กลายเป็นอุตสาหกรรมที่พยายามพัฒนาตนเองให้มีความครบวงจรเพื่อสามารถตอบรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทำให้มีงานวิชาการได้พยายามแบ่งประเภทและรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปและมีหลากหลายมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชนิดและพฤติกรรมของมนุษย์ที่แตกต่างกันให้มีทางเลือกในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความสุขแก่ตนของมากที่สุด เช่น งานศึกษาของ พรพิพย์ กิจเจริญไพศาล อนิบาลัย ไว้ว่า ปัจจุบันการท่องเที่ยวมีหลายลักษณะด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดหมายปลายทางกิจกรรมในการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่จะได้จากการเดินทาง ทำให้นักวิชาการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้มีการแบ่งหรือแยกประเภทของลักษณะการเดินทาง ได้เป็น 7 ประเภท³ ดังนี้

² พรพิพย์ กิจเจริญไพศาล.(2553). การศึกษาทรัพยากรห้องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี. หน้า 8.

³ อุดม เขยกิวงศ์และคณะ. (2548). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. หน้า 42-49.

1. การท่องเที่ยวเพื่อสันนาการ (Recreational tourism) เป็นการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬา เล่นกีฬาเช่นน้ำแร่รักษาโรค การอาบแดด และการสมาคมกันในสิ่งแวดล้อมที่ผ่อนคลายจิตใจ
2. การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Intensive tourism) เป็นการท่องเที่ยวจัดขึ้นเพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน เป็นสวัสดิการของหน่วยงาน และบริษัทห้างร้านต่างๆ เพื่อถุงงาน การสันนาการโดยหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด
3. การท่องเที่ยวเพื่อชมประวัติศาสตร์ (Historical tourism) เป็นการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์และโบราณสถานที่เป็นความรุ่งเรืองในอดีต อาจเป็นการเยือนอนุสาวรีย์โบราณ วังต่างๆ
4. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business tourism) มีลักษณะเด่นคือการประชุมหรือพบปะกัน หรือการสัมมนาซึ่งมักจะรวมการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ด้วย
5. การท่องเที่ยวชนวัฒนธรรม (Culture tourism) เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัสและในบางครั้งเข้าร่วมมิวิธิเก่าๆ ที่หาได้ยาก ท้องถิ่นเก่าๆ ที่มีความน่าสนใจเป็นที่ตั้งดูดความสนใจ
6. การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic tourism) เป็นการเดินทางด้วยวัฒนธรรมที่จะสังเกตเห็นแสดงออกทางวัฒนธรรมและแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ซึ่งรวมทั้งการไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมสำคัญ และเข้าร่วมพิธีทางศาสนาต่างๆ
7. การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental tourism) คล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์แต่เน้นสิ่งดีๆ ให้เป็นสิ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าเน้นที่ชาติพันธุ์มุ่งเน้นการกลับคืนสู่ธรรมชาติและการชื่นชมต่อความสัมพันธ์ของผู้คนกับพื้นที่พิเศษ
8. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา(Educationaltourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาและเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ไม่สามารถหาได้ในห้องเรียน⁴

ในการแบ่งการท่องเที่ยวออกเป็นประเภทต่างๆ นั้น เป็นแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ เพราะความคุ้มค่า หรืออาจเป็นเพราะเพื่อให้การท่องเที่ยวมีสาระหรือให้ความรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งการพยายามสร้างจิตสำนึกให้บุคคลท่องเที่ยวได้ตระหนักรู้ถึงไทยและประโยชน์ของการเที่ยวและผลกระทบจากการมาเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ที่รัฐ หรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวต้องการสร้างสรรค์ขึ้นมา

รูปภาพที่ 1 ตลาดน้ำคลองแคน

ที่มา. <http://www.thebestinsure.com/>. สืบค้นวันที่ รัตนายัน 2559

⁴ พฤทธพย์ กิจเจริญไฟศาล.(2553). แหล่งเดิม. หน้า 10.

เนื่องจากในปัจจุบันมีการให้ความหมายและนิยามการท่องเที่ยวโดยนำเป้าหมายและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้มาแบ่งและให้คำจำกัดความการเที่ยวออกเป็นรูปแบบต่างๆแล้วนั้น องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ทรัพยากรกรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ตามธรรมชาติและถูกสร้างขึ้น หรือวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ ที่ดึงดูดและน่าสนใจ

ซึ่งในปัจจุบันสามารถแบ่งย่อยเป็นประเภทต่างๆ ได้หลายรูปแบบตามแนวความคิดและวัตถุประสงค์แต่ในที่นี้ แบ่งประเภททรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการพิจารณาและการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ลักษณะ โดยยึดเป้าหมายการไปชมของนักท่องเที่ยวเป็น หลัก คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติได้แก่ สภาพภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล ป่าไม้ฯลฯ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่าง จากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่ทรัพยากรหั้งสองลักษณะต่างก็ต้องมีศักดิ์สิทธิ์ในการดูแลรักษา เหมือนกัน คุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติจำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมทั้งการวางแผนมาตรฐานการดูแลรักษาทรัพยากรดังกล่าว เนื่องจากกิจกรรม การท่องเที่ยวสามารถส่งผลกระทบทางลบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งประจำบ้านได้

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและสังคม และทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านบันเทิงและเพลิดเพลิน

2.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ หมายถึง วัฒนธรรม วิถีชีวิตริหรือเหตุการณ์ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต โดยส่วนใหญ่การนำเสนอประวัติศาสตร์ในรูปของทรัพยากรการท่องเที่ยวจะอยู่ในรูปของโบราณสถาน โบราณวัตถุและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้คือ

2.1.1 ทรงคราม เช่น กำแพงเบอลินที่กั้นระหว่างเบอลินตะวันออกและเบอร์ลินตะวันตกในเยอรมนีและสะพานข้ามแม่น้ำแควจังหวัดกาญจนบุรีเป็นต้น

2.1.2 ศาสนสถาน เช่น บูรพาราม ในอินโด네เซีย พุทธศาสนา ในอินเดีย นครวัด นครอมในกัมพูชา

2.1.3 ผู้คนที่อาศัยในท้องถิ่น เช่น บ้านวิลเดียม เช็คสเปียร์ในอังกฤษ อนุสาวรีย์ท้าวสุร-นาเรจังหวัดนครราชสีมา

2.1.4 ชนชั้นการปกครอง (รัฐบาลหรือพระมหากษัตริย์) เช่น อาคารรัฐสภาของสหรัฐอเมริกาในกรุงวอชิงตัน ดีซี พระราชวังบักกิ้งแฮม ในอังกฤษ พระราชวังบางปะอิน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและสังคม แต่ละประเทศต่างก็มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางสังคมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ลักษณะความเป็นอยู่ของผู้คน ภาษา เทศกาล ประเพณีพิธีกรรมทางศาสนา ศิลปหัตถกรรม การแต่งกาย การละเล่น การบันเทิงต่างๆ สภาพบ้านเรือน เป็นต้น และที่เป็นนามธรรม ที่แสดงออกทางด้านความคิด ความเชื่อทัศนคติภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น

2.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านบันเทิงและความเพลิดเพลิน ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้ หมายถึง สถานที่หรือกิจกรรมที่สร้างความบันเทิงและความเพลิดเพลินให้แก่นักท่องเที่ยวทุกประเภท อาทิ สวนสาธารณะ สวนสนุก แหล่งบันเทิงยามค่ำคืน โรงแรม โรงพยาบาล เป็นต้น⁵

สำหรับการศึกษางานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในตำบลบ่ออย่าง จังหวัด สงขลา ดังนั้นจึงขออภัยเพียงประเด็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านต่างๆ มาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาให้เกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นดังต่อไปนี้

2.1.3 ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคราะห์ต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมาของตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพาและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ นอกจากนั้นยังเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคราะห์ต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมาของตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพาและไม่สามารถแยกออกจากกันได้

งานของพรพิพย์ กิจเจริญไพศาล(2553) ให้ความหมายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบเฉพาะอาศัยวัฒนธรรมเป็นสิ่งจูงใจ การท่องเที่ยวเชิงสังคมและวัฒนธรรมเป็นการเข้าไปสัมผัสถกบประเพณี ทัศนคติ และแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมนั้นๆ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางเพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทคโนโลยี ประเพณีต่างๆ ทั้งที่มีนานาและที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะที่ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาของผู้คนที่สั่งสม สืบสาน ภายใต้เงื่อนไขของพื้นที่และบริบทของสังคมวัฒนธรรม ซึ่งหมายรวมไปถึงการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการของชุมชน แม้รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวจะนี้ยังไม่เป็นที่นิยมของนักนิยมของนักลงทุน เพราะอาจไม่สร้างผลกำไร แต่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่เข้ามาช่วยเสริมความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณของชุมชน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและสำนึกร่วมของชุมชน อันเป็นฐานสำคัญของ การพัฒนาจากการเรียนรู้ศักยภาพของตนเอง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมทั้งที่มีองค์เห็นและมองไม่เห็น โดยให้ความสำคัญกับระบบความหมายและคุณค่าของวิถีชีวิตมากกว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจ และมุ่งอธิบายความหมายของปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมอย่างเชื่อมโยงกับภูมิศาสตร์และกำกับด้วยภูมิธรรมที่ลึกซึ้ง

พะยอม ธรรมบุตร(2548) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่(จุดหมายปลายทาง)ท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจวิถีชีวิต

⁵ พรพิพย์ กิจเจริญไพศาล.(2553). แหล่งเดิม. หน้า 18-25.

ด้านต่างๆ วัฒนธรรม ศิลปกรรม งานหัตถกรรม พิพิธภัณฑ์ มรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ต่างๆ ของท้องถิ่น

รสิกา อังกร(2549) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหมายถึง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และความงามตามศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความวิจิตรอลังการ และแตกต่างจากชาติอื่น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบเฉพาะอาศัยวัฒนธรรมเป็นสิ่งจุใจ การท่องเที่ยวสังคมและวัฒนธรรมเป็นการเข้าไปสัมผัสถึงประเพณี ทัศนคติ และแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมนั้นๆ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางเพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทคโนโลยีงานประเพณีต่างๆ ทั้งที่มีมานานและที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้และภูมิปัญญา ของผู้คนที่สั่งสม สืบสาน ภายใต้เงื่อนไขของพื้นที่และบริบทของสังคมวัฒนธรรม ซึ่งหมายรวมไปถึงการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการของชุมชน แม้รูปแบบการท่องเที่ยวต่างๆ ก็ไม่เป็นที่นิยมของนักนิยมของนักลงทุน เพราะอาจไม่สร้างผลกำไร แต่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่เข้ามาช่วยเสริมความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณของชุมชน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและสำนึกร่วมของชุมชน อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาจากการเรียนรู้ศักยภาพของตนเอง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็น โดยให้ความสำคัญกับระบบความหมายและคุณค่าของวิถีชีวิตมากกว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจ และมุ่งอธิบายความหมายของปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมอย่างเชื่อมโยงกับภูมินิเวศและกำกับด้วยภูมิธรรมที่ลึกซึ้ง⁶

“วัฒนธรรม” ตามความหมายของกระทรวงวัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต (The Way of Life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่วิธีกิน วิธีอยู่ วิธีแต่งกาย วิธีทำงาน วิธีพักผ่อน วิธีแสดงอารมณ์ วิธีสื่อความ วิธีจราจรและขนส่ง วิธีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิธีแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงถึงวิถีชีวิตนั้นอาจมาจากเอกชน หรือองค์กรบุคคลทำเป็นตัวแบบ และต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบท่อ กันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้น การรักษาหรือริเริ่มไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิม จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

องค์ประกอบที่เป็นสิ่งดีๆ ในของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันได้แก่ โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์ สถานที่สำคัญ สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมถึงหากปรึกษาพังของสิ่งปลูกสร้างในอดีต ศิลปะ หัตถกรรม ประดิษฐกรรม ประเพณี และเทคโนโลยีงานต่างๆ ความน่าสนใจในเรื่องของคนตระ ไม่ว่าจะเป็นรูปของคนตระ ไม่ว่าจะเป็นรูปของคนตระคลาสิก คนตระพื้นบ้าน หรือคนตระสากระวมสมัย การแสดง ละคร ภาคภูมิ มหาสงฆ์ต่างๆ เทศกาลต่างๆ รวมถึงการบันทึกและกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ วัฒนธรรมที่มีรูปแบบเฉพาะ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี – วิถีชีวิต การแต่งกาย ภาษาและวรรณกรรม ประเพณีและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา วัฒนธรรมเก่าแก่

⁶ พฤทธิพย์ กิจเจริญไพศาล.(2553). แหล่งเดิม. หน้า 25.

โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมยุโรป(The European Center for Traditional and Regional Cultures หรือ ECTARC)

ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติของไทย แบ่งวัฒนธรรมตามเนื้อหาสาระออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ศิลปกรรม (The Arts) ได้แก่ ภาษา วรรณกรรม การละคร นาฏศิลป์ ดนตรี จิตกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรมและศิลปกรรมแสดงอื่นๆ เป็นต้น

2. มนุษยศาสตร์ (Humanities) ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี กฎหมาย การปกครอง ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ปรัชญา ศาสนา เป็นต้น

3. การช่างฝีมือ (Practical Craft) ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอ การจักสาน การทำเครื่องแคม เครื่องเงิน เครื่องทอง เป็นต้น

4. กีฬาและนันทนาการ (Sports and Recreation) ได้แก่ นวยไทย กระเบื้อง กระบอก ตะกร้อ การละเล่น พื้นเมือง เป็นต้น

5. คหกรรมศิลป์ (Domestic Arts) ได้แก่ ระเบียบในเรื่องการกินอยู่ มารยาทในสังคม การแต่งกาย การตกแต่งเคหสถาน การดูแลเด็ก เป็นต้น

สำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นก็อาจจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการพื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นมาเพื่อเป็นสิ่งดึงดูดในทางการท่องเที่ยว และยังจึงก่อประโยชน์ขึ้น 2 ทาง คือ การอนุรักษ์หรือสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมชุมชนให้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยจะต้องให้ความสำคัญในการให้ชุมชนเป็นแกนกลางในการพัฒนา หรือส่งเสริมในสิ่งที่เป็นของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตและสิ่งที่เป็นรูปธรรมที่อยู่ภายในชุมชน เช่น การดึงผู้ที่เป็นประษฐ์ชาวบ้านร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยเพื่อช่วยในการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยมีหน่วยงานของรัฐช่วยสนับสนุน เป็นต้น ซึ่งประโยชน์ก็เพื่อสำหรับเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านและพัฒนาไว้เพื่อการท่องเที่ยว เพราะถ้าหากเมื่อสังคมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยมแล้ว งานศิลปวัฒนธรรมดังเดิมบางอย่างก็จะถูกทำลายหรือสูญหายไปด้วย ซึ่งอาจเป็นเพราะความไม่จำเป็นหรือความไม่สอดคล้องต่อวิถีชีวิตสมัยใหม่ตลอดจนอิทธิพลของความเจริญหรือความเป็นเมือง

ดังนั้น กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ประกอบกับการเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงามงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม ไม่ว่าจะเป็นในด้านของศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณีล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญกระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น เพราะวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญสามารถดึงดูดให้กลุ่มคนต่างถิ่นเดินทางมาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่มีในท้องถิ่นของตน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์และเกื้อกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้

วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นทรัพยากรในการดำเนินกิจการในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2.1.4 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม⁷ (cultural based tourism) ประกอบด้วย

1.ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

2.การท่องเที่ยวงานชุมชนวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นฯ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินดื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

3.การท่องเที่ยวชุมชนวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism / village tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

2.1.5 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม⁸

1.มรดกโลก หมายถึงสิ่งที่บ่งบอกถึงคุณค่าของสิ่งที่มนุษยชาติ หรือธรรมชาติสร้างขึ้นมา ควรแก่การอนุรักษ์ปักป้องให้ตกทอดไปยังชนรุ่นหลัง และเป็นสิ่งที่ทุกคนในโลกปัจจุบันนี้เป็นเจ้าของร่วมกัน แบ่งเป็น มรดกแห่งความทรงจำของโลก มรดกโลกทางวัฒนธรรม และมรดกโลกทางธรรมชาติ

2.อุทยานประวัติศาสตร์ หมายถึงบริเวณที่มีหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์สมัยใดสมัยหนึ่งของประเทศ หลักฐานและความสำคัญดังกล่าวอาจเป็นทางวัฒนธรรม การเมืองและสังคมวิทยาฯได้

3.พิพิธภัณฑ์ คือหน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร เป็นสถาบันที่ถาวรในการรวบรวม สำรวจรักษา ศึกษาวิจัย สือสารและจัดแสดงนิทรรศการ ให้บริการแก่สังคมเพื่อการพัฒนา มีความมุ่งหมายเพื่อการค้นคว้า การศึกษาและความเพลิดเพลิน โดยแสดงหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์และสภาพแวดล้อม สิ่งชีว-

⁷ พรพิพย์ กิจเจริญไพศาล.(2553). แหล่งเดิม. หน้า 15-16.

⁸ พรพิพย์ กิจเจริญไพศาล.(2553). แหล่งเดิม. หน้า 22-23.

สงวนรักษาและจัดแสดงนั้นไม่ใช่เป็นเพียงวัตถุ แต่ได้รวมถึงสิ่งที่มีชีวิตด้วย โดยรวมไปถึงสวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ วนอุทยาน สถานที่สงวนสัตว์น้ำ และสถานที่อันจัดเป็นเขตสงวนอื่นๆ รวมทั้งโบราณสถานและแหล่งอนุสรณ์สถาน ศูนย์วิทยาศาสตร์และห้องพัฒนา

4. แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตรงกันข้ามกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เมืองขนาดใหญ่ฯ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ ศาสนาสถาน สถานที่รัฐบาลก่อสร้างขึ้น เช่น พระราชวัง หรืออาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ

5. แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เกิดจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ ทิวทัศน์ที่สวยงาม และสัตว์ป่า

2.1.6 ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ดังนี้⁹

เป็นที่ทราบกันดีว่าผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวนั้นมีมูลค่ามหาศาลทั้งต่อด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากมายอีกด้วยด้านทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยเฉพาะประเทศไทย

ชนัญ วงศ์วิภาค. (2545) อธิบายถึงประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. ประโยชน์ทางเศรษฐกิจผลการดำเนินการท่องเที่ยวที่ผ่านมาก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติเป็นอย่างมาก นำเงินตราเข้าประเทศมากที่สุดเมื่อเทียบกับรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ ปัจจุบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภูมิภาคต่างๆ เพื่อร่วมรับการเติบโตของ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเฉพาะการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย และจะมีการประชาสัมพันธ์ไปสู่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

2. ประโยชน์ทางสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวจะช่วยเผยแพร่องค์ความรู้ของทองถินให้เป็นที่รู้จัก กว้างขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การท่องเที่ยวจะต่างชาติกับผู้คนในทองถินได้มีโอกาส รู้จักกันนั้น ผลก็คือ เกิดความสามัคคีสماโนบันทุกคนในชาติ และการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็ช่วย เสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกและเกิดสันติภาพขึ้นแก่โลก

2.1.7 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว¹⁰

การส่งเสริมการท่องเที่ยวมีหลักการดำเนินการที่สำคัญ 5 ประการดังนี้

1. เร่งพัฒนา บูรณา พื้นที่มุ่งลดก แลสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ทั้งในเขตเมืองและนอกเมืองเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่สร้างแหล่งจับจ่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง

⁹ ชนัญ วงศิริภาคน. (2545). ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน เอกสารการสอนชุดวิชา ประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว. หน้า 271.

¹⁰ พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล.(2553). แหล่งเดิม. หน้า 25 -26.

2. เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการพัฒนาพื้นที่ชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยว

3. เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการอาชญากรรมท่องเที่ยว รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

4. เร่งพัฒนาความร่วมมือกับท้องถิ่นอื่นๆ โดยรอบ ทั้งทางด้านการตลาด การลงทุนและการจัดอุปสรรค ในการท่องเที่ยว

5. บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับธุรกิจชุมชน ตลอดจนพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ของท่องถิ่นในรูปแบบที่หลากหลาย

การส่งเสริมการท่องเที่ยวสามารถดำเนินการได้ 3 แนวทางได้แก่

1. จัดจ้างสถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวดำเนินการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. ส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำแผนแม่บทด้านการท่องเที่ยวหรือการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดทำแผนฯได้เอง

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งภายใต้จังหวัดรวมกลุ่มกันเพื่อทำการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆโดยจังหวัดเป็นผู้ประสานงานและอำนวยการในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

ซึ่งทั้ง 3 แนวทางยังคงการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาสำรวจข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูลเป็นขั้นตอนแรกของการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยต้องอาศัยข้อมูลที่จำเป็นในด้านต่างๆมาใช้ประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว นอกจากนี้จากข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ภาพในมุมกว้าง และการพัฒนาการท่องเที่ยวจะได้สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ด้วย ข้อมูลที่ต้องทำการศึกษานั้นประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ ด้านที่ว่าไปด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถรองรับ และรับปรัญญาที่แท้จริงที่จะช่วยให้ได้มาซึ่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างเที่ยงตรง

2. วิเคราะห์และกำหนดข้อได้เปรียบเสียเปรียบด้านการท่องเที่ยว เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้นมาทำการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น โดยการเปรียบเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียงว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ สามารถแข่งขันกับพื้นที่เป็นแบบเดียวกันได้หรือไม่ อย่างไร ประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์และกำหนดข้อได้เปรียบเสียเปรียบด้านการท่องเที่ยว ได้แก่

ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การรับรู้ของคนที่ว่าไปต่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้น เช่น เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมแบบชาวเหนือ คนก็จะนึกถึง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพูดถึงหาดใหญ่ คนก็จะนึกถึงแหล่งจับจ่ายซื้อของ เป็นต้น

ที่ดัง หมายถึง ตำแหน่งที่ดังของพื้นที่ท่องเที่ยวอยู่ในเส้นทางเดินทางท่องเที่ยวหลักของประเทศไทย หรือมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจใกล้เคียงหรือไม่

ความสนใจของท้องถิ่น หมายถึง ทัศนคติของคนในท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวว่าเป็นไปในทิศทางใดและมagan้อยแค่ไหน โดยเฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น ชุมชน สมาคมด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น มีความเข้มแข็งเพียงใด

3. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย หลังจากที่ได้วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคแล้วจะทำให้มีข้อมูลในการวางแผนและตัดสินใจ ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของประเทศไทย ของจังหวัด ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

4. เขียนแผนงานและโครงการ เมื่อมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่มีความชัดเจนและทิศทางที่แน่นอนแล้วจำเป็นที่จะต้องเขียนแผนงานและโครงการ โดยแผนงานและโครงการควรจะสอดคล้องกับนโยบาย และโครงการตั้งกล่าวต้องคำนึงถึงมาตรฐานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

5. ดำเนินการตามแผนงานและโครงการ ในขั้นตอนนี้ควรจะดำเนินการให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ มีการใช้งบประมาณได้อย่างเหมาะสม มีการอำนวยการและประสานงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจาก การดำเนินการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้ง 5 ขั้นตอนนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเห็นถึงภาพรวมของพื้นที่ที่นำไป ด้านแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและการตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ SWOT ในแต่ละจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคตลอดจนข้อได้เปรียบเสียเปรียบทาง การท่องเที่ยว สุดท้ายก็จะเกิดแผนงาน โครงการต่างๆที่สอดคล้องกันเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ซึ่งในหลักการนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวจะเน้นหนักไปท่องค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว
- 2) ด้านบริการทางการท่องเที่ยว
- 3) ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์การ

ทั้ง 3 ด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะทำได้ 2 กรณีคือ

1.1 กรณีที่มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว ต้องดำเนินการบำรุง ดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การปรับปรุงด้านการบริหารจัดการและการปรับปรุงด้านสภาพแวดล้อม

1.2 กรณีที่ยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยว ต้องดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เช่นค้นหาจุดเด่น หรือจุดเด่นด้านกายภาพของท้องถิ่นทางด้านการท่องเที่ยว ดำเนินการสร้าง พัฒนาทางด้านกายภาพ พัฒนาทาง

ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาทางด้านการบริหารจัดการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางด้านสภาพแวดล้อม

2. การพัฒนาด้านบริการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ การดำเนินการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว ดำเนินการได้ 8 องค์ประกอบ คือ บริการด้านความปลอดภัย บริการดูแลอาคารและร้านอาหาร บริการสินค้าและของที่ระลึก บริการที่พักค้างแรมสำหรับนักท่องเที่ยว บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์บริการด้านบันเทิงและนันทนาการ บริการด้านสารสนเทศ บริการด้านการขนส่ง

3. การพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การดำเนินการพัฒนาการตลาด การท่องเที่ยวดำเนินงานได้ 3 ด้าน คือ การกำหนดแผนการตลาดท่องเที่ยว การสร้างเส้นทางหรือกิจกรรม ท่องเที่ยวและการโฆษณาไปยังกลุ่มเป้าหมาย¹¹

2.1.8 พัฒนาการการท่องเที่ยวของสังคมไทย

สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตลอดจนสภาวะการแข่งขันเพื่อ ความอยู่รอดของตนเอง ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ต้องทำงานหนัก จึงไม่มีเวลาว่างสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยว แต่ ขณะเดียวกันคนบางกลุ่มจะประกอบกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจเพื่อเสริมสร้างคำรำรวยหรือยกฐานะทางด้าน สังคมให้สูงขึ้น กลุ่มนี้จะหันมาใช้ชีวิตรูปแบบทางด้านเศรษฐกิจที่ พยายามหาเวลาอโก้ไปท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน ในสถานที่ต่างๆ ได้ แต่ตามความเป็นจริงแล้ว ทุกคนในสังคมล้วนมีความต้องการพักผ่อนหรือเดินทางในลักษณะ ของการท่องเที่ยวเดินทางไปสถานที่ต่างๆ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจถ้าหากมีโอกาสหรือสถานภาพทางเศรษฐกิจ เอื้ออำนวย

ศิริ ยามสุโพธิ์¹² ได้อธิบายไว้ว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวสามารถสรุปสาเหตุที่สำคัญได้ดังนี้

1. ความเครียดในการทำงาน การพักผ่อนทำให้การทำงานในช่วงเวลาต่อไปมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น การ หยุดทำงานในวันสิ้นสุดสัปดาห์ การหยุดภาคเรียนหรือการหยุดพักションของข้าราชการและคนงานทั่วไปจึงเป็น เรื่องที่สำคัญกับการใช้เวลาว่างที่ pragmatism ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว กิจกรรมการพักผ่อนของประชากรเหล่านั้น สำคัญอย่างหนึ่ง คือการเดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ต่างๆ ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวไปจะใกล้หรือไกลกับ ระยะเวลาและศักยภาพด้านเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล

2. รายได้ของประชากรดีขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไป ทำ ให้คนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานและประดิษฐ์ค้นคิดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ขึ้นมา ซึ่งจะทำให้ ประชากรมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีเวลาว่างเหลือพอที่จะนำมาใช้เพื่อการพักผ่อน การท่องเที่ยวทาง เศรษฐกิจของประชากรดีขึ้น จะมีผลส่งให้ประชากรมีความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อเป็นการพักผ่อนและความรู้เพิ่มเติมให้แก่ตัวเอง เช่น โบราณสถาน งานเทศกาลประจำปี

¹¹ พรพิพย์ กิจเจริญไพศาล.(2553). แหล่งเดิม.หน้า 29.

¹² ศิริ ยามสุโพธิ์.(2543).สังคมวิทยาการท่องเที่ยว.หน้า 45-47

3. ความสะดวกทางด้านการคมนาคม การคมนาคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้กิจกรรมท่องเที่ยว pragm
ชั้น ในสภาพปัจจุบัน การไปมาติดต่อระหว่างสถานที่ต่างๆ กระทำได้สะดวกและรวดเร็ว โดยเฉพาะการตัดถนน
หรือเส้นทางผ่านเข้าไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าว ต้องเสีย
ค่าใช้จ่าย และเวลาไม่มากนัก จึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ประชากรอย่างมากเข้าไปใช้บริการ และคนส่วนมากก็มีโอกาส
ที่จะกระทำได้อย่างทั่วถึง

4. มีเวลาว่าง เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี จึงทำให้เครื่องมือเครื่องใช้ที่นำมาใช้ในการ
ผลิตมีประสิทธิภาพ มีการนำเอาเครื่องมือเครื่องใช้จัดชนิดต่างๆ มาใช้ทำงานทดแทนคน จึงทำให้การผลิต
สินค้ากระทำได้อย่างรวดเร็ว อันเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้คนมีเวลาว่างมาก

5. จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น จากการที่จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้สภาพชุมชนในเมืองเกิด
สภาพความแออัด สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปในเมืองเกิดมลภาวะ สถานที่ท่องเที่ยวภายในเมืองมีจำกัด และ
สถานที่ท่องเที่ยวตามชนบทเมืองต่างๆ ทั้งยังมีการค้นพบแหล่งโบราณคดีใหม่ๆ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
ทางวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีความหลากหลาย โดยอาศัยหลักวิชาการและเพื่อตอบสนองต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น
ตามลำดับ และมีความจำเป็นต้องการสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจมากขึ้น เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้เอง
ประชากรที่พากอาศัยอยู่ในเมืองจะหาโอกาสเดินทางเที่ยวไปในท้องที่ชนบทและเมืองต่างๆ แต่ในทางตรงกันข้าม
จะมีชาวชนบทบางส่วนเดินทางเข้าท่องเที่ยวในเมือง ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยงทางด้านวัฒนธรรมมากมาย และเป็น
ที่ดื่นตาตื่นใจของชาวชนบท ดังนั้นจึงพอจะชี้ให้เห็นได้ว่า การที่จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ความต้องการ
สถานที่และการเดินทางท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่างๆ หรือต่างแดนจึงเพิ่มมากขึ้นด้วย

ดังนั้น ไม่ว่าจะความเคร่งเครียดกับการทำางานมากขึ้น คนมีชีวิตการเป็นอยู่ดีขึ้น การมีรายได้สูงขึ้น การ
พัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานเพื่อรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างพอเพียง เช่น การคมนาคมขนส่ง การสื่อสาร
ไฟฟ้า ที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ ตลอดจนการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ แหล่งข้อมูลและสถานที่ท่องเที่ยว
ให้ทันสมัยถูกหลักวิชาการ สามารถเอื้ออำนวยการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบการที่ประชากรมี
จำนวนเพิ่มมากขึ้นก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่ผลักดันให้ประชากรแสวงหาทางออก เพื่อเป็นผ่อนคลายความดึง
เครียด ด้วยการสร้างหศศนคติและพัฒนาค่านิยมการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาทำความรู้ความบันเทิงจากการตากอากาศ
วัฒนธรรมอันล้ำค่า หรือภูมิปัญญาของมนุษย์แต่ละท้องถิ่น นำไปสู่การสร้างคุณค่าให้กับความเป็นมนุษย์และ
ความพึงพอใจให้กับตนเอง กลุ่มของตนเองทั้งหมดที่กล่าวมานี้จึงถือได้ว่าเป็นสาเหตุสำคัญของการท่องเที่ยว¹³

2.1.9 ความเป็นมาของ การท่องเที่ยวของสังคมไทย

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในผู้นำการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในทศวรรษใหม่ การ
ท่องเที่ยวของสังคมไทยประเทศไทยในอดีต วัด จัดว่าเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวที่สำคัญ เป็นเพราะคนใน

¹³ ศรี สามสุโพธิ์ (2543). แหล่งเดิม: หน้า 47

สังคมท้าไปนับถือศาสนาพุทธ การทำบุญประเพณี หรือกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับศาสนาจึงเกิดขึ้นที่วัด และมักจะมีการนำหرسพมาเป็นสิ่งดึงดูดและสร้างความบันเทิงให้แก่คนร่วมงานหรือคนในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งเป็นการพบปะญาติมิตรภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ตามประเพณีนิยมของวัฒนธรรมไทยที่ปฏิบัติสืบท่อ กันมา และค่านิยมของการท่องเที่ยวในของเรานั้นเริ่มเห็นภาพที่ชัดเจนและเป็นระบบในช่วงตอนต้นรัตนโกสินทร์ เพราะใน พ.ศ. 2503 ในพระราชบัญญัติได้มีการจัดตั้งองค์กรส่งเสริมท่องเที่ยวขึ้นเพื่อเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชาติเป็นครั้งแรก การเริ่มรากฐานของการท่องเที่ยวของไทยในยุคใหม่เริ่มหลังจากนโยบายเปิดประเทศ นับตั้งแต่การลงนามในสนธิสัญญาเบาเริง

ช่วงก่อนสมัยรัตนโกสินทร์คนที่มีโอกาสได้เดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ ส่วนใหญ่คือ กวี แต่การเดินทางนี้ เป็นการเดินทางไปพร้อมกับขบวนเสร็จของพระมหาภัตtriy หรือ อาจถูกใช้ให้ไปราชการเมืองอื่น ซึ่งส่วนใหญ่ แล้วจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับศาสนา เช่น การเดินทางไปนมัสการสถานที่สำคัญๆทางศาสนา

รัตนโกสินทร์ตอนต้น วัฒนธรรมการเดินทางไปต่างถิ่น(ท่องเที่ยว)มีแต่เฉพาะในกลุ่มของชนชั้นภัตtriy ส่วนชนชั้นสูงอื่นๆ เช่น ขุนนาง เจ้านาย และกลุ่มนี้ชั้นล่าง(ไพร่ท้าว) ก็มักจะได้พโลยอนิสงฆ์ไปด้วย คือ การตามขบวนเสด็จนั่นเอง แต่ถ้าหากขุนนางหรือเจ้ายังคงคือคนจะเดินทางเองนั้นไม่สามารถทำได้ ถือว่าเป็นการผิดศีลธรรมปฏิบัติ เป็นผลมาจากการขาดระยะทางซึ่งกันและกันของชนชั้นสูง (รังแกประชาชน หรือ ตั้งตนเป็นใหญ่) เพราะว่าสมัยก่อนนั้นคนไทยยังไม่มีความคิดและเวลาว่างในการทำกิจการอื่นหรือเดินทางไปยังพักผ่อน หย่อนใจเมืองอื่นเท่าไรนัก

ดังนั้น ลักษณะการเที่ยวของคนสมัยก่อนจึงเป็นลักษณะการท่องเที่ยวแฟรงก์การเดินทางไปทำธุระในที่ต่างๆ นั่นเอง เช่นไปเยี่ยมญาติ ยังไม่มีความคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อความสุขสำราญ

ในช่วงรัชการที่ 4 (พ.ศ. 2394-2503) นั้นเป็นช่วงที่บ้านเมืองเรารับเอาแนวคิดและวัฒนธรรมหลายๆ อย่างของตะวันตกเข้ามาใช้(ความทันสมัย) โดยเฉพาะเรื่องการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ (การท่องเที่ยว) ประกอบกับสภาพสังคมบ้านเราก็ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้าน นอกจากนั้นยัง มีการส่งคนไทยไปเรียนต่างประเทศ(คนชั้นสูง) เรียนจบคนกลุ่มนี้กลับมาและได้นำมาพัฒนารัฐบาลต่อไป โดยเฉพาะวัฒนธรรมการท่องเที่ยวแบบชาวตะวันตกมาแพร่หลายในสังคมไทย ดังนั้น กลุ่มที่รู้จักการท่องเที่ยวกลุ่มแรกในสังคมไทยคือชนชั้นสูง

นอกจากนั้น รัชกาลที่ 4 ยังทรงมีแนวคิดเริ่มประเพณีการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อทศนศึกษาเที่ยวชมพูมิประเทศไทย และเพื่อรับทราบความเป็น สารทุกข์ของราชภูมิอีกด้วย พร้อมทั้งยังมีการแก้ไขเพิ่มเติมประเพณีการเดินทางไปเมืองรัชกาลที่ 3

รัชกาลที่ 5 ในสมัยนี้เป็นอีกช่วงที่สังคมไทยเปิดรับเอวิทยาการจากภายนอกเข้ามารับใช้หลายเรื่อง โดยเฉพาะการเปลี่ยนโครงสร้างสังคม ด้วยการยกเลิกระบบมูลนิธิ ไฟร์ รวมทั้งมีการปฏิรูปการบริหารแผ่นดิน เพื่อคงอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง เป็นเหตุให้ชนชั้นกลาง หรือชนชั้นอื่นๆในสังคมมีโอกาสเข้ามาช่วยราชการ คนกลุ่มนี้คือกลุ่มที่ได้รับเงินเดือนและมีวันหยุดราชการ ดังนั้น แนวคิดในเรื่องการเดินทางเพื่อหาความสุข การเดินทางเพื่อตากอากาศ ทศนศึกษา การรักษาสุขภาพจึงแพร่หลายจากชนชั้นสูงไปยังชนชั้นกลางมากขึ้น

ประกอบกับในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 5 ได้เสด็จเยือนยุโรปในปี พ.ศ. 2440 โดยเรือหลวง มหาจักรี ซึ่งเรียกนิยมการท่องเที่ยวว่า แกรนด์ทัวร์ และได้เสด็จไปยังเวนิส เจนีวา ตูริน ฟลอเรนซ์ โรม เวียนนา บูดาเปสต์ วอร์ซอ เชนต์ปีเตอร์สเบิร์ก เอสเซ็นເຍກ บรัสเซลล์ ปารีส โรมแรมอีเรย์ล็อตแลนด์แก่ก็ ได้เกิดในสมัยนั้นด้วย ในปี พ.ศ. 2467 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำแพงเพชรอัครโยธิน ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ (อธิบดีรถไฟ) ในสมัยนั้นได้จัดตั้งแผนกโฆษณาของการรถไฟขึ้นเพื่อทำหน้าที่รับรองให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเมืองไทย รวมทั้งการเผยแพร่เมืองไทยให้เป็นที่รู้จักของชาวต่างประเทศด้วย สำหรับการท่องเที่ยวภายในประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 5 ก็ได้เสด็จประพาสต้นหลายครั้งด้วยกัน

หรือแม้แต่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 6 ก็ยังให้ความสนใจที่ต่อการสร้างภาพลักษณ์ของสยามอยู่ และในส่วนพระราชองค์เองก็ได้เสด็จเยือนหัวโนนอยู่เป็นประจำ ต่อมานั้นในสมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปูกเกล้าอยู่หัวก็ได้ทรงเสด็จเยือนภาคเหนือหลายจังหวัด และเสด็จเยือนต่างประเทศในระหว่างปี พ.ศ. 2472-2474 โดยได้เสด็จไปยังสิงคโปร์ ชวา บาหลี อินโดจีน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น แคนาดา และสหรัฐอเมริกา ซึ่งระหว่างนั้นมีรายงานว่าว่ามีแขกมาเยือนกรุงเทพฯ กันเป็นจำนวนมากไม่ใช่น้อย ในระยะนั้นการท่องเที่ยวของโลกก็กำลังเข้าสู่ยุคของการท่องเที่ยวที่เป็นธุรกิจท่องเที่ยวอบโลกชนิดรวมกิจกรรมสำเร็จ (Packaged) อย่างแท้จริง มีการจัดนำเที่ยวทางเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ และพักในโรงแรมชั้นดี และนักท่องเที่ยวเหล่านั้นก็ได้มายืนกรุงเทพฯ ด้วย

จากนั้นต่อมาในสมัยทรงครามโลกครั้งที่ 2 อิทธิพลของฝรั่งเศสและอังกฤษเริ่มลดลง สหรัฐอเมริกาเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และเริ่มเป็นประเทศส่งออก นักท่องเที่ยว ให้แก่ประเทศไทย และส่งค้าให้ส่งผลให้มีการพัฒนาการขนส่งจากการใช้เรือมาเป็นเครื่องบินทำให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์อย่างมาก ในฐานะมีตั้งเ meno สมทางภูมิศาสตร์ได้เป็นศูนย์กลางทางการบินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อธิบายถึงวิวัฒนาการการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพิ่มเติมว่า ในปี พ.ศ. 2503 จอมพลสฤษดิ์ ธนรัชต์ นายกรัฐมนตรี ก็ได้ประกาศจัดสร้างองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว (อ.ส.ท.) ขึ้น และย้ำถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวว่า รายได้อาจจะไม่ได้เข้าสู่รัฐบาลโดยตรง แต่จะกระจายไปสู่ประชาชนทุกหมู่เหล่า และหนึ่งสิ่งอื่นได้ก็คือ รายได้ที่มองไม่เห็น อันได้แก่ ความนิยมยกย่องของคนไทยเมื่อได้เห็นวัฒนธรรมและคุณธรรมของคนไทย ซึ่งมีค่าอิ่งกว่าเงินตราเสียอีก

ต่อมาหลังจากอสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนรัชต์ ในปี พ.ศ. 2506 รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ในสมัยต่อมา ก็ได้ใช้นโยบายพัฒนาเช่นเดียวกับสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนรัชต์ และในช่วงนั้นก็ได้ยินยอมให้สหรัฐอเมริกามาตั้งฐานทัพในประเทศไทยด้วย ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมของชาติอย่างมาก และการท่องเที่ยว ก็ได้รับผลพวงของการพัฒนาอย่างรุนแรงและรวดเร็ว มีการก่อสร้างขนาดใหญ่เกิดขึ้น การจ้างงานขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีบาร์ ในต์คลับ อาบอบนวด คอฟฟี่ช็อปต่างๆ เกิดขึ้นมากมายในลักษณะที่หลากหลาย รวมทั้งการที่ทหารอเมริกันกลุ่มที่ได้พักรับและพักผ่อน (fest and Recreation)

เลือกเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากกว่าที่อื่น ดังจะเห็นได้จากเครื่องบิน ดีซี 6 บินจากใช่่องไป กัวลาลัมเปอร์สปดาห์ละ 4 เที่ยว ไปถึงสิงคโปร์ 5-7 เที่ยว และมาไทยสปดาห์ละ 20 เที่ยว นอกจากนั้นไปยอน โนลูลู ไทร์ มนิลา ชิดนีย์ และญี่ปุ่น จึงทำให้การท่องเที่ยวเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วไปด้วย โรงแรม บาร์ ในต่อกลับ อาบอบนวด ภัตตาคาร ผุดขึ้นราวกับดอกเห็ด กลุ่มทหารอเมริกันที่มาพักผ่อนเหล่านี้พักอยู่นานวันกว่า นักท่องเที่ยวโดยทั่วไป และใช้จ่ายมากกว่า ก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างมากmany และกลุ่มทหาร เหล่านี้เองที่ทำให้เกิดภัยแล้งก่อกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของเชื้อชาติแห่งภาคตะวันออก ซึ่งมี ผลกระทบต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันนี้ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มทหารอเมริกันที่มาพักผ่อนมิใช่นักท่องเที่ยวที่ แท้จริง (Bona fide Tourism) การถอนทหารอเมริกันออกไป พร้อมทั้งส่งกลุ่มทหารพักผ่อนเข้ามายังประเทศไทย หลังจากปี พ.ศ. 2512 จึงมีได้ทำให้การท่องเที่ยวกระแทกเรื่องแต่ย่างได มีเฉพาะสถานบริการในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือจำนวนมากเท่านั้นที่ต้องปิดกิจการลง¹⁴

ช่วงทศวรรษที่ 2500 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากระบบทุนนิยมไปสู่ ระบบอุตสาหกรรม ทำให้สังคมไทยมีชนชั้นใหม่เกิดขึ้นมาในสังคม คือ ชนชั้นกลาง ซึ่งมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจาก อาชีพและรายได้ และอยู่ภายใต้อิทธิพลของค่านิยมชนชั้นสูงในอดีต โดยเฉพาะการท่องเที่ยว ประกอบกับใน สมัยนี้มีปัจจัยต่างๆ ที่เอื้อต่อการตอบสนองความต้องการ ก็คือ เวลาว่าง เงิน ค่านิยม ระบบการศึกษา และ สาธารณูปโภค (ถนน เส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว) รวมถึง รัฐบาล ได้การสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยให้มีหน่วยงานเข้ามาดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ นั้นคือองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว(อสท.) ซึ่งต่อมาพัฒนามา เป็น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)ในปัจจุบัน บทบาทหน้าที่ของ อสท. คือ ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยอย่างจริงจัง ยุคที่ผ่านมาการกระจายข้อมูลการท่องเที่ยวอาศัยการเผยแพร่ผ่าน กรมประชาสัมพันธ์ และการรณรงค์เพื่อแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ อสท. ยังได้มีการจัดทำหนังสือพิมพ์ Holyday time in Thailand, จดหมายข่าว อสท ประเทศไทยได้รับเลือกเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมประจำปีขององค์กร ส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก(PATA)

พ.ศ. 2512 พื้นที่ประเทศไทยเพื่อเดินทางท่องเที่ยว เช่น ลอยกระทง แห่เทียน พรรษา ประเพณีล่องช้าง(สุรินทร์) (การฝึกช้างเพื่อใช้งาน เช่น ทำสังคม ลากซูง) เป็นต้น

การท่องเที่ยวเริ่มมีความหมาย หมายถึงการเดินทางเพื่อความสุขสำราญเพื่อการพักผ่อนรักษาภาพ และ เพื่อทัศนศึกษาเปิดโลกทัศน์ของตนเอง นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ เช่น ทัศนศึกษา การกีฬา การประชุมสัมมนา การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พ.ศ. 2522 มีการบรรจุแผนการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524) จากความช่วยเหลือของ Institute of tourism development consultants (เนอโรแลนด์) เพื่อส่งเสริม พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อเดินทางท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามายังประเทศไทย และส่งเสริมให้คนไทยเที่ยวใน ประเทศอย่างจริงจังเป็นต้นมา ดังนั้น จึงมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการคมนาคมที่สะดวกสบายขึ้น ธุรกิจ นำเที่ยวและโรงแรมเกิดการขยายตัวขึ้นอย่างมากmany และมีการจัดตั้งองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น การบินไทย

¹⁴ ศิริ สามสุโพธิ์.(2543).แหล่งเดิม.หน้า 49

ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ประเทศไทยเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก เป้าหมายของแผนคือ เพื่อสร้างแนวทางในการรองรับการเติบโตของการท่องเที่ยว และต้องการกระจายการท่องเที่ยวไปยังจุดอื่นๆ ในประเทศไทย อีก 21 จุด เช่น กรุงเทพ พัทยา หาดใหญ่ สงขลา และเชียงใหม่ ภูเก็ต หัวหิน กาญจนบุรีเป็นต้น

จากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ นำมาสู่การทำแผนแม่บทควบคู่ไปกับการศึกษาความเป็นไปได้ในสถานที่ท่องเที่ยวหลักๆ หลายแห่ง เช่น การทำแผนแม่บทของสงขลาหาดใหญ่ ในปี 2522 เป็นต้น

รวมทั้งการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการตลาด เพื่อทำให้การท่องเที่ยวเติบโตขึ้น ททท. และเอกชนจึงมีการร่วมมือกัน เปิดตัวโครงการ Visit Thailand year ในปี 2530 และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากนักท่องเที่ยว หรือ แคมเปญ The World Our Guest ที่ถูกนำมาใช้บ่อยครั้งในช่วงที่สถานการณ์ไม่สู้จะดีนัก โดยเชิญผู้ประกอบการนำเที่ยว สืบ บุคคลสำคัญของโลกเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว ในช่วง วิกฤตการณ์มามัน 2523 เทศกาลกินโภชนาecha 2526 สงกรานต์อาเวอร์เซีย 2534 พฤกษาหมีพ 2535 วิกฤตเศรษฐกิจอาเซีย 2540 และหลังเหตุการณ์ สีนามิ เป็นต้น รวมถึงยังมีแคมเปญ amazing Thailand (2541-2542) สรุรค์บนดิน (Happiness on Earth) เที่ยวเมืองไทยไปได้ทุกเดือน(2545) Unseen Thailand เที่ยวเมืองไทยไม่ไปไม่รู้, วันเดียวเที่ยวสนุก นอกจากนั้นยังมีความพยายามในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ขึ้นมา อย่างเช่น การพัฒนากิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศกาลประเพณีของจังหวัดต่างๆ เพื่อนำมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จัดทำให้ปัจจุบันกลายเป็นกิจกรรมประจำปีในหลายๆ จังหวัด ทำให้นักท่องเที่ยวไทยได้มีการขยายวงกว้างขึ้นจากเดิมแค่ชั้นสูงมาสู่คนทั่วไป และลักษณะการท่องเที่ยว จะเป็น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

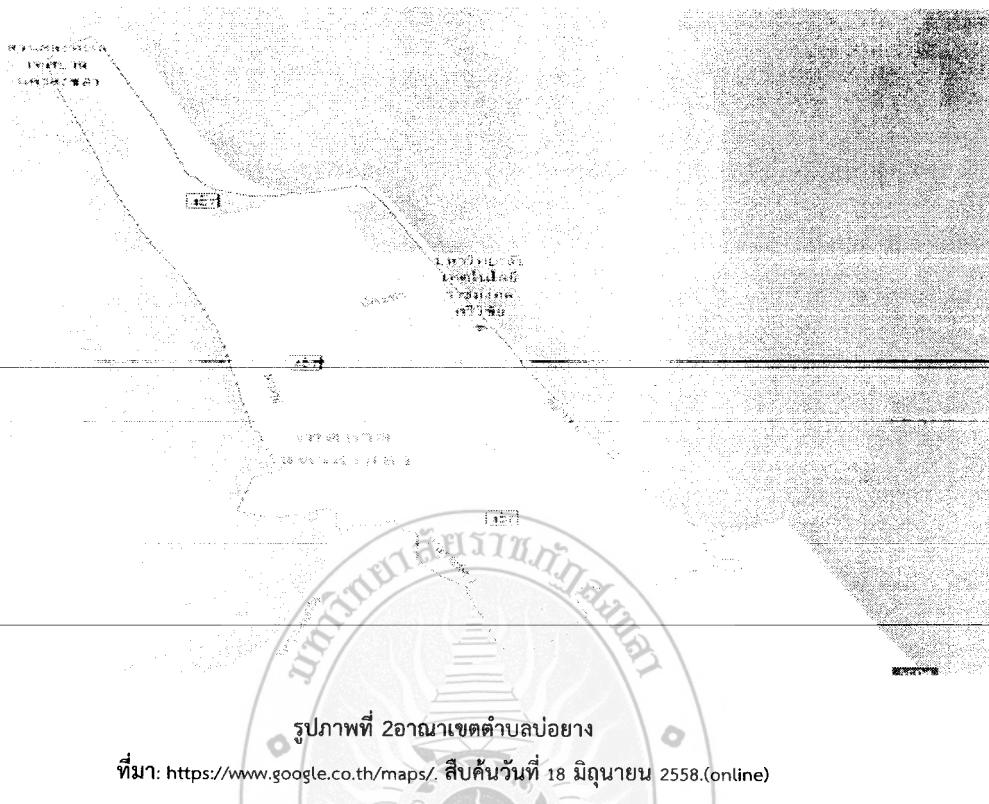
จากการศึกษาพบว่ามีนักท่องเที่ยวต่างด้าวท่องเที่ยวไทยในแต่ละปี จำนวนนักท่องเที่ยวต่างด้าวท่องเที่ยวไทยในปี พ.ศ. 2503 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการเก็บสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ ขณะนั้นมีการท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาเยือนประเทศไทยเพียง 8 หมื่นกว่าคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพียง 190 ล้านบาทเท่านั้น แต่ลักษณะแนวโน้มของการท่องเที่ยวไทยสูงขึ้นเรื่อยๆ ในระยะต่อมา เช่น พ.ศ. 2532 นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้าท่องเที่ยงสูงถึง 4-5 ล้านคน และมีรายได้สูงขึ้นประมาณ 90 ล้านบาท มี หรือ พ.ศ. 2533 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมาท่องเที่ยงสูงถึง 5 ล้านคน มีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงถึง 1 แสนล้านบาท เป็นต้น จึงนับว่าประเทศไทยประสบความสำเร็จอย่างมากที่เดียวเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าอุตสาหกรรมอื่นๆ นอกจากนั้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยสูงมากกว่าสินค้าอุตสาหกรรมอื่นๆ เป็นอันดับต้นๆ มาโดยตลอดจนปัจจุบันนี้¹⁵

2.1.10 สภาพทั่วไปตำบลบ่ออย่าง

เมืองสงขลาฝั่งแม่น้ำมีข้อจำกัดของแม่น้ำคือพื้นที่ และน้ำจืด ทำให้ไม่สามารถพัฒนาเมืองได้อีกต่อไป เป็นเหตุให้ต้องมีการโยกย้ายศูนย์กลางบริหารเมือง สงขลาฝั่งบ่ออย่างจังถูกสร้างขึ้นใหม่(ตำบลบ่ออย่างในปัจจุบัน) ในปี พ.ศ. 2385 รัชกาลที่ 3 สมเด็จพระนั่งเกล้า โปรดเกล้าให้เจ้าพระยาวิเชียรคุรีได้สร้างป้อมกำแพงเมือง ยาว 1,200 เมตร และประตูเมือง 10 ประตูเพื่อปกป้องเมืองสงขลาบ่ออย่างจากศัตรูและภัย

¹⁵ กรมการท่องเที่ยว.(ออนไลน์).

ซึ่งดูเหมือนว่าเมืองสองขลาบ่ออย่างเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีอิทธิพล หลักจากนั้นได้วางหลักเมืองและสมโภชหลักเมืองในปี พ.ศ. 2385 และเรียกบริเวณพื้นที่นี้ว่า “เมืองสองขลาฝั่งบ่ออย่าง”¹⁶

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ดังนี้

เขตพื้นที่ตำบลบ่อยางหั้งหมด มีลักษณะเป็นแหลมอยู่ริมแม่น้ำโขงทางตะวันออกติดกับฝั่งประเทศไทย (อ่าวไทย) พื้นที่ประมาณ 10 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศ มีทั้งพื้นที่ราบและเป็นภูเขา

รูปภาพที่ 3แผนที่สถานที่ท่องเที่ยว ตำบลบ่ออย่าง อําเภอเมือง จังหวัดสงขลา(ปัจจุบัน)

ที่มา: <http://www.songkhlaicity.go.th/travel> . สืบค้นวันที่ 18 มิถุนายน 2558.(online)

เทศบาลครสงขลาอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ่ออย่างทั้งหมด มีลักษณะเป็นแหลมอยู่ระหว่าง
ทะเลสาบสงขลา กับฝั่งทะเลหลวง

อยู่ห่างจากจังหวัดใกล้เคียงและประเทศไทย เส้นทางดังนี้

- ระยะทางจากเมืองสงขลาถึงจังหวัดปัตตานีทางหลวงแผ่นดิน 99 กิโลเมตร
- ระยะทางจากเมืองสงขลาถึงจังหวัดยะลา ทางหลวงแผ่นดิน 128 กิโลเมตร
- ระยะทางจากเมืองสงขลาถึงจังหวัดสตูล ทางหลวงแผ่นดิน 125 กิโลเมตร
- ระยะทางจากเมืองสงขลาถึงจังหวัดพัทลุง ทางหลวงแผ่นดิน 121 กิโลเมตร
- ระยะทางจากเมืองสงขลาถึงจังหวัดศรีธรรมราช ทางหลวงแผ่นดิน 161 กิโลเมตร
- อยู่ห่างจากกรุงกัวลาลัมเปอร์ประเทศไทย 480 กิโลเมตร¹⁷

2.1.11 ตำบลบ่ออย่างในประวัติศาสตร์เมืองสงขลา

ตำบลบ่ออย่างเริ่มปรากฏในประวัติศาสตร์เมืองสงขลาเป็นรูปร่างชัดเจน ในช่วงปี พ.ศ.2375 เมื่อมีความคิดในการย้ายที่ตั้งเมืองสงขลาใหม่ จากที่เดิมบริเวณบ้านแหลมสนฝั่งอำเภอสิงหนครในปัจจุบัน มาในพื้นที่ฝั่งตรงข้ามของปากน้ำทะเลสาบสงขลา ด้วยพื้นที่แหลมสนคับแคบ ไม่สามารถรองรับเมืองที่กำลังขยายตัวได้ จึงได้ย้ายมาอยู่ฝั่งตรงข้ามที่เป็นพื้นที่รากกว้างใหญ่กว่า โดยเรียกพื้นที่บริเวณที่ตั้งเมืองใหม่ว่าบ้านบ่ออย่าง เนื่องที่เรียกว่าบ้านบ่ออย่างคงเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนอาศัยอยู่ก่อนแล้ว แต่มีจำนวนไม่มาก และมีจุดเด่นที่สำคัญ อยู่ 2 ประการคือ 1. บ่อน้ำ และ 2. ต้นยาง เพราะพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองสงขลา และพื้นที่โดยรอบไม่มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นบึงหรือลำคลองที่สามารถนำน้ำมาใช้ได้ คนสงขลาจึงต้องขุดบ่อน้ำ เพื่อนำน้ำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ประกอบกับพื้นที่ในเขตเมืองสงขลาปัจจุบันหรือบ้านบ่ออย่างในอดีต มีสภาพพื้นที่เป็นดินราย บางส่วนเป็นทรายเล็กน้อย เช่น แหลมสนอ่อน เพาะบริเวณนี้เป็นพื้นที่เป็นพื้นดินเกิดใหม่ จากการสะสมของตะกอน และทรายที่มากับกระแสน้ำ ด้วยความที่พื้นดินเป็นดินรายส่วนใหญ่ทำให้มีพืชไม่ทนต่อภูมิอากาศที่เจริญงอกงาม ในบริเวณนี้ หนึ่งในพืชที่รายขอบดินรายคือต้นยาง ซึ่งมีหลายชนิดไม่ว่าจะเป็นยางนา ยางคาวาย ยางพันธุ์ ต้นยางเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เป็นจุดหมายสัญลักษณ์ ได้เป็นอย่างดี พื้นที่บริเวณนี้จึงถูกเรียกว่า บ่ออย่าง

บริเวณบ่ออย่าง ดังเดิมในยุคโบราณเมืองนั้นจะอยู่บริเวณ วัดยางทอง ซึ่งมีตำนานประวัติศาสตร์ของวัดดังนี้

วัดยางทอง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 1 ถนนนางงาม ในเขตเทศบาลครสงขลา ปัจจุบันมีเนื้อที่ประมาณ 4 ไร่ โดยมีอาณาเขต ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดถนนสงขลาบุรี ซึ่งมีสถานีดับเพลิงของเทศบาลอยู่ฝั่งตรงข้าม
- ทิศใต้ ติดหลังบ้านเรือนของชาวบ้านริมถนนยะหริ่ง

¹⁷ ข้อมูลจังหวัดสงขลา 2553.(2553).หน้า 14-16

- ทิศตะวันออก ติดถนนทางาน
- ทิศตะวันตก ติดด้านหลังบ้านเรือนของชาวบ้านริมถนนครึ่ง

วัดยางทอง เป็นที่ตั้งของ บ่ออย่าง ซึ่งเป็นชื่อห้องถินของที่ตั้งเมืองสงขลา ตามที่เคยเล่าไว้ ส่วนจะสร้างขึ้นเมื่อไหร่นั้นไม่ปรากฏหลักฐาน สืบได้เพียงเค้าเงื่อนจากพงศาวดารเมืองสงขลาว่า ในราชการที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ไทยยังคงรับพมาเมื่อเกิดสงครามเก้าทัพ พมาได้บุกมาทางถลางหรือภูเก็ต กองทัพเมืองสงขลาจึงได้ยกไปช่วยเหลือจากเสร็จศึกเก้าทัพแล้วเจ้าเมืองสงขลา ก็ได้สร้างอุโบสถวัดยางทอง (ทำนองสร้างบุญถ้ำงบาก) จึงคาดหมายว่าวัดยางทองน่าจะมีอยู่ก่อนกรุงรัตนโกสินทร์หรือคงจะมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา...

สภาพปัจจุบัน วัดยางทองมีอุโบสถ 1 หลัง ศาลาการเปรียญ 1 หลัง ศาลาบำเพ็ญกุศล 1 หลัง หอระฆัง 1 หลัง และภูวี 5 หลัง ซึ่งเสนาสนะเหล่านี้ เก่าที่สุดคือภูวีที่ผู้เชียนอยู่สร้างเมื่อ พ.ศ. 2500 นอกจากนั้นเกือบห้าหมอดสร้างมาไม่เกิน 20 ปี แต่เมื่อชุดติดลงไปภายในวัด ก็จะเจอก้อนอิฐในสมัยต่างๆ ทับกมอยู่หนาแน่นและทว่าไป เคยมีผู้ให้ความเห็นว่า ถ้าจะศึกษาอายุสมัยวัดยางทอง อาจศึกษาจากก้อนอิฐแต่ละรุ่นที่ฝังอยู่ในดิน...

สิ่งที่สำคัญภายในวัด พระประทานในโรงอุโบสถ ซึ่งเป็นพระประทานที่อัญเชิญมาจากอุโบสถหลังเก่า คาดหมายว่า ถ้าพระประทานองค์นี้มีอายุเท่ากับอุโบสถหลังเก่า ก็น่าจะมีอายุเกินสองร้อยปี และมีเรื่องเล่าว่า ศักดิ์สิทธิ์ยังนัก เพราะตอนสงครามโลกครั้งที่สองนั้น บริเวณรอบวัดและใกล้โรงอุโบสถจะมีระเบิดลง แต่ไม่โดนอุโบสถที่พิพาระประทานองค์นี้สักตอยู่...

บุษบกโบราณ ตั้งอยู่ภายในศาลาการเปรียญ ซึ่งตกทอดมาตั้งแต่ศาลาการเปรียญหลังเก่า โดยสมัยก่อนใช้เป็นธรรมาสน์เพื่อพระธรรมกถิกแสดงธรรม... สถาปัตยกรรมบุษบกเป็นลวดลายกนกไม้ วิจิตร อลังการ วางอยู่บนแท่นปูนซึ่งยกขึ้นเหนือประมาณ 1 เมตร... ต่อมามีการสร้างศาลาการเปรียญหลังใหม่ก็ได้สร้างครอบบุษบกเดิมไว้.. และต่อมาก็ได้มีการบูรณะ โดยทุบแท่นปูนเก่าแล้วสร้างแท่นปูนขึ้นใหม่กลางศาลาการเปรียญส่วนบุษบกไม้เดิมที่มีสภาพหักพังไปมากแล้วนั้น ก็ได้สร้างขึ้นใหม่จากเคาร่างของบุษบกเดิม และใช้เป็นที่ประดิษฐานพระประทานประจำศาลาการเปรียญในปัจจุบัน...

บ่อน้ำโบราณ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นบ่ออย่างเก่าที่เหลืออยู่เพียงบ่อเดียวภายในวัด และยังคงใช้กันอยู่จนกระทั้งปัจจุบัน... ขณะนี้ทางวัดได้รับการอุปถัมภ์จากกรมสิริโรตรีสงขลากำลังสร้าง บ่ออย่าง ขึ้นมาใหม่เพื่อเป็นสัญลักษณ์คู่กับวัดและเมืองสงขลาสืบท่อไป...

ต้นไม้ขนาดใหญ่ ไม้มะขามขนาด 3-4 คนโอบ ไม้จันท์ขนาด 2 คนโอบ ไม้สาเกราชายอยู่ต่ำส่วนต่างๆ ของวัด และไม้ลีลาวดีสูงประมาณ 10 เมตร นอกนั้นก็มีไม้เล็กไม่น้อยกระจายอยู่ทั่วไป อนึ่ง วัดยางทองในปัจจุบันมีพระภิกษุ 8 รูป สามเณร 3 รูป เด็กวัดศิษย์วัดไม่มี โดยมีพระสมุทตเจษฎา รูปที่ 1 ปัจจุบัน เป็นเจ้าอาวาส แต่apoarch และทุพพลภาพไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงมีพระครูบุญเสริม อภิวัฒโน รองเจ้าอาวาส ปฏิบัติหน้าที่แทน แต่ปัจจุบันก็apoarch เรื่องต่างๆ จึงเริ่มตกลงเป็นภาระของผู้เชียน¹⁸ และจากอึกแหล่งข้อมูลหนึ่งกล่าวถึงวัดยางทองไว้ ดังนี้

วัดยางทอง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 1 ถนนนางงาม ในเขตเทศบาลนครสงขลา ปัจจุบันมีเนื้อที่ประมาณ 4 ไร่ โดยมีอาณาเขตดังนี้

¹⁸ สืบค้นจาก WWW"gotoknow.org/posts/248254 เข้าถึงวันที่ 1 ต.ค.2558

- ทิศเหนือ ติดถนนสังขลาบุรี ซึ่งมีสถานีดับเพลิงของเทศบาลอยู่ฝั่งตรงข้าม
- ทิศใต้ ติดด้านหลังบ้านเรือนของชาวบ้านริมถนนยะหริ่ง
- ทิศตะวันออก ติดถนนนางงาม
- ทิศตะวันตก ติดด้านหลังบ้านเรือนของชาวบ้านริมถนนนครใน

ตัวเมืองสังขลาเก่า หรือเทศบาลนครสังขลาปัจจุบัน ตั้งอยู่ตำบลบ่ออย่าง ซึ่งสำนวนเก่าແນບคำເກສທິງ ພຣະ-ຮະໂນດ ຄືນເດີມຂອງຜູ້ເຂົ້າຢັ້ງ ຈະເຮັດກັນຕິດປາກວ່າ ບ່ອຍາງ ເຊັ່ນ ໄປບ່ອຍາງ ມາປ່ອຍາງ ອູ້ທີ່ບ່ອຍາງ...ແມ່ ປັຈຈຸບັນສຳນວນນີ້ຈະມີຄົນນິຍົມໃຫ້ພຸດນ້ອຍລົງ ແຕ່ທາກໄກໃຫ້ໂຄຣພູດ ດົນໃນພື້ນທີ່ກົງຍັງຄົງເຂົ້າໃຈ... ວັດຍາງທອງ ທີ່ຜູ້ເຂົ້າຢັ້ງປັຈຈຸບັນນີ້ເອງ ຄືນສຳນວນທີ່ຕັ້ງຂອງບ່ອຍາງ ໃນອົດຕິ... ເລັກັນຕ່ອງມາວ່າ ຄ້າວົງເຮືອຈາກຕອນໃນຂອງ ທະເລສາບສັງລາອອກມາປັກອ່າວ່າ ພວເຮົອພັນຈາກເກະຍອ ມອງຈາກຫັວເຮືອມາທາງທີ່ສັນຕະວັນອອກ ຈະເຫັນ ຕັ້ນຍາງ ທອງຂາດໄຫຼຸດຕິດເດັ່ນອູ່ຽມຝັ້ງຂັງໜ້າ ຈຶ່ງນິຍົມເປັນທີ່ນັດໝາຍພບປະຂອງຄົນສັນຈຸຈົນ ຄຣີນຸດບ່ອເພື່ອໃຫ້ນ້ຳ ນໍາກີ້ ຈຶ່ງສົນທະສາດຕີ ເມື່ອສຳນວນທີ່ນີ້ກ່າຍເປັນວັດ ຕ້ອມາຈີ່ໄດ້ຂໍ້ວ່າ ວັດຍາງທອງ ສ່ວນບ່ອນ້າແລະຕັ້ນຍາງທອງທີ່ເປັນສິ່ງ ຄູ່ກັນກີ້ໄດ້ຮັບການປະສົມຕາມນັ້ນແທ່ງກາຫວ່າງ ບ່ອຍາງ (ບ່ອນ້າທີ່ອູ້ໄກລັດຕັ້ນຍາງ) ແລະນັ້ນຄື່ອ ຕຳບັນບ່ອຍາງ ທີ່ຕັ້ງ ແທ່ງເທັດສະນຸມສັງລາໃນປັຈຈຸບັນ... ວັດຍາງທອງເປັນວັດເລີກໆ ທີ່ພື້ນທີ່ມີເພີ່ມ 4 ໄກສ່ວ່າ ແຕ່ພື້ນທີ່ກ່າຍໃນວັດນັ້ນ ເນື້ອກ່ອນມີບ່ອນ້າຂັດໃຫຍ່ ກະຈ່າຍອູ້ທີ່ວົງວິເວລວັດ ແຕ່ບາງບ່ອກຖຸກຄົມແລະປັບພື້ນທີ່ໄປນານແລ້ວ... ຕອນທີ່ຜູ້ເຂົ້າຢັ້ງ ແຮກມາອູ້ວັດຍາງທອງ (ພ.ສ.2530) ວັດຍາງທອງຍັງມີບ່ອໂປຣານຂາດໃຫຍ່ອູ້ 3 ປົວ ຄື່ອ

1.ບ່ອແຮກນັ້ນ ອູ້ທາງທີ່ສັນຕະວັນຕົກເຊີ່ງໄດ້ຂອງວັດ ໄກລັດກົງກົງຜູ້ເຂົ້າຢັ້ງໃນປັຈຈຸບັນ ເປັນປ່ອກລົມເສັ້ນຜ່າຫຼຸນຍົກລາງ ປະມານ 3-4 ເມື່ອ ແຕ່ບ່ອນ້າເປັນເພີ່ມບ່ອຮ້າງ ຕົ້ນເຂົ້າ ຜູ້ເຂົ້າຢັ້ງມາອູ້ມີນານນັກ ອົດທ່ານເຈົ້າວາສັກີໄດ້ຄົມ ແລະປັບພື້ນທີ່ປຸລູກຕົ້ນໄນ້...

2.ບ່ອທີ່ສອງ ອູ້ທາງທີ່ສັນຕະວັນອອກເຊີ່ງໄດ້ຂອງວັດ ລັດສາລາການເປົ້າມາພື້ນທີ່ ໄກລັດຕັ້ນຈັ້ນທີ່ ເປັນປ່ອຂາດໜ້າຕັດ ປະມານ 3.3 ເມື່ອ ໂດຍມີກຳແພັງຄອນກົງຮົຕກັນເປັນບັນຫາໂດຍຮອບເພື່ອກັນອຸຈາດຕາໃນຄຣາວທີ່ໂຄຣອານ້າ...ຕອນ ຜູ້ເຂົ້າຢັ້ງນັ້ນບ່ອນ້ຳຍັງໃໝ່ໄດ້ອູ້ ນັ້ນຄື່ອ ນອກຈາກພຣະແນຣໃນວັດທີ່ຂໍ້ອູ້ບ້າງຕາມໂອກາສແລ້ວ ດົນທ່ານເຈົ້າວາສັກີໄດ້ຄົມ ແລະປັບພື້ນທີ່ປຸລູກຕົ້ນໄນ້...

3.ບ່ອທີ່ສາມ ອູ້ກ່າຍໃນສາລາອັດຄາໂຮນຸສຣົນທີ່ຕັ້ງອູ້ຊົດມຸນກຳແພັງທີ່ສັນຕະວັນອອກເຊີ່ງເໜືອ ຂອງວັດ ເປັນປ່ອ ຂາດໜ້າຕັດປະມານ 3 ເມື່ອໂດຍປາບປ່ອຈະຫລວແຜ່ນຄອນກົງຮົຕປິດໄວ້ແລ້ວໃຊ້ເຄື່ອງດູດໜ້າຈາກບ່ອນ້ຳຂັ້ນຄັ້ງເກັບໜ້າ ເພື່ອໃຊ້ກ່າຍໃນວັດ...ປັຈຈຸບັນຄື່ອກ່າວ່າບ່ອນ້ຳ ຈັດເປັນບ່ອຍາງ ບ່ອສຸດທ້າຍຂອງວັດ ແຕ່ບ່ອນ້ຳ ຈະເຫັນໄດ້ກີ້ຕ້ອງເປີດສາລາ ເຂົ້າໄປດູດໜ້າຫລັງ ປົກຕົ້າໄມ້ມີງານສພ ສາລາກີຈະປິດໄວ້ ດົນທ່ານເຈົ້າວາສັກີໄດ້ມີຮັນກາພໄປກ່ອນ ອ່າຍ່າງໄກ້ຕາມ ບຣິເວັນນິກີມົກົງສົງໝູ ລັດທີ່ໃນປັຈຈຸບັນ

3.ບ່ອທີ່ສາມ ອູ້ກ່າຍໃນສາລາອັດຄາໂຮນຸສຣົນທີ່ຕັ້ງອູ້ຊົດມຸນກຳແພັງທີ່ສັນຕະວັນອອກເຊີ່ງເໜືອ ຂອງວັດ ເປັນປ່ອ ຂາດໜ້າຕັດປະມານ 3 ເມື່ອໂດຍປາບປ່ອຈະຫລວແຜ່ນຄອນກົງຮົຕປິດໄວ້ແລ້ວໃຊ້ເຄື່ອງດູດໜ້າຈາກບ່ອນ້ຳຂັ້ນຄັ້ງເກັບໜ້າ ເພື່ອໃຊ້ກ່າຍໃນວັດ...ປັຈຈຸບັນຄື່ອກ່າວ່າບ່ອນ້ຳ ຈັດເປັນບ່ອຍາງ ບ່ອສຸດທ້າຍຂອງວັດ ແຕ່ບ່ອນ້ຳ ຈະເຫັນໄດ້ກີ້ຕ້ອງເປີດສາລາ ເຂົ້າໄປດູດໜ້າຫລັງ ປົກຕົ້າໄມ້ມີງານສພ ສາລາກີຈະປິດໄວ້ ດົນທ່ານເຈົ້າວາສັກີໄດ້ມີຮັນກາພໄປກ່ອນ ອ່າຍ່າງໄກ້ຕາມ ບຣິເວັນນິກີມົກົງສົງໝູ ລັດທີ່ໃນປັຈຈຸບັນ ບ່ອນ້ຳຍັງຄົງໃຫ້ອູ້ບ້າງຕາມສກາພ ແຕ່ມີນັບວ່າເປັນປ່ອໂປຣານ...ຜູ້ເຂົ້າຢັ້ງມີຄວາມເຫັນວ່າ ນ່າຈະຂະຍາ ບ່ອນ້ຳອອກໄປແລ້ວຈັດຫາດ້ານຍາງທອງມາປຸລູກ ປັບພື້ນທີ່ໄທ້ເໝາະສົມໃຫ້ຄວາມແກ່ກ່າວດູກາຮມ... ສ່ວນຕັ້ນຍາງທອງ ທີ່ຈົ່ງກັບບ່ອນ້ຳ ນ່າຈະຕາຍໄປເປັນຮ້ອຍປີແລ້ວ ເພົ່າມີມີຮ່ອງຮອຍວ່າອູ້ທີ່ໃຫ້...ກລ່າວໄດ້ວ່າ ດົນໃນພື້ນທີ່ໂຮງຜູ້ທີ່ເຄີຍມາ ອູ້ເຂົ້າຢັ້ງ ບອກວັດຍາງທອງ ມັກຈະໄມ້ຄ່ອຍມີໂຄຣຮູ້ຈັກ ແຕ່ບ່ອກວ່າວັດທີ່ມີຕັ້ນສາເກເຍຂະ ກົມກຈະມີຜູ້ຈຳໄດ້ ນັ້ນຄື່ອ

ตนสาเกลับกลามมาเป็นสัญลักษณ์ด้วยหงอนในปัจจุบัน... อย่างไรก็ตาม คำว่าพณิชนาวดังตั้งแต่สมัยเจ้าอาวาสรูป ก่อนจนถึงรูปปัจจุบัน ทำให้ตนสาเกถูกโคนไปหลายตันเช่นเดียวกัน ซึ่งทางวัดก็พยายามปลูกและอนุรักษ์ไว้¹⁹

จากความเป็นมาของวัดยางทอง ทั้ง 2 แหล่งข้อมูลจะเห็นได้ว่า

1. เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับต้นยางและบ่อน้ำ
2. กล่าวถึงการสร้างวัดยางทองว่ามีมาตั้งแต่ยุค รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยสุธรรม 9 ท้าว ราช พ.ศ. 2328 โดยอย่างอิงถึงพงศาวดารเมืองสงขลา ซึ่งจากการศึกษาพงศาวดารเมืองสงขลา พบว่าได้กล่าวถึงบ่ออย่างในช่วงเวลาดังกล่าวจริง ในการเป็นพื้นทั้งค่ายทหาร ไม่ได้กล่าวถึงการสร้างวัดแต่อย่างใด ซึ่งก่อสร้างที่จะเกิดขึ้นในบริเวณนี้คงเป็นเพียงค่ายทหารและคงจะมีบ่อน้ำจำนวนมากเพื่อให้เพียงพอ给ทหารที่ตั้งค่ายพักในบริเวณดังกล่าว แต่จากพงศาวดารเมืองสงขลา ฉบับของเจ้าพระยาวินัยรัตน์ (สังข) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในยุค ที่กรมพระราชวังบวรสถานมงคลยกทัพไปปราบเมืองปัตตานี ในช่วงปี พ.ศ. 2328 ยุคสุธรรม 9 ท้าว และทรงพักทัพอยู่ที่เมืองสงขลาเป็นเวลา 2 ปี ตามที่ปรากฏในพงศาวดาร ดังนี้ “ เสด็จกลับมาประทับอยู่เมืองสงขลา รับสั่งว่าเมืองไทร เมืองตรังตู เมืองตานี ให้ขันอยู่กับเมืองสงขลา ,ให้ขึ้นกับเมืองนคร กรมพระราชวังบวรสถานมงคลอยู่ที่เมืองสงขลาสองปีเศษได้ให้ปักหลักเมืองสงขลาที่บ้านบ่ออย่างลงไว้ จัดแจงการเสริจแล้วเสด็จกลับเข้าไปกรุงเทพมหานครฯ ”²⁰

เนื้อความในพงศาวดารตอนนี้จะเห็นได้ว่าจะแตกต่างจากเรื่องราวของเมืองสงขลาพอสมควรในเรื่องของการสร้างเมืองสงขลาที่บ่ออย่างและเปิดศาลาหลักเมืองที่เสริจสิ้นเรียบร้อยในช่วงปี พ.ศ. 2385 ตามประวัติศาสตร์ เมืองสงขลาที่รู้กันโดยส่วนใหญ่ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ 1 ทรงโปรดเกล้า อย่างนั้นจริงๆแต่ด้วยความไม่พร้อมเมืองสงขลาบ่ออย่างจึงเกิดขึ้นในยุคสมัยหลังตามที่เราได้รับรู้กัน โดยพอยังจะสะท้อนให้เห็นได้ว่าพื้นที่บ่ออย่างนั้นเป็นที่ว่างๆยังไม่มีการตั้งบ้านเรือนมากเท่าไหร่นัก เพราะคงเป็นทุ่งกว้างๆ ใช้ประโยชน์ในการตั้งค่ายพักทหารนอกเมืองมากกว่า และคงเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยบ่อน้ำและต้นยาง

สำหรับการย้ายที่ตั้งเมืองสงขلامาบริเวณบ้านบ่ออย่าง และทำให้บ้านบ่ออย่างขยายตัวเป็นเมืองสงขลาในปัจจุบัน ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้หลายผลงานด้วยกัน เช่น เรื่องเมืองสงขลา ก่อนปัจจุบัน ของ สิทธิพร ศรีผ่อง ได้กล่าวไว้ว่าดังนี้

การย้ายที่ตั้งเมืองสงขลา

เมื่อมีกลุ่มคนอาศัยอยู่ในเมืองเป็นจำนวนมากหลักหกห้องวัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจทำให้ ประชารมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทั้งรายภูมิภาคในเมืองสงขลาและผู้ที่เข้ามาติดต่อกัน สาธารณูปโภค ความสะดวกในด้านต่างๆ ทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการ เรื่องของความมั่นคงปลอดภัย ไม่สามารถที่จะจัดการได้อย่างสะดวกบนพื้นที่ที่จำกัดอย่างพื้นที่ราบร�ห่วงเข้าอันเป็นที่ตั้งของน้ำของเมืองสงขลา ซึ่งตั้งอยู่บริเวณแหลมสนซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของหัวเขาแดงที่ตั้งเมืองสงขลาในสมัยแรกเริ่มมีลักษณะเป็นป่าชายเลน และที่ตั้ง

¹⁹ สืบค้นจาก WWW”gotoknow.org/blog/watmaster/89645 เข้าถึงวันที่ 1 ต.ค.2558

²⁰ พงศาวดารเมืองสงขลาในพงศาวดารฉบับกาญจนากิจ เล่ม 6 หน้า 267

เมืองสงขลาที่แหลมสัน ก็มีลักษณะเป็นที่ราบปiallyแหลมด้านหลังติดภูเขา แหล่งน้ำจืดมีจำกัด พื้นที่ไม่สอดรับกับการขยายตัวของเมืองได้ออกต่อไป

ความคิดในการย้ายที่ตั้งเมืองสงขลาเริ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2375 เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสงขลา (เดียนเส้ง) เริ่มทำการก่อสร้างเมืองใหม่ โดยย้ายจากฟากแหลมสันมาตั้งที่บ้านบ่ออย่าง ซึ่งอยู่คุณลักษณะกับปากทะเลสาบสงขลาและเป็นที่ตั้งเมืองสงขลาในปัจจุบัน การย้ายที่ตั้งของเมืองนั้นมีสาเหตุมาจากที่ตั้งของเมืองเดิมที่ฟากแหลมสันมีพื้นที่คับแคบ ไม่รองรับในการขยายตัวของเมือง และไม่มีแหล่งน้ำจืดเพียงพอในการบริโภค เป็นการขยายเมืองเพื่อรองรับกับความเจริญเติบโตของเมืองต่อไปในอนาคต โดยที่เมืองหลวงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการย้ายที่ตั้งเมืองสงขลาในครั้งนี้อาจจะมากกว่าตัวเจ้าเมืองสงขลาเองด้วยเช่น เพราะการสร้างเมืองสงขลาที่บ้านบ่ออย่างใช้เวลาในการก่อสร้างถึง 10 ปี สร้างเสร็จได้โดยการอาศัยแรงงานจากกองทัพหลวงที่มาจากการรุกรุ่งเหมือนกัน ในคราวที่ลงมาช่วยเมืองสงขลาต่อสู้กับกบฏจากหัวเมืองมลายูในปี พ.ศ. 2381 โดยสร้างเสร็จเรียบร้อยในช่วงปี พ.ศ. 2385 และเมื่อสร้างที่ตั้งเมืองใหม่เสร็จเรียบร้อยดีแล้วพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ส่งไม้ชัยพฤกษ์หลักชัยเมือง เทียนชัย และเครื่องไทยทานอื่นๆ พระราชทานให้แก่พระยาสงขลา (เดียนเส้ง) เพื่อใช้ในพิธีวางหลักชัยประจำเมืองสงขลาในปี พ.ศ. 2385 ซึ่ง มีประวัติอยู่ในพงศาวดารเมืองสงขลาดังนี้

“ครั้น ณ ปีขลาจัตวาก คักราช 1204 โปรดเกล้าฯ ให้จัดการฝังหลักชัยเมืองสงขลาพระราชทานไม้ชัยพฤกษ์หลักชัยต้นหนึ่งกับเทียนชัยเล่มหนึ่งพร้อมด้วยเครื่องไทยทานต่างๆ และโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระอุดมปีغم ประธานสงฆ์ฐานานุกรมเปรียญ 8 รูปอุกมาเป็นประธานกับพระราชนครูอัษฎาจารย์พระมหาณกับพระมหาณ์แปดนายอุกมาเป็นประธานฝังหลักชัย พระยาสงขลา(เดียนเส้ง) ได้กับเกณฑ์กรรมการ และไพรจัดการทำเป็นโรงพิธีสีทิศคือที่ป้อมเสร็จแล้ว ครั้นเดือนสี ชั้น 7 ค่ำ ปีขลาจัตวาก พระยาสงขลา (เดียนเส้ง) ให้จัดตั้งกระบวนแห่หลักชัยไม้ชัยพฤกษ์กับเทียนเป็นการใหญ่ คือจัดกระบวนแห่หั้งพวงจันและพวงไทยเป็นที่ครึกครื้น เอิกเกริกมาก ตั้งกระบวนแห่หลักชัยไม้ชัยพฤกษ์กับเทียนไปเข้าโรงพิธี แล้วพระสงฆ์ราชากณาจารย์ฐานานุกรมเจริญพระปริตร พระครุพราหมณ์ก์สวดตามໄສเยಥ

ครั้นเดือนสี ชั้น 10 ค่ำ เวลาเข้าไมงหนึ่งกับสินบที ได้อุดมฤกษ์พระยาสงขลา (เดียนเส้ง) ได้จัดการสมโภชหลักเมืองเป็นการเอิกเกริกอีก 5 วัน 5 คืน คือลอดครหรือโขนร้องโรงหนึ่ง หุ่นโรงหนึ่ง จิ้วโรงหนึ่ง ลศครชาตรีสีโรง พระยาสงขลา (เดียนเส้ง) ได้ถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระสงฆ์ 22 รูป กับเครื่องราชบริหารภัณฑ์ต่างๆ แก่พระราชาคณะฐานานุกรมเปรียญและพระราชนครูอัษฎาจารย์พระมหาณ์เป็นอันมากเสร็จแล้ว ครั้งเสร็จการฝังหลักเมืองพระยาสงขลา (เดียนเส้ง) จัดเรือสำเภาลำหนึ่งส่งพระราชาคณะกับพระราชนครูอัษฎาจารย์พระมหาณ์เข้าไป ณ กรุงเทพฯ แล้วพระยาสงขลา (เดียนเส้ง) ได้ให้ช่างก่อตึกคร่อมหลักเมืองไว้สามหลังเป็นตึกจัน กับศาลาเจ้าเลื่อเมืองไว้หลังหนึ่งด้วย ” สิ่งก่อสร้างต่างๆ ในข้างต้นนั้นได้รับการปรับปรุงในบางช่วงเวลาทำให้ในปัจจุบันยังคงปรากฏอยู่ให้เห็น เช่นเดิมในศาลาหลักเมืองสงขลา บนถนนนางงาม²¹

²¹ สิทธิพร ศรีผ่อง.(2554). เมืองสงขลา ก่อนปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 2318-2439. หน้า 106 -107.

ปัจจุบันตำบลบ่ออย่างหรือบ้านบ่ออย่าง คือพื้นที่ในเขตเทศบาลครองขลาในปัจจุบัน ซึ่งทางเทศบาลครรส่งขลาได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่ไว้ดังนี้

สมัยโบราณ สงขลาเป็นชุมชนประมงบนคาบสมุทรสิงห์พระ ต่อมาพ่อค้าชาวตะวันตกใช้เป็นท่าเรือขนส่งสินค้าชุมชนจึงขยายตัวเป็นเมืองท่าสำคัญที่ปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์ว่า “Singora” (ซิงกอร่า) โดยชื่อนี้สามารถสันนิษฐานได้หลายแบบ โดยข้อสันนิษฐานที่เด่นชัดที่สุดคือ เมืองสงขลาในสมัยก่อนมีชื่อว่า “สิงขร” เมื่อพ่อค้าชาวตะวันตกเข้ามาจึงได้มีการเรียกตามสำเนียงฝรั่งและเพียนมาเป็นสงขลาในปัจจุบัน “singora” เจ้าเมืองสงขลาถูกแรกเป็นชาวมุสลิม

สมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ส่งกองทัพมาปราบทำลายเมืองอย่างรากคาบ จึงมีการย้ายไปอยู่ที่แหลมสน(ปัจจุบันอยู่บ้านบ่อเตย อำเภอสิงหนคร) เจ้าเมืองเป็นชาวพื้นเมืองบ้าง ชาวจีนบ้าง ตามขุดตามสมัย สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เมืองสงขلامีฐานะเป็นพระเทศาราชของอาณาจักรสยาม ซึ่งทรงให้สร้างเมืองใหญ่ที่ฝั่งตำบลบ่ออย่าง ใช้เวลาสร้างเมืองถึง 10 ปี และรัชกาลที่ 4 ทรงเด็จมาพำนักระยะ 2 ครั้ง พ.ศ. 2439 สงขลาเป็นที่ว่าการมณฑลครรศิริธรรมราช และพ.ศ. 2463 สถาปนาเป็นสุขาภิบาลเมืองสงขลา พ.ศ. 2478 ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองสงขลา และพ.ศ. 2542 มีพระราชนครภูมิแปลงฐานะเทศบาลเมืองสงขลาเป็นเทศบาลครองขลา (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอน 110 ก. วันที่ 10 พฤษภาคม 2542 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 พฤษภาคม 2542)

สงขลา จึงเป็นเมืองประวัติศาสตร์และศูนย์รวมของวัฒนธรรมทั้งไทย-จีน-มุสลิม และฝรั่ง ทั้งยังเป็นจุดยกพลเข้าบกของกองทัพญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2²² เมืองสงขลาจึงถือกำเนิดขึ้นและเติบโตมาด้วยความหลากหลายของผู้คน วัฒนธรรม ที่กล้ายเป็นจุดเด่นสำคัญของเมืองสงขลาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในยุคปัจจุบัน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐพล ณ สงขลา. (2548). หนังสือเรื่องพงศาวดารเมืองสงขลาและโบราณคดีและเมืองสงขลา ฉบับพระยาวิเชียรคิริ(ชม) ถือว่าเป็นหลักฐานลายลักษณ์อักษรชั้นต้นที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย เรื่องพัฒนาการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา อย่างมาก ซึ่งสามารถใช้ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจพัฒนาการของเมืองสงขลาในอดีตได้อย่างละเอียด ไม่ว่าจะเป็น หลักฐานการสร้างเมืองสงขลา การอพยพผู้คนจากชุมชนแหลมสน และนอกจากนั้นยังได้อธิบายเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สภาพสังคม การเกิดชุมชนในขณะนี้ได้เป็นอย่างดี

ตรีงจิต พึงรศมี. (2539). เป็นการศึกษาพัฒนาการและสภาพปัจจุบันของชุมชนเมืองสงขลา โดยครอบคลุมทั้งสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และสภาพภysicalของชุมชน โดยเฉพาะย่านถนนนครนอกและถนนนครในในด้านต่างๆ ผลการศึกษาพบว่าเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษามีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

ณารรรณ สายเชื้อ. (2541). เป็นการศึกษาเพื่อให้รู้ถึงกระบวนการเรียนรู้สังคมท้องถิ่นเมืองสงขลา ซึ่งเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่มากมาย เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองสงขลาและเพื่อให้ชาวสงขลาตื่นตัวที่จะร่วมกันรักษาและหวังแผนเมืองสงขลาที่มีคุณค่าควบคู่ไปกับการ

²² สืบคันจาก www.songkhlaicity.go.th เข้าถึงวันที่ 1 ต.ค. 2558

พัฒนา นอกจานนี้ยังมีการกล่าวถึงพัฒนาการของเมืองสงขลาตั้งแต่สมัยเมืองสงขลาตั้งอยู่บริเวณบ้านหัวเข้า แดง จนถึงสมัยย้ายมาอยู่บ้านบ่ออย่าง ทั้งในด้านการปกครอง ความสำคัญของเมือง อาณาเขตเมือง สภาพทางการภาพของเมือง จนถึงสภาพเมืองสงขลาในปัจจุบัน เป็นงานวิจัยที่ทำให้เห็นภาพรวมและพัฒนาการของเมืองสงขลาผ่านการศึกษาศักยภาพของเมือง

มิงสรรพ ขาวสะอาด และคณะ. (2540). ชีงผู้วิจัยเห็นว่างานการศึกษานี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานการศึกษาของผู้วิจัย โดยประโยชน์ของงานศึกษานี้ทำให้ผู้วิจัยใช้ทำความเข้าใจสถานการณ์และนโยบายเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศไทยของภาครัฐ เช่น แผนการตลาดการท่องเที่ยว แผนพัฒนาการท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังได้มีการติดตามผลเพื่อหาจุดบกพร่อง การตอกสำรวจน และข้อจำกัดต่างๆ ที่จะพัฒนาการท่องเที่ยว การลงทุน และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการอนุรักษ์ สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และขีดจำกัดของธรรมชาติ รวมทั้งการประเมินความเปลี่ยนแปลง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น ความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ซึ่งนำมาเพื่อการพัฒนาศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้ตอบสนองความต้องและการขยายตัวของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้เท่าทันกระแสโลกอย่างต่อเนื่อง

นิคม จารมณี (2536). ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ความหมายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท มีทั้งธุรกิจ ทางตรงและทางอ้อม ที่มีไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่สามารถทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในประเทศไทยด้วย

ศุภการ ศรีเพศล. (2550). เป็นงานวิจัยที่ทำให้เห็นพัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของเมืองสงขลาทั้งในบริบททั่วไป มีส่วนช่วยให้เข้าใจสภาพการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของเมืองสงขลาโดยเฉพาะวิถีชีวิตชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่บริเวณถนนนางงาม ถนนนครอก ถนนนครในซึ่งเป็นเขตย่านเมืองเก่าและเป็นถนนสายวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงกับพัฒนาการของเมืองสงขลามาตั้งแต่สมัยสร้างเมืองสงขลา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาข้อมูลสถานที่และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการการท่องเที่ยวของประเทศไทย และชุมชนตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ สถานที่ กิจกรรม วัฒนธรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว รวมถึงความสำคัญในชุมชนต่างๆ ในตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา และเพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของคนในตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา จากการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. การสำรวจข้อมูลพื้นที่ ทั้งเอกสารและลงพื้นที่
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การสำรวจข้อมูลพื้นที่ ทั้งเอกสารและลงพื้นที่

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดพื้นที่เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ในส่วนของข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสภาพปัจุหต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และสถานที่ท่องเที่ยว จากการศึกษาสามารถรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

ตำบลบ่ออย่างในฐานะเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ปัจจุบันตำบลบ่ออย่างเป็นอีกหนึ่งแห่งในจังหวัดสงขลาที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็น ถนนนางงาม ที่รวมเรื่องราว และบอกเล่าภาพอดีตของเมืองสงขลาได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวเป็นอีกปัจจัยที่ ส่งผลให้มีผู้คนให้ความสนใจลงมาอยู่มากยิ่งขึ้น เพราะช่วงทศวรรษที่ผ่านมา จังหวัดสงขลาเองได้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเทศบาลท่องเที่ยวขึ้นมาหลายแห่ง รวมทั้งในอำเภอบ่ออย่าง

ตลอดระยะเวลาทศวรรษที่ผ่านมาภาครัฐได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านนโยบายต่างๆ เช่น ในช่วง พ.ศ. 2555-2559 รัฐบาลได้ตระหนักรถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างมาก(รวมถึงการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ) อีกทั้งยังแรงส่งเสริมจากภายนอก เช่น

“การท่องเที่ยวของโลกในศตวรรษที่ 21 ใช้หลักการของแผนแม่บทของโลก เป็นกรอบในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงหลักการ 4 ประการ คือ 1) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตที่ความสามารถการรองรับของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนจะมีได้ 2) ความตระหนักรถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม

ประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนอันเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น 3) การมีส่วนร่วมของเจ้าบ้านและผู้มาเยือนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) การเชื่อมร้อยประสานความจำเป็นต่อการพัฒนาทางเลือกของชุมชนและกำหนดแผนงานทางเศรษฐกิจการดำเนินอยู่ของชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน”

ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้รัฐบาลได้หันมาตระหนักมากขึ้น โดยเห็นได้จากการส่งเสริมให้ห้องถิ่นสร้างเอกลักษณ์ของตนเองขึ้นมาเพื่อพัฒนาและรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

สภาพทางสังคมของตำบลบ่ออย่าง

สภาพทางสังคมของบ่ออย่างตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีสภาพที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ในแง่องค์ประกอบของผู้คน ที่ประกอบไปด้วยผู้คนกลุ่มหลัก ๆ 3 กลุ่ม ด้วยกันไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้บ้านถือศาสนาพุทธ กลุ่มผู้บ้านถือศาสนาอิสลาม และกลุ่มผู้บ้านถือของจื้อ ทั้ง 3 กลุ่มอาศัยร่วมกันได้เป็นอย่างดีในเมืองสงขลา การอยู่ร่วมกันของคนทั้ง 3 กลุ่มนี้แสดงให้เห็นในฝ่ายเรื่องราวต่าง ๆ ของเมืองสงขลาอยู่เสมอ เช่น จากสภาพทางสังคมของเมืองสงขลา จากการศึกษาของสิทธิพร ศรีผ่องไว้วัดนี้

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะและโครงสร้างทางสังคมของเมืองสงขลาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นสังคมที่มีความหลากหลายของกลุ่มคนซึ่งมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันกลุ่มคนหรือกลุ่มวัฒนธรรมเหล่านี้ประกอบด้วย กลุ่mwัฒนธรรมจีน กลุ่mwัฒนธรรมมุสลิม และกลุ่mwัฒนธรรมพุทธศาสนา ในการออกซื้อเรียกขันกลุ่มคนเหล่านี้แม้แต่หลักฐานที่เป็นเอกสารทางราชการไม่ว่าจะเป็นสารตรา หนังสือราชการ และพงศาวดารเมืองสงขลาเองก็ตาม มีการกล่าวถึงราชธานีเมืองสงขลา ทั้งสามกลุ่mwัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้นว่า พากจีน พากไทย และพากแขก เช่นในข้อความจากพงศาวดารเมืองสงขลาฉบับเจ้าพระยาวิเชียรศรีสมุทร (บุญสูงข์) ความว่า

“...พระสงขลากราบทูลถวายเมืองสงขลาขึ้นอยู่บ้านแหลมสน พระสงขลากราชการขึ้นอยู่บ้านหัวเชา พากจีนไทยแขกเมืองสงขลาเข้าหาพระสงขลาทั้งล้วน...”

และจากศิลาร้าจาริกบริเวณคลองสำโรง ซึ่งจาริกขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการกล่าวถึงคนทั้งสามกลุ่มไว้ว่า

“...จึงชักชวนวงศាសน្តาดิชาราชการ บ้านชาวไทย จีน แขก ที่มีครหรา ได้มโนบายบริจาคคนทรัพย์ ไว้สำหรับจะใช้จ่าย ประมาณได้ประมาณสองพันสามร้อยลิบสองหรือร้อย 3 สลึง...”

จากเนื้อหาที่แสดงในข้างต้นนั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและการดำเนินอยู่ของคนแต่ละกลุ่ม ที่จะต้องกล่าวถึงแยกเป็นกลุ่มๆ ไป ไม่ได้กล่าวรวมในลักษณะทั่วไปว่าเป็นประชากรเมืองสงขลา กลุ่มคนแต่ละกลุ่มที่กล่าวถึงนั้น ส่วนหนึ่งแสดงเอกลักษณ์ให้เห็นอยู่แล้วในลักษณะของซอกกลุ่มที่ใช้เรียกขันกัน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มจีน กลุ่มไทย กลุ่มแขกหรือกลุ่มมุสลิมตามลักษณะทางวัฒนธรรมที่กลุ่มคนเหล่านี้ได้ถือปฏิบัติกันอยู่เป็นประจำ แต่ถ้าจะกล่าวให้ชัดเจนลงไปอีก กลุ่มคนจีนในเมืองสงขลานั้น ไม่ได้หมายความเฉพาะกลุ่มคนที่มาจากเมืองจีนเท่านั้นแต่รวมไปถึงลูกหลานที่เกิดในเมืองสงขลาและคนที่เข้าไปร่วมวัฒนธรรมเช่นเดียวกับชาวจีน มีความเชื่อและวิถีชีวิตที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของการเป็นชาวจีน เป็นการเรียกโดยยึดถือตามวัฒนธรรมความเชื่อ

และความเป็นอยู่มีมากกว่าที่จะเน้นหลักไปทางเชื้อชาติหรือสัญชาติของบุคคล ซึ่งจะอยู่ในลักษณะเดียวกันกับการเรียกขานกลุ่มแขกหรือกลุ่มนุสลิม อันหมายถึงกลุ่มคนที่ใช้ชีวิตตามความเชื่อของศาสนาอิสลาม และกลุ่มไทยก็คือกลุ่มที่ใช้ชีวิตตามความเชื่อทางศาสนาพุทธ โดยที่ไม่ได้หมายถึงประชารชน์ของประเทศไทย อย่างความหมายในปัจจุบัน เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่มีชื่อของประเทศไทยเกิดขึ้น จะมีอยู่บ้างก็คือคำว่า “ไทย” หรือ “สยาม” ที่หมายถึงการเป็นอิสระแก้ตัวไม่ได้หมายถึงชื่อที่ใช้เรียกขานประเทศและประชากร ส่วนชื่อเรียกขานที่ใช้กันในอดีตนั้นทั้งที่ต่างชาติออกชื่อเรียกขาน และใช้ชื่อแทนตัวเองนั้นจะใช้คำว่า “สยาม”²³

ซึ่งหากพิจารณาถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของเมืองสงขลาที่ได้กล่าวไว้แล้ว ในบทที่ 2 นั้น ก็จะเป็นสิ่งที่ยืนยันได้อย่างชัดเจนถึงความหลากหลายของกลุ่มประชากรในเมืองสงขลา ความหลากหลายของกลุ่มประชากรในเมืองสงขลานั้น ประชารชน์ต่อหลักลุ่มไม่ได้ คำรงค์อยู่เพียงเพื่อว่ามีกลุ่มของพวกเขากลุ่มน้อยในเมืองสงขลาด้วยเท่านั้น คนกลุ่มต่างๆ ในเมืองสงขลาไม่ว่าจะเป็น กลุ่มชาวมุสลิม กลุ่มชาวจีน และกลุ่มชาวพุทธ ต่างมีบ้านทบทำสำคัญต่อเมืองสงขลามาแล้วทั้งสิ้น ที่สมัยหนึ่งในระยะเริ่มแรกของเมืองสงขลา ถูกก่อตั้งและพัฒนาขึ้นมาด้วยบทบาทการนำของกลุ่มชาวมุสลิม ในระยะต่อมากลุ่มชาวพุทธก็เข้ามายึดบ้านนำในทางการเมืองแทนที่กลุ่มชาวมุสลิมที่หมอบบทบาทไปจากสังคมระหว่างเมืองสงขลาภัยอยุธยาในปี พ.ศ. 2223 และหลังจากนั้นมีเหตุการณ์ต่างๆ เป็นรุ่นแปรปั้นไปกลุ่มชาวจีนก็เข้ามายึดบ้านทบทำสำคัญในทางการเมืองที่มีผลต่อการพัฒนาเมืองสงขลาในระยะต่อมา เป็นการเข้ามายึดบ้านที่ต่อเมืองสงขลาของหั้งสาแม่กลุ่มอย่างต่อเนื่องกันในจุดนี้อาจกล่าวได้ว่าเมืองสงขลาถูกก่อตั้งขึ้นและพัฒนามาได้โดยกลุ่มคนถึงสามกลุ่ม ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงของคนหั้งสาแม่กลุ่ม โดยที่นำเสนอในรูปแบบของตารางเปรียบเทียบโดยสังเขปนั้นจะหยิบยกลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์บางประการเพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งรายละเอียดบางอย่างไม่ได้กล่าวถึงลึกซึ้งไปในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพียงแต่นำมาสำคัญบางส่วนมาเท่านั้น ซึ่งพอที่จะแสดงให้เห็นได้ดังนี้

²³ สิทธิพร ศรีผ่อง.(2554). แหล่งเดิม. หน้า 90-105.

ลักษณะ	จีน	พุทธ	มุสลิม
ลักษณะทางภาษาภาพ	ผู้ขาว/ลักษณะชาวจีนในปัจจุบัน/ คนลักษณะเดิมไว้เพราะส่วนใหญ่คนจีนจะแต่งงานในกลุ่มเดียวกันส่วนน้อยที่จะแต่งงานกับกลุ่มอื่นๆ	ผิวดำ แดง/ ลักษณะคนใต้ในปัจจุบัน	คล้ายชาวอาหรับ/ลักษณะของมุสลิมในปัจจุบัน
ลักษณะทางภาษาภาพของคนทั้งสามกลุ่มนี้บางส่วนมีความแตกต่างกันพอที่จะแยกแยะได้อย่างชัดเจนว่าเป็นกลุ่มใด			
ลักษณะ	จีน	พุทธ	มุสลิม
ศาสนา/ความเชื่อ	ชงจื๊อ/เทพต่าง ๆ	พุทธศาสนา	ศาสนาอิสลาม
วิถีชีวิต การไว้เทพเจ้าในเทคโนโลยี/ เศรษฐกิจ/ ไม่ทานเนื้อรัก			
ภาษา	จีน	ไทย	马来ยู
การแต่งกาย	เครื่องแต่งกายเอกมีลักษณ์คล้ายกับในเมืองจีน	เสื้อผ้าที่หาได้ทั่วไป	เสื้อผ้าทั่วไป/ช้อกำหนดทางศาสนา/การคุ้มครองผู้หญิง
สถานที่สำคัญ ศาลเจ้า/ที่บ้านจะมีศาลาและห้องนอน/สุสาน เมื่อพิจารณาในส่วนของความเชื่อทั้งสามกลุ่มแล้วแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะเฉพาะด้านที่แตกต่างกันออกไป โดยที่กลุ่มไทยพูดสามารถปรับตัวเข้ากับกลุ่มต่างๆได้ง่ายกว่ากลุ่มอื่นๆ จะปรับตัวเข้าหากัน			
อาชีพ	ส่วนใหญ่ค้าขาย	ส่วนใหญ่เกษตรกรรม	ส่วนใหญ่ประมง
ที่อยู่อาศัย	ในเมือง	ชานเมือง	ชายทะเล/ปากน้ำ

ตารางที่ 1 ลักษณะโดยสังเขปของกลุ่มคนในวัฒนธรรม จีน พุทธ มุสลิม

ประชารมเมืองสงขลา: ความเชื่อและวิถีชีวิต

วัฒนธรรมกลุ่มชาวพุทธ

กลุ่มชาวพุทธ หมายถึง กลุ่มคนที่นับถือพุทธศาสนาเป็นกลุ่มคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่บริเวณนี้มาแต่เดิม รอบๆ เมืองสงขลาทั้งแหลมสันและ ที่บ่ออย่าง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม บางส่วนประกอบอาชีพประมง ค้าขาย ทำสวนผลไม้ที่เกษตร มีความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งสถานที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมคือ วัด วัด ในตัวเมืองสงขลา มีวัดถึง 20 วัด เป็นวัดที่อยู่ภายใต้การแหน่งเมืองสงขลาซึ่งมีพื้นที่ประมาณหนึ่งตารางกิโลเมตร มี วัดถึง 6 วัด คือ วัดโพธิ์ปฐมวารา วัดมัชณิมาวาส วัดดอนแย้ วัดเลียบ วัดยางทอง วัดดอนรัก ส่วนอีก 14 วัด อยู่นอกกำแพงเมือง คือ วัดแจ้ง วัดชัยมงคล วัดตีนเมรุ วัดไทรราม วัดเพชรมงคล วัดโรงวารา วัดสาริกษา วัดหัวป้อมใน วัดหัวป้อมนอก วัดอุทัย วัดศาลาห้วยาง วัดแหลมทราย วัดนาตาม และวัดชายน้ำ การที่ในตัวเมืองสงขลา มีวัดมากหมายความวัดนั้นนอกจากจะเป็นเครื่องแสดงถึงความเรื่องไศศรัทธาในพุทธศาสนาแล้วยังเป็นตัวนิริเวทที่สำคัญอันที่จะแสดงให้เห็นถึง ความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมือง การอยู่ดีกินดีของราษฎรที่สามารถจะอุปภัมภ์ บำรุงศาสนาได้

วัดที่สำคัญที่สุดในเมืองสงขลาคือ วัดกลาง ซึ่งเป็นวัดที่เก่าแก่มากตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย ผู้สร้างวัดคือ นางศรีจันทร์ เมื่อครั้งที่ย้ายเมืองสงขลามาอยู่ที่ตำบลบ่ออย่างในปี พ.ศ. 2385 วัดนี้ได้รับการยกฐานะให้มีความสำคัญ โดยใช้เป็นสถานที่ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาทุกปี และใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น สาดชยันโตตนไม้ท่องเงินก่อนที่จะนำส่งไปยังกรุงเทพฯ เดิมวัดนี้เรียกว่าวัดดယายศรีจันทร์ แต่ชาวบ้านมักจะเรียกว่า วัดกลาง เพราะตั้งอยู่ตรงกลางระหว่างวัดดอนแย้กับวัดโพธิ์ปฐมวารา ต่อมาในปี พ.ศ. 2431 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาชิรัญญาโนรส เมื่อครั้งเป็นที่สมเด็จพระเจ้าองยาเธอ กรมหมื่นชิรัญญาโนรส เสด็จประพาสเมืองสงขลาทรงเปลี่ยนเป็นชื่อ วัดมัชณิมาวาส ครั้นถึงปี พ.ศ. 2460 ได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวิหาร นับเป็นพระอารามหลวงแห่งเดียวในจังหวัดสงขลา²⁴

วัฒนธรรมกลุ่มชาวจีน

เป็นกลุ่มคนที่อพยพจากเมืองจีนมาตั้งถิ่นฐานในเมืองสงขลาหรืออาจจะถือกำเนิดที่เมืองสงขลาโดยมีรูปร่างหน้าตาเป็นชาวจีนและมีวิถีชีวิตตามความเชื่อในลัทธิจีน โดยตั้งบ้านเรือนรวมตัวอยู่กันอย่างหนาแน่นในบริเวณที่เป็นย่านการค้าของเมืองสงขลา เพื่อสะดวกในการประกอบกิจกรรมทางการค้า กลุ่มคนจีนตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของทะเลสาบสงขลาซึ่งเป็นย่านการค้า ซึ่งได้แก่อาณาบริเวณถนนคนนอก และถนนคนใน ในปัจจุบันกลุ่มคนจีนมักจะสร้างที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นตึกทรงจีนเรียงอยู่เป็นแถวยอดสองฟากถนน ส่วนการประกอบอาชีพของกลุ่มคนจีนโดยส่วนใหญ่มักจะประกอบการค้า แต่มีอยู่บ้างที่ประกอบอาชีพทำประมง เกษตรกรรม และทำการเบื้อง อิฐ เครื่องปั้นดินเผาซึ่งเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของเมืองสงขลา โดยมีโรงจั่งเจี้ยวตั้งอยู่ริมแม่น้ำห่างจากกำแพงเมืองไปทางใต้ประมาณ 20 เส้น ล้วนแต่ปั้นกระเบื้อง ปั้นอิฐอย่างละเอียดอย่างดี เพราะมีดินเหนียวเนื้อละเอียด นอกจากนั้นยังมีบริเวณที่มีชื่อเสียงในการปั้นหม้อ ปั้นอิฐ และปั้นกระเบื้องก็คือที่บ่อพลับ เช่น กระเบื้องมนุษหลังคา จับเจี้ยว กระโคน กระถาง

²⁴ สิทธิพร ศรีผ่อง.(2554). แหล่งเดิม. หน้า 80 -85.

สำหรับคนจีนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณเก้ายอดมักจะประกอบอาชีพตั้งโรงปั้น – แพหม้อ ให้ โองต่างๆ บริเวณหัวแหลมทิศเหนือจากวัดแหลมก่อ ส่วนที่จะทิ้งพระมีการปั้นเครื่องปั้นดินเผาประเภทต่าง ๆ เช่น แผงกล่อง หม้อข้าว หม้อแกง สาดนึ่งข้าว เป็นต้น โดยที่ริบบิวิตของชาวจีนจะผูกพันอยู่กับความเชื่อตามลัทธิจื้อ นอกจากนี้ชาวจีนมีวันสำคัญที่จะต้องทำพิธีกรรมตามความเชื่ออุ่นมากในแต่ละเดือนโดยมีสถานที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้อยู่ที่ศาลเจ้า ภายในเมืองสองขลามีศาลเจ้าที่สำคัญๆ อยู่หลายแห่งด้วยกัน มีสามแห่งซึ่งตั้งอยู่บนถนนทางงามในปัจจุบัน ศาลเจ้าทั้งสามแห่งคือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ถือว่าสำคัญที่สุดและเป็นศูนย์กลางของเมือง สร้างภายหลังจากที่ได้มีการฝังเสาหลักเมือง ศาลเจ้าลำเลียงเตียนหรือศาลเจ้าพ่อหวานอู สร้างขึ้นภายหลังศาลเจ้าพ่อหลักเมือง 37 ปี และศาลเจ้าตั้งเช้งอ่อง ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าสร้างขึ้นในสมัยใด แต่ได้รับการยืนยันว่ารูปเทพเจ้าตั้งเช้งอ่องที่ประดิษฐานอยู่ในศาสนานี้ถูกนำมาจากเมืองจีนพรมฯ กับการอพยพของชาวจีนในเมืองสองขลาม

นอกจากนี้ยังมีศาลเจ้าที่ ถนนหน่องจิก คือศาลเจ้าปุนเก้ากง ไม่ทราบแน่ชัดว่าสร้างขึ้นมาในสมัยใดแต่สันนิษฐานว่าก่อน พ.ศ. 2427 เพราะปรากฏว่ามีศาลเจ้านี้อยู่แล้วเมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยาภานุพันธุวงศ์วรเดชเสด็จเมืองสองขลาม และได้ทรงบันทึกไว้ว่า “...ที่หลังตลาดนั้นมีศาลเจ้าเทพารักษ์จีน หลังหนึ่งเป็นตึกทำนองจีนชั้นเดียว เป็นศาลาปุนเก้ากง...”

ส่วนที่ถนนยะลาเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าปีอันเตียน สร้างขึ้นมาในระยะเวลาเดียวกันกับศาลเจ้าปุนเก้ากง นอกจากนี้ยังมีศาลเจ้าปุนเก้ากง ที่สำคัญเพื่อคุ้มครองผู้เดินทาง²⁵

วัฒนธรรมกลุ่มมุสลิม

เป็นกลุ่มคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนมากตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มบริเวณบ้านบ่อพลับหรือที่เรียกว่า “บ้านบน” ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของย่านชุมชนการค้าขายของกลุ่มชาวจีน กลุ่มคนแรกส่วนมากประกอบอาชีพประมง และมีอยู่บ้างที่ประกอบอาชีพค้าขาย นอกจากนั้นยังอยู่กันอย่างหนาแน่นที่ฝั่งแหลมสนบริเวณตั้งแต่ตำบลใต้บ้านเจ้าเมืองไปจนถึงช่องเขาเขียว ซึ่งคนเหล่านี้ไม่ได้ย้ายมาอยู่ที่เมืองสองขลามบ่อยๆ โดยกลุ่มที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองสองขลามที่บ่ออย่าง ได้ตั้งหลักแหล่งอยู่ในบริเวณกำแพงเมืองทางทิศใต้ โดยได้เรียกบริเวณนั้นว่าบ้านบนเพนเดียวกัน มีสถานที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาคือ มัสยิดบ้านบน หรือ มัสยิดอุสาสนอิสลามสร้างเสร็จเรียบร้อยในสมัยรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2390 โดยนายช่างที่ก่อสร้างเป็นนายช่างจากกรุงเทพมหานคร และเป็นผู้ที่ได้ก่อสร้างอุโบสถวัดมัชชินาวาส ซึ่งมัสยิดหลังนี้มีความแปลกกว่ามัสยิดอื่นๆ ตรงที่ช่างที่ก่อสร้างเป็นช่างที่สร้างวัด สร้างโบสถวิหาร ลักษณะของมัสยิดที่ออกแบบมาจึงมีลักษณะคล้ายศาลาที่ปราภูมิอยู่ตามวัดต่างๆ มากกว่า แม้แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงตรัสสถานว่าคือสถานที่ได้ เมื่อคราวที่เสด็จประพาਸเมืองสองขลามในปี พ.ศ. 2402 ดังที่ปรากฏในพงศาวดารว่า “ถึงโรงสุเหร่า ตรัสสถานว่านี้โรงอะไร กราบหูล่าวกภูมิลาย” แสดงให้เห็นว่ามัสยิดบ้านบน มีสถาปัตยกรรมที่แปลกดากาทำให้คนที่ไม่คุ้นเคยไม่คิดว่าเป็นมัสยิด ศาสนาสถานที่สำคัญของศาสนาอิสลาม หรืออาจจะมองอีกมุมหนึ่งถึงความกลมกลืนทางวัฒนธรรมทางศาสนาปั้ตยกรรมที่มีการยอมรับกันนำมาใช้ชีวิตร่วมกันและกัน

²⁵ สิงคโปร์ ศรีผ่อง.(2554). แหล่งเดิม. หน้า 80-90.

สำหรับกลุ่มคนทั้งสามกลุ่มนี้ในเมืองสงขลาที่กล่าวถึงแล้วนั้น หากพิจารณา กันเพียงผิวนอาจจะคิดได้ว่า กลุ่มคนเจนซึ่งอยู่นอกเหนือระบบไฟร์ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย น่าจะเป็นฐานหลักสำคัญในการเรียกเก็บภาษีจากรัฐบาล ส่วนกลุ่มอื่นๆ ทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม ซึ่งเป็นประชากรที่ติดอยู่ในระบบไฟร์ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทางการเกษตร น่าจะเป็นผู้ที่ต้องจ่ายภาษีให้รัฐบาลน้อยกว่ากลุ่มชาวจีนมาก แต่จากข้อมูลอัตราการเก็บส่วยรายเฉลี่ยภายนอกเมืองสงขลา จากรายงานการตรวจราชการมณฑลครศรีธรรมราช ร.ศ.130 ของพระยาสุฤทธิพจน์

ถึงแม้ว่ารายงานตรวจราชการฉบับนี้เป็นการตรวจราชการที่เกิดขึ้นภายหลังระยะเวลาที่ทำการศึกษาหลายปี แต่ข้อมูลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปได้ว่ามีการจัดเก็บส่วยรายเฉลี่ยในลักษณะดังกล่าวมาอย่างช้านานแล้ว ซึ่งจากข้อมูลในตารางจะเห็นได้ว่า อัตราส่วยรายเฉลี่ยระหว่างชาวจีนและไทย (รวมทั้งกลุ่มมุสลิมด้วย) นั้นมีอัตราที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ในระดับราษฎรหัวไฟ คือ พากชาย/หญิง ๒๐ ชาบี/หญิงที่มีครอบครัว พากหาส ซึ่งมีทั้งคนไทยและจีน ต้องจ่ายส่วยรายเฉลี่ยในอัตราที่มากกว่ากลุ่มต่าง ๆ ถึงเกือบสามเท่าตัว กลุ่มต่าง ๆ เหล่านั้น ได้แก่ จีนมีครัวมีทาส จีนมีครัวไม่มีทาส จีนม้ายมีทาส จีนม้ายไม่มีทาส จะต้องจ่ายส่วยรายเฉลี่ยสูงที่สุด คือ จีนมีครัวมีทาส จะต้องเสียภาษีสูงถึง ๕ บาท ๒๐ อัช จีนมีครัวไม่มีทาส ๕ บาท ๑๐ อัช จีนม้ายมีทาส ๔ บาท ๑๘ อัช จีนม้ายไม่มีทาส ๓ บาท ๒๒ อัช²⁶

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าถ้าเป็นคนจีน และอยู่อาศัยกันหลายคนจะต้องจ่ายส่วยรายเฉลี่ยมากกว่าอาศัยอยู่คุณเดียว ซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกับอัตราไทย ในอัตราไทยคนที่มีครอบครัวจะต้องจ่ายส่วยรายเฉลี่ยมากกว่าคนที่ไม่มีครอบครัว เช่นกัน ต่างกันเพียงแต่จำนวนเงินเท่านั้น น่าจะเป็นไปได้ว่าเกณฑ์ในการพิจารณาเก็บส่วยรายเฉลี่ยอยู่ที่จำนวนคนในครอบครัว โดยเฉพาะถ้าเป็นจีน ถ้าคนในครอบครัวมีมากจะต้องจ่ายส่วยรายเฉลี่ยมากตามไปด้วย โดยการที่มีจำนวนคนในครอบครัวมากจะทำให้สามารถที่จะกิจกรรมงานต่างๆ ได้มากมีรายได้ที่มากกว่า ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานของระบบศักดินา และจากข้อมูลขั้นต้นแสดงว่าผลเมืองสงขลา จะต้องมีรายได้ที่พอสมควร เพราะจะต้องจ่ายภาษีหลายส่วนด้วยกันให้กับรัฐบาลกลาง ส่วนส่วยรายเฉลี่ยหรือส่วยสรรพเหตุ เป็นเพียงเงินภาษีที่เจ้าเมืองเรียกเก็บซึ่งถือเป็นส่วนเล็กๆ เท่านั้น เมื่อเทียบกับส่วยแทนกระดาน ซึ่งเป็นเงินที่ต้องจ่ายให้รัฐแทนไม้กระดานที่ต้องส่งให้รัฐ และส่วยทองบุตรจีน ซึ่งเป็นเงินที่บุตรหลานของชาวจีนที่เกิดในเมืองสงขลาต้องจ่ายให้กับรัฐ

อัตราส่วยเฉลี่ยเมืองสงขลาเป็นการสะท้อนรายได้ขั้นต่ำๆ ที่ทุกคนต้องมี เช่น ถ้าเป็นจีน มีครอบครัว ก็จะต้องจ่ายส่วยทองบุตรจีน ๗ บาท ส่วนตามลักษณะอาชีพอีกส่วนหนึ่ง และส่วยรายเฉลี่ย อีก ๕ บาท ๒๐ อัช รวมเงินที่จะต้องจ่ายส่วยไม่ต่ำกว่าปีละ ๑๒ บาท ๒๐ อัช ถ้าเป็นราษฎรที่ไม่ได้เป็นจีน จะต้องจ่าย ๗ บาท ในส่วนของส่วยแทนกระดาน หรือส่วยสรรพเหตุแล้วแต่โครงสร้างกัดเลกหมู่ใด ส่วนตามลักษณะอาชีพอีกส่วนหนึ่ง และส่วยรายเฉลี่ย อีก ๒ บาท ๑๔ อัช รวมเงินที่จะต้องจ่ายส่วยไม่ต่ำกว่าปีละ ๙ บาท ๑๔ อัช ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ไม่น้อย และอีกประการหนึ่งเมื่อพิจารณาดูจากสภาพบ้านเมืองและตลาดเมืองสงขลาเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเมืองสงขลานั้น สภาพตลาดที่ครึกครื้น มีสินค้าจำหน่าย

²⁶ สิทธิพร ศรีผ่อง.(2554). แหล่งเดิม. หน้า 80-90.

หล่ายอย่าง ซึ่งบางอย่างไม่มีข้ายในกรุงเทพฯ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพทางเศรษฐกิจของเมืองสงขลา ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ผู้คนทำมาหากินได้อย่างสะดวก ปัญหาความขัดแย้งการแย่งชิงกันจึงไม่เกิดขึ้น เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันถึงสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

กลุ่มคนทั้งสามกลุ่มนี้ต่างก็พึงพาอาศัยและติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยผ่านทางด้านการค้าที่มีคนจีนเป็นตัวเชื่อมประสาน เพราะคนแต่ละกลุ่มต่างมีความเชี่ยวชาญต่างกัน คือ คนไทยเด่นด้านการทำนา ทำไร่ คนจีนเด่นทางด้านการค้า และคนมุสลิมเด่นทางด้านการประมง และได้มีการติดต่อไปมาค้าขายระหว่างเมืองสงขลาฝั่งแหลมสนและบ่อยางกันมาโดยตลอด แม้ว่าจะย้ายศูนย์กลางของเมืองสงขลามาอย่างตำบลป้ออย่างแล้วก็ตาม ส่วนที่จะแสดงให้เห็นถึงการยอมรับกันและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติบนพื้นฐานของการเสนอจุดร่วมสนใจด้วยต่างที่สำคัญคือจากพงศาวดารเมืองสงขลา ในช่วงที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเมืองสงขลาในปี พ.ศ.2402 ขณะที่พระองค์เสด็จทอดพระเนตรภัยในเมืองสงขลา ว่า

“ข้ามตะพานคลองขวางมาถึงน้ำวัดดอน yay ตรัสตามว่าพระครุหมอยู่นี่ค่า แล้วเสด็จมาถึงน้ำวัดมัชณิมาวาศ ทรงทอดพระเนตรดูพระอุโบสถแล้วตรัสว่าช่อฟ้าดูไม่ได้ ให้ช่างกรุงมาแก้เลี่ยใหม่ ถึงโรงสุเรหราตรัสตามว่า นี้โรงอะไร กราบทูลว่า กวีมีลาย แล้วเสด็จเลี้ยวลงทางตลาดใหญ่ ตรัสว่า ตึกร้านบ้านตลาดค้าขายสนุกสนาน พากชาวบ้านชาวเมืองตั้งตอกบูชาประภาดขันกันแข็งแรง เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรดูสองข้างทางถึงศาลเจ้ามาจ่อ ตรัสตามพระนายศรีสรรพว่า โรงอะไร กราบทูลว่า โรงศาลเจ้ามาจ่อ”²⁷

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จผ่านศาสนสถานที่สำคัญของทั้งสามศาสนาซึ่งอยู่ในบริเวณที่ใกล้กันมาก แสดงว่าคนทั้งสามกลุ่มอยู่ร่วมกันได้โดยที่ยอมรับซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันของคนทั้งสามกลุ่มนี้ได้แสดงให้เห็นจากอีกเหตุการณ์หนึ่งคือการร่วมงานทำบุญที่มรุ่ม ซึ่งเป็นที่ผู้คนของสุลต่านสุไลาม เป็นการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวมุสลิม โดยที่ปรากฏอยู่ในบันทึกของสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยาภานุพงศ์วงศ์วรเดช เมื่อคราวที่เสด็จเมืองสงขลาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า

... ถึงฤกษ์เทศกาลเดือน 10 พฤก แยกพร้อมกันทำบุญสมายังที่มรุ่มนั้น ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาต้องเป็นธุระช่วยการนี้ด้วยเป็นอันมาก ผู้สำเร็จราชการต้องออกเงินแจกให้กับโศะตวนที่มาทำพิธีนี้ คนละครึ่งหรือญี่ 50 คน และต้องล้มสตั๊ว 4 เท้า 2 เท้า บุชาเลี้ยงแขกนี้ด้วยในเทศกาลนี้ ฝ่ายไทยผู้สำเร็จราชการกรรมการต้องมีการทำบุญเหมือนกัน ได้ปลูกโรงที่ริมหาดทรายตรงปลายถนนนี้ นิมนตร์พระสงฆ์ 50 รูป มาถวายจังหันแล้วพากันก่อพระเจดีย์ทราย และเลี้ยงดูกันบางทีก็มีการฉลองมีลักษร จิ้ว เป็นต้น... ”²⁸

และนอกเหนือไปจากนั้นภายในเมืองสงขลาซึ่งมีหลักฐานที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุอีกหลายชิ้น อันเป็นเครื่องยืนยันถึงความสัมพันธ์ของคนทั้งสามกลุ่มที่มีต่อกันและบทบาทความสัมพันธ์ดังกล่าวมีผล

²⁷ สิทธิพงศ์ ศรีผ่อง.(2554). แหล่งเดิม. หน้า 80-90.

²⁸ สิทธิพงศ์ ศรีผ่อง.(2554). แหล่งเดิม. หน้า 85.

สำคัญอย่างมากในการพัฒนาเมืองสงขลาในทุกๆ ด้าน البرنامجวัดถูและโบราณสถานต่างๆ ที่เป็นเครื่องแสดงถึงประวัติศาสตร์ระหว่างคนสามกลุ่มในเมืองสงขลานันบ้างส่วนเสื่อมลายและสูญหายไปตามกาลเวลา บางส่วนขาดการดูแลและเลี้ยงให้คุณค่า ทำให้มองดูแล้วดูเหมือนจะไร้ค่า ไร้ความสำคัญ หรือบางส่วนก็ให้ความสำคัญที่ผิดเพี้ยนไปจากวัตถุประสงค์ดังเดิมของสิ่งเหล่านั้น ทำให้ความเข้าใจที่มีต่อประวัติศาสตร์เปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นจริงที่เกิดขึ้น แต่หลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุบางชิ้นในเมืองสงขลาไม่ต้องประสบชะตากรรมเช่นนั้น เพราะบางส่วนได้รับการศึกษาค้นคว้าไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วนโดยนักวิชาการผู้รักษะและให้ความสำคัญกับห้องถิน โดยที่ปัจจุบันน้อยคนจะเข้าใจและกล่าวถึงข้อมูลในส่วนนี้ ซึ่งได้แก่

ศิลารักษ์ สามภาษาที่สำโรง

บัจจุบันตั้งอยู่ในบริเวณโรงพยาบาลจิตเวชสงเคราะห์ราชนครินทร์ ริมถนนไทรบุรี ใกล้สามแยกสำโรง
อำเภอเมือง จังหวัดสกลา มีศาลาเทพารักษ์ ในศาลมีศิลารักษ์ สามหลัก Jarvis เป็นภาษาไทย 1 หลัก ภาษาจีน 1
หลัก และjarvisด้วยอักษรยาร์วี เป็นภาษามาเลย์ 1 หลัก ศิลารักษ์ใช้Jarvisเป็นหินแกรนิต ขนาดประมาณ กว้าง 75
เซนติเมตร สูง 150 เซนติเมตร หนา 15 เซนติเมตร สาระสำคัญของทั้งสามภาษาตรงกัน

ศิลารักษ์ที่เป็นภาษาไทยบอกครัชไว้ว่า ครัชขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2388 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว บอกสาเหตุการจารักไว้ว่า พระสุนทรานุรักษ์ (บุญสังข์) ผู้ช่วยราชการเมืองสงขลา คิดจะบำเพ็ญกุศลสร้างสาธารณประโยชน์ คือสร้างถนน บ่อน้ำ และสะพานข้ามคลองสำโรง จึงได้นำความขึ้นกราบเรียนพระยาวิเชียรศรี (เลี้ยงเส้ง) เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว ได้ซักขวนข้าราชการและชาวเมืองสงขลา ทั้งพุทธจีน และมุสลิม ร่วมกันบริจาครทรัพย์ได้รวมกัน 2,312 เหรียญ 3 สลึง ให้ช่างจัดการก่อสร้างสิ่งดังกล่าวจนเสร็จเรียบร้อย แล้วจึงทำการฉลองเป็นการใหญ่และได้ทำศิลารักษ์ไว้เป็นอนุสรณ์

ศิลารักษ์หลักที่จารึกด้วยภาษาไทยมีเนื้อความว่า

...คุณมัสดุ พระพุทธศักราชล่วงแล้วสองพันสามร้อยแปดสิบแปดพระวสุ สุปักษ์วันเสาร์ เดือนลิบ ชึ้นแปดคำ
ปีมะเส็ง สัปตศก พระสุนทรานรักษ์ ผู้ช่วยราชการเมืองสงขลา

เมื่อนุสธรรมเจตนาเป็นมหาภุศพร้อม โสภณญาณสัมปะยุติจิตต์คิดถึงพุทธราหว่า บุคคลเป็นนักประชญ์อาจรู้ซึ่งประโยชน์สองประการ คือ ประโยชน์ในปัจจุบันอย่างหนึ่ง

รู้ประโยชน์อันพึงจะได้ผลในภาพเบื้องหน้าเป็นที่สอง จึงรองเรียกว่ากปรากญ์ เมื่อมีการถึงพระพุทธ
娑วัตถะนี้แล้ว เพาะเจตนาปราถอนต่อการทำทานทำกุศล คือตนและบ่อน้ำ สะพานข้ามคลอง ศาลา
สำนักนี้ ศาลเทพารักษ์เป็นที่ประการ ให้มีความสุขเป็นทางแก่สมณชีพราหมณ์ ประชาชน กุลบุตรเป็นต้น ถึง
สัตว์เดียร์จchan จะได้ดับร้อนรำคาญ อันบังเกิดในภายแลจิตต์แห่งมหาชน อนึ่งจะเป็นที่เจริญกุศลสิ่งกาล
ข้าพเจ้าจึงนำเอารือกความทำสะพานศิลาข้ามคลองขึ้นกราบรียน ๑พอนฯ พระยาวิเชียรคีรีศรีสมุทรวิสุทธิศักดิ์
มหาสมครามรามภักดี อภัยพิริยปรากรมพาหุ เจ้าคุณเมืองสงขลา ก็เลื่อมใสยอมอนุโมทนา จึงชักชวนวงศ
คณาจารย์ติข้าราชการ บ้านชาวไทย จีน แขก ที่มีศรัทธา ได้โมทนาริจากอนทรัพย์ ไว้สำหรับจะใช้จ่าย
ประมวลได้ประมาณสองพันสามร้อยสิบสองเหรียญ ๓ สลึง

ครั้งถึงวันพุธ เดือนยี่ ชึ้นแ配ค่ำ ปีมะเสง สัปตศก บรรคนายกจัดและการก่อสะพานพื้นศิลา...ข้างหักชินศาลาเทพยาดา ไว้บูชาแขก จัน ไทย...โรงทาน แขก จัน ไทย หญิงชายไชร์สินด้วยกัน หมื่นแปดพันสี่ร้อยห้าสิบหากไว้ในศาล ให้มีการมหรสพสีสรรคครบทุกสิ่งสรรพ.²⁹

จากเนื้อหาในศิลารักษ์ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในประเด็นดังต่อไปนี้

- ความสำคัญของคนทั้งสามกลุ่มที่ผู้ปกครองให้ความสำคัญ ซักชวนให้มาร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ ซึ่งเมืองงานสาธารณะประโยชน์ที่ทำเสร็จสิ้นด้วยดี ก็ไม่ลืมที่จะกล่าวถึงสิ่งที่กลุ่มคนทั้งสามกลุ่มได้ทำไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนจากตัวศิลารักษ์ ที่จารึกไว้ทั้งสามภาษาด้วยเนื้อหาที่เหมือนกัน
- ความสัมพันธ์ที่เกือกุลของคนทั้งสามกลุ่มที่ร่วมมือกันถึงแม้ว่าจะเป็นงานสาธารณะประโยชน์ที่ทุกคนจะได้ใช้ร่วมกันทุกคนที่ทั้งสามกลุ่มร่วมมือกันก่อสร้างสิ่งต่างๆ จนสำเร็จ หรือแม้กระทั่งกิจกรรมฉลองความสำเร็จในงานที่เกิดขึ้นคนทั้งสามกลุ่มก็ยังให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ทั้งที่เอกสารลักษณ์และความแตกต่างระหว่างกลุ่มน่าจะเป็นอุปสรรคต่อปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น
- ผู้ปกครองมีความสามารถซักจุ่งกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันถึง 3 กลุ่มให้มาร่วมทำกิจกรรมด้วยกันได้ ซึ่งส่วนหนึ่งเหมือนที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นว่าคนทั้ง 3 กลุ่ม มีความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจอย่างแน่นแฟ้นกลุ่มพุทธและมุสลิมส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตกลุ่มชาวจีนเป็นพ่อค้าคนกลาง การพับประดิตต่อกันทำให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นอย่างหนึ่ง อีกทั้งผู้ปกครองเมืองสองขลางในขณะนั้นเป็นคนจีน การประสานงานของคนทั้งสามกลุ่มจึงเป็นเรื่องที่ง่ายในการซักชวนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน

ลักษณะของเงินตราที่ใช้ในเมืองสองขลาง

เรื่องเกี่ยวกับเงินตราที่ใช้ในเมืองสองขลางนั้นเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนกลุ่มต่างๆ ในเมืองสองขลางได้เป็นอย่างดี โดยเปรียบเทียบกับเมืองอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งเอกสารที่บันทึกเกี่ยวกับการใช้เงินหรือญของหัวเมืองต่างๆ ทางภาคราชได้ที่แสดงให้เห็นภาพอย่างชัดเจนคือ พระนิพนธ์ของสมเด็จเจ้าฟ้าภาณุรังสีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เรื่องชีวิৎตน์เที่ยวในที่ต่างๆ พระองค์ทรงแต่งในลักษณะเป็นรายงานการเดินทางราชการที่ต้องตรวจสอบหัวเมืองปักธ์ใต้ ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จฯ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปีวอก พ.ศ.2427 ในบทพระนิพนธ์ ได้กล่าวถึงสภาพของผู้คน บ้านเมือง ตลาดการค้า เงินตราของห้องถินต่าง ๆ ดังนี้

...ที่เกาะสมุย ใช้เบี้ยดีบุกงสีใช้สอยแลกเปลี่ยนของ เบี้ยนั้นกลมเจาะรูกลางกลมศูนย์กลางนี้วึ้งกึ่งกับกระเบี้ดน้อยรูกลางกว้างกระเบี้ดใหญ่ มี 2 อย่าง อย่างหนึ่งหน้าหนึ่ง มีอักษรไทยว่า อาลีกังสี 10 อันก้อนหน้าหนึ่งเป็นอักษรจีน 4 ตัว เป็นอักษรจีนตรากด 2 ตัว อีกอย่างมีหนังสือจีน 4 ตัว ทั้งสองข้าง เปี้ยอย่างนี้ใช้ 10 อันก้อน 4 ก้อนเป็น 1 บาท ...

จำนวนเงินตราที่ใช้ในเมืองสองขลางนี้ เป็นเงินหรือญแมกซิกัน และใช้เบี้ยตะกัวเป็นรูกลางที่เก็บไว้ได้มีอยู่ 6 ชนิด กลมคล้ายแบงจีน กว้างสูญໄส้ 2 นิ้ว ยอมกระเบี้ดน้อย รูกลางกว้างสูญໄส์กึ่งนิ้วบ้าง ไม่กึ่งนิ้วบ้าง กึ่งนิ้วกระเบี้ดน้อยบ้าง อย่างหนึ่ง หน้าหนึ่งมีอักษรไทยข้างบนว่า ลง ข้างล่างว่า ชาลา มีอักษรแซกอยู่ 2 ข้าง ด้าน

²⁹ สิทธิพร ศรีผ่อง.(2554). แหล่งเดิม. หน้า 86.

หนึ่งมีอักษรจีน 4 ตัว อย่างหนึ่งเหมือนกัน แต่อักษรเล็กอย่างหนึ่ง หน้าหนึ่งข้างบนมีอักษรไทยว่า สงขลา ข้างล่างว่าศักราช 1241 มีอักษรแซกอยู่ 2 ข้าง ด้านหนึ่งมีอักษรจีน 4 ตัว อย่างหนึ่งเหมือนกัน แต่เปลี่ยนศักราช 1242 อย่างหนึ่งเหมือนกัน แต่อักษรเล็ก อย่างหนึ่งเหมือนกัน แต่เปลี่ยนศักราช 1243 ราคabeiy 120 เป็นก้อน 5 ก้อน เป็นโขก 2 โขก เป็นหรียญแมกซิกัน เงินบาทก็ใช้ได้เหมือนกันแต่ไม่คร่าจะมีเงินบาทและอัฐใช้...

...จำนวนเงินที่ใช้ในเมืองนี้ ใช้เงินบาทอัฐก็ได้ ใช้เงินหรียญแมกซิกัน ใช้เงินรูเปีย ซึ่งชาวเมืองเรียกว่า ยำไป ก็ได้ และมีเบี้ยตะก้วนสำหรับเมือง รูปกลม มีรูกลางเป็นเหลี่ยมสองอย่าง อย่างหนึ่งกลมสองนิ้ว รูกลางกว้างระเบียดใหญ่ มีอักษรจีนสี่หน้าหั้งสองข้างหนึ่งมีอักษรจีนตรากดอีก 2 ตัว อย่างนี้ใช้กันสิบอันก้อน สามอันเป็นยำไป หกก้อนครึ่ง เป็นหรียญแมกซิกัน อย่างหนึ่งกว้างกลมนิ้ว กึ่ง กระเบียดหันอย กว้างกระเบียดใหญ่หนึ่งมีอักษรจีน 4 ตัว และอักษรเป็นตรากด 3 ตัว หน้าหนึ่งเป็นอักษรแซก 2 ตัว ใช้กันสองอันเป็นเบี้ยอันใหญ่หนึ่ง ยี่สิบอันเป็นก้อน...

...จำนวนเงินที่ใช้ในเมืองกาญจนดิฐ ใช้เงินบาทอัฐก็ได้ ใช้เงินหรียญแมกซิกันก็ได้เงินยำไปที่เรียกวาระเบียกใช้ได้ ในเมืองใช้เบี้ยดบุกเป็นเบี้ยแทนอัฐ เป็นรูปกล้มมีรูกลางคล้ายแบงจีน กว้างกลมนิ้ว 1 กับ 3 กระเบียดใหญ่ รูกลางกว้างกระเบียดเล็ก หน้าหนึ่งมีอักษรไทยเป็น 4 มุม แยกอักษรเป็น 4 ทิศ อ่านว่า กาญจนดิฐ หน้าหนึ่งมีอักษรจีน 4 ตัว และมีอักษรตีกดประจำอีก 2 ตัว ใช้ 10 อัน เป็นก้อน 3 อัน เป็นยำไป 6 ก้อนเป็นหรียญแมกซิกัน...³⁰

จากเนื้อหาในข้างต้นจะเห็นได้ว่าทุกเมืองที่กล่าวถึงมีการใช้เงินหรียญที่ Jarvis อักษรจีนทุกเมือง ซึ่งเป็นเงินหรียญที่ทำขึ้นใช้ภายในเมืองหรือในกลุ่มธุรกิจ และที่เมืองสงขลา เมืองนครศรีธรรมราช เมืองกาญจนดิฐ มีการใช้เงินหรียญของชาติอื่นๆ ด้วย คือใช้ทั้งหรียญแมกซิกัน และเงินหรียญรูเปีย แต่เงินบาทและอัฐซึ่งเป็นสกุลเงินตราของรัฐบาลในขณะนั้นไม่ค่อยเป็นที่นิยมใช้เท่าใดนัก เหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นไปได้ว่า เมืองต่างๆ เหล่านี้รวมทั้งเมืองสงขลาด้วย เป็นเมืองทำการค้าที่สำคัญ มีพ่อค้าและนักเดินทางแพร่เวียนเข้ามาติดต่อกันขายอย่างไม่ขาดสาย ทำให้เงินตราสกุลต่างๆ เข้ามาหมุนเวียนอยู่ในเศรษฐกิจของเมืองต่างๆ ข้างต้น เป็นอย่างมาก

และนอกเหนือจากนั้นจะเห็นได้ว่ามีอยู่สองเมืองคือ ที่เมืองนครศรีธรรมราชและที่เมืองสงขลาจากภายนอกเงินหรียญที่ Jarvis เป็นภาษาจีนแล้วยังมีการ Jarvis เป็นภาษาลายอีกภาษาหนึ่งบนเงินหรียญ แต่สำหรับเงินหรียญที่ใช้ในเมืองสงขลาพิเศษกว่าเมืองอื่นๆ ตรงที่มีการใช้เงินหรียญที่มีการ Jarvis ภาษาถึงสามภาษาไว้บนเงินหรียญ ทั้งภาษาจีน ภาษาไทย และภาษาลาย จากการศึกษาของคุณเพียงแข พงษ์ศิริบัญญัติ สันนิษฐานว่า น่าจะมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาแล้ว โดยพิจารณาได้จากอักษรที่ปรากฏอยู่บนตัวเงินหรียญมีอักษรไทยวีปราภู ซึ่งในสมัยอยุธยา เจ้าเมืองที่ปกครองเมืองสงขลา มีเชื้อสายมลาย ได้ปกครองเมืองมาช้านานเป็นเวลากว่า 40 ปี ยอมได้รับอิทธิพลจากพวากមุสลิมได้ ส่วนตัวหนังสือจีนที่ปรากฏนั้นสันนิษฐานว่าเมืองสงขลาตามประวัตินั้น เติบโตขึ้นด้วยความสามารถของชาวจีนตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ตั้งแต่เป็นหลักเป็นฐานได้ด้วยความสามารถของชาว

³⁰ สิทธิพร ศรีผ่อง.(2554). แหล่งเดิม. หน้า 90-96.

จีน นับเป็นต้นตระกูล ณ สงขลา ซึ่งเป็นเจ้าปักครองเมืองนี้ เพราะฉะนั้นการเขียนอักษรจีนในเงินหรือญ่าจะมีมาตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยาหรือต้นสมัยรัตนบุรีก็ได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าไม่อาจทราบกำหนดเวลาที่แน่นอนว่าเมืองสงขลาเริ่มมีการผลิตหรือญ่านี้ใช้เมื่อใดก็ตาม แต่การพบเงินหรือญาก็เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของเมืองสงขลาได้เป็นอย่างดี

เงินเหรียญสามภาษาไม่ว่าจะเกิดขึ้นในช่วงสมัยใดเป็นการแสดงให้เห็นถึงภารณฑ์ของการติดต่อกันที่สำคัญภายในเมือง การติดต่อกันที่สำคัญกับชาติตะวันออกด้วยกันเอง หรือแม้แต่ชาติทางฝั่งตะวันตกก็ตาม ปฏิสัมพันธ์ที่มีมากขึ้นส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในทางภาคใต้ที่อยู่ในเส้นทางการเดินทางที่สำคัญ ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก ทั้งยังเป็นหัวเมืองในราชอาณาจักรสยามที่มีความสำคัญต่อสัมพันธ์กับอาณาจักรคุณนครและชาติตะวันตกมากที่สุด เช่นกรุงศรีสิงห์เปรีบในปัจจุบัน อาณาจักรที่เป็นจุดเชื่อมทางการค้าที่สำคัญของชาติตะวันตกในเส้นทางระหว่างมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก อย่างไรก็ตามไม่ว่าเงินเหรียญเหล่านี้จะเริ่มผลิตขึ้นใช้เมื่อใด เป็นเรื่องที่จะต้องค้นคว้าหารายละเอียดกันต่อไป หากแต่เวลาจะนับเงินเหรียญสามภาษาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์และความสำคัญของกลุ่มคนที่สามารถกลุ่มภายใต้เมืองสองข่าย ที่มีความสำคัญและปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยที่เจ้าเมืองหรือรัฐบาลกลางเองก็ตามไม่สามารถจะละเลยกลุ่มได้กลุ่มนหนึ่งไปได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

จะเห็นได้ว่าประชากรของเมืองสงขลาประกอบด้วยกลุ่มคนถึงสามกลุ่มด้วยกัน ทั้งสามกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันทั้ง รูปร่างหน้าตา คติความเชื่อ การใช้ชีวิต ภาษา ตลอดจนถึงการประกอบอาชีพ แต่ทั้งสามกลุ่มสามารถที่จะอาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ทั้งสามกลุ่มก็ยังคงเอกลักษณ์เฉพาะตัวไว้อย่างเห็นiyarnen ส่วนใดที่พ้องจะร่วมกิจกรรมกันได้ทั้งสามกลุ่มนี้จะร่วมมือร่วมใจกันทำ แต่ถ้าเป็นกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มต่างกลุ่มจะดำเนินกิจกรรมกันเองภายในกลุ่มสังคมเมืองสงขลาซึ่งเป็นสังคมที่หลากหลายมีคนหลายกลุ่มหลายวัฒนธรรมอยู่อาศัยด้วยกัน ต่างกลุ่มต่างยอมรับในตัวตนของกันและกัน รวมกันเป็นพหุสังคมในลักษณะของการเสนอจุดร่วมส่วนจุดต่าง ในรายละเอียดของ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แบ่งออกเป็นหัวข้อต่างๆ ในการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาทำบล๊อยางในฐานะเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
 2. กิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในทำบล๊อยาง
 3. ศักยภาพด้านต่างๆ ของทำบล๊อยางที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 - ซึ่งรายละเอียดของเนื้อหาจะอยู่ในบทต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตำบลบ่ออย่างในฐานะเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

โดยทั่วไปตำบลบ่ออย่างเองมีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และธรรมชาติ เมื่อรวมองค์ประกอบทั้งหมดนี้เข้าด้วยกันแล้ว ยิ่งทำให้บรรยายของตำบลบ่ออย่างเป็นเมืองที่มีเสน่ห์ยิ่งขึ้น ปัจจุบันตำบลบ่ออย่างมีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทางประวัติศาสตร์ และที่พักร้านอาหาร ร้านค้า เพียงพอแก่นักท่องเที่ยวพสมควร นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาตำบลบ่ออย่างมีทุกเพศทุกวัย หลายระดับ หลายชาติ เช่น แบบกรุ๊ปหัวรุ แบบแบกเบน(Backpacker) แบบครอบครัว เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มนี้มีวิถีการท่องเที่ยวในแบบของตน โดยทั่วไปแล้ว กิจกรรมหลักๆ ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเมืองหลวงพระบางตั้งแต่อดีตันนี้ คือ การเดินเที่ยวเยือนเมืองเก่า รับประทานอาหารริมทะเล เดินถ่ายรูปกับบ้านนาคพ่นน้ำ ปั้นจักรยานชีมเมือง นั่งพักผ่อนที่ริมชายหาด เป็นต้น

การท่องเที่ยวในตำบลบ่ออย่างถูกพัฒนาให้มีหลายรูปแบบ เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ ที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติที่สร้างสมวัฒนธรรมอันดีงามมายาวนาน ,แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา ได้แก่ วัดวาอาราม ศาลเจ้า สะท้อนถึงศรัทธาในศาสนา , แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ชายหาด เขตดังกวน ดังนั้นตำบลบ่ออย่างจึงเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดสangkhla ที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทำให้ในปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนทั้งในและนอกจังหวัดสangkhla เองจึงพยายามหาแนวทางพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและด้านอื่นๆ ของตำบลบ่ออย่าง ให้กลายเป็นจุดขายในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดสangkhla โดยเริ่มจากพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว เช่น การจัดให้มีถนนคนเดิน(สองล้อแท็งก์) อาทิตย์ละ 2 วัน ทุกอาทิตย์ หรือ การนำรูปแบบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของปีนังมาปรับใช้เพื่อตึงดูดนักท่องเที่ยว ผลักดันให้มีการปักป้องสถาปัตยกรรมดั้งเดิมบนถนนนางงาม เป็นต้น นอกจากจะเป็นเรื่องของการท่องเที่ยวแล้วนั้นยังเป็นการช่วยปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักและห่วงใยอนุรักษ์ธรรมเนียม ประเพณีในท้องถิ่น ทั้งยังสร้างรายได้แก่ ประชาชน อีกด้วย

ตำบลบ่ออย่างเมืองเก่าสangkhla หรือเทศบาลสangkhla ในปัจจุบัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากแต่อดีต ปรากฏหลักฐานชัดเจนในยุครัชกาลที่ 4 แต่การเดินทางเข้ามาในยุคนี้ไม่ได้เรียกว่า เพื่อการท่องเที่ยวอย่างในปัจจุบัน เป็นการเดินทางเพื่อเยี่ยมเยือนในฐานะเป็นเมืองในอาณาจักร หรือเรียกโดยทางการว่า การเดินทางสangkhla เมืองทางภาคใต้ทลายเมือง รวมทั้งเมืองสangkhla ด้วย ทรงพระทับบอยู่ที่เมืองสangkhla ถึง 10 วัน พร้อมกับทรงเดินทางดำเนินไปยังที่ต่างๆ ภายในเมืองสangkhla ตามที่ปรากฏในพงศาวดารเมืองสangkhla สมัยเจ้าพระยา วิเชียร(บุญสังข์) ซึ่งเป็นเจ้าเมืองสangkhla ผู้ถ่ายทอดต่อในรั้วบ้านจากพงศาวดารเมืองสangkhla ฉบับนี้ ทำให้เราได้ทราบถึงสถานที่สำคัญๆ ต่างๆ ภายในเมืองสangkhla ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเดินทางมาเยือน

ดำเนินไปเข้าใจถึงรายละเอียดของสถานที่และสภาพผู้คนในเมืองสงขลาภายใต้พื้นที่สาธารณะ อาจจะถือได้ว่าเป็นบันทึกการเดินทางท่องเที่ยวบับเบรกของเมืองสงขลา

โดยในพงศาวดารเมืองสงขลาฉบับเจ้าพระยาวิเชียร(บุญสังข์)ได้กล่าวถึงสถานที่สำคัญต่างๆของเมืองสงขลาไว้ดังนี้

“เจ้าคุณผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาให้หลวงอนุรักษ์ภูเบศร์ผู้ช่วยราชการเมืองสงขลา และนายกล่อมผู้ว่าราชการเมืองเทพา ยกเครื่องเกาเหลาลงไปกับเจ้าจอมหม่อมข้างในและข้าราชการที่อยู่ในเรือพระที่นั่ง 20 สำรับ พระนายศรีสรรเพช ยกเครื่องเกาเหลาเข้าไปถวาย ทรงเสวยและเสด็จลงเรือพระที่นั่งล่องลงไปทอดพระเนตรศิลาสาร์โลหม(เป็นศิลป์ใต้น้ำ ศิลป์ประทุม ถุศิลป์สมิหร่า กีเรียก)”

“เมืองพะานหัวโนงค์ครับสิ่งให้หันเจ้าคุณผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาถือไปฟื้นฟอกความร่วงแล้วคร่า เขานอกว่าทำแข็งนักหนาลงทุนใช้จ่ายเงินทองมากมาย เจ้าคุณผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา กราบบังคมทูลว่าลืนเขตแดนเพียงนี้

“ถ้าถึงพระครุญาณไม่พิสูจน์มีอุทิ้น กราบบังคมทูลว่าดุดอนเย้”

เข้าดังกว่าน

“ณ วันจันทร์เดือนเก้าแรมเก้าค่ำเพลากenza เสด็จทรงสถิตอยู่ในพระราชวังแหลมชาย พวงจันลูกค้าชาวตลาดเมืองลงจลาจลความไม่สงบเป็นไก่แผลมากพลุผลไม่ต่างๆ....บ่ายๆ ไม่ไกลจากทรงหอดพระเนตรแกะและโคนกันแล้ว ทรงลงครรซ์ครรชนี่ เสด็จทรงพระยานุมาศกับพระเจ้าหน่อ 6 องค์ เสด็จไปตีนเขาดังกวนลงจากพระยานุมาศแล้ว เสด็จพระราชดำเนินด้วยพระบาทขึ้นบนเข้าถึงเสารังที่เลมอ ขึ้นทรงพระยานุมาศกับพระเจ้าหน่อ 6 องค์ อีกไปถึงที่จะขึ้นบนพระเจดีย์ เสด็จลงทรงพระดำเนินด้วยพระบาทขึ้นไปพระเจดีย์แล้วเสด็จที่ประทับที่พับพลาห์ ลงมณฑียรน้ำวังทำไว้รับเสด็จขึ้นอุดรพระเจดีย์”

“พระเจดีย์หลังในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อม พระราชาทานเงินหลวงให้พระยาวิเชียรคิริ ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาที่ห้าปุนบปฏิสังขรณ์ขึ้นไว้สูงใหญ่กล่าของเก่า ลืนเงินหลวงสามลิบเด็ดซึ่งลีตามลึง แต่คุณห์กับเก่งส้มุกกำแพงแก้ว เป็นของพระยาวิเชียรคิริฯ ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลานำทูลเล้าทูลกระหม่อมถวายในพระเจดีย์หลวง คิดเป็นเงินลิบเอ็ดซ่างสามคำลึงรวมทั้งเงินหลวงทำเจดีย์และเงนทำคุณห์ทำเกงเป็นเงินลีบแปดซึ่งเจ็ดคำลึง การทั้งนี้สำเร็จในปีขาลจุลศักราชพันสองร้อยปีลิบแปดปี”

“แล้วถ้าถึงพระเจดีย์ที่เข้าค่ายม่วงสององค์ว่ามีมาแต่โบราณๆ พระสุนทรอนุรักษ์ทูลว่า พระเจดีย์ขึ้นอุดรของสมเด็จองค์ใหญ่ เจดีย์ขึ้นทักษิณของสมเด็จองค์น้อย”³¹

³¹ ณัฐพล ณ สงขลา. (2548). หนังสือเรื่องพงศาวดารเมืองสงขลาและโบราณคดีและเมืองสงขลา ฉบับพระยาวิเชียรคิริ(ชุม)

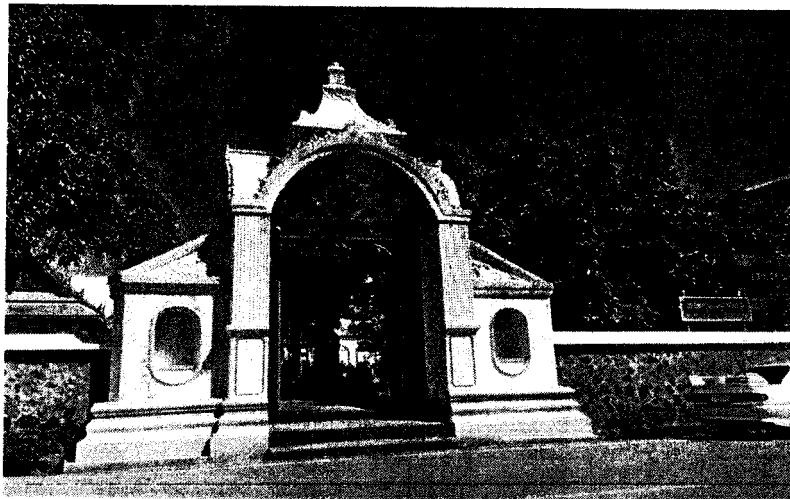
รูปภาพที่ 4 บริเวณชายหาดและลานกิจกรรมด้านหน้าชุมชนเก้าเส้ง(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

เข้าเก้าเส้ง

“ครั้นเพลาบ่าย2โมงพระนางนาภราชเทวีกับเจ้าจอมหม่อมตรและพระเจ้าหన่อ 6 องค์ กลับมาแต่เข้าเก้าเส้ง กราบทูลว่าที่สบุกสนานอยู่ รับสั่งว่าพรุ่งนี้เช้าจะเดี๋ยวไปทอดพระเนตรดูบ้าง”

“เพลาบ่ายสองโมงเศษเดี๋ยวพระที่นั่งกำปั่นสยามมอญพุทธไฟกับกำปั่นນมเมฆลา ไปทอดพระเนตรเข้า เก้าเส้ง ถึงเข้าแล้วประทับเรือพระที่นั่งที่นวน เสด็จพระราชดำเนินขึ้นบนเข้าเก้าเส้ง แล้วเลียไปทอดพระเนตร พระเจดีย์บยอดเขาดูไปทั้งสี่ทิศแล้วเดี๋ยวประทับในพลับพาทีหลังเทพลุรินทร์เสนาจ่ามหาดใหญ่ทำไว้รับเดี๋ยว ที่บนเข้า ตรัสถามคุณผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาว่า เจดีย์ใครทำเมื่อใด เจ้าคุณผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลากราบ ทูลว่า เกล้ากระหม่อมได้จัดแจงศิลามาแต่เมืองสมุยทำไว้ได้สามสิบปีแล้ว³²

³² ณัฐพล ณ สงขลา. (2548). หนังสือเรื่องพงศาวดารเมืองสงขลาและโบราณคดีและเมืองสงขลา ฉบับพระยาวิเชียรคีรี(ทม)

รูปภาพที่ 5 ด้านหน้าวัดมัชฌิมาวาส หรือ วัดกลาง (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

วัดมัชฌิมาวาส

“ทรงทอดพระเนตรดูพระอุโบสถแล้วตรัสว่าพังค์ไม่ได้ให้ช่างกรุงมาแก้เสียใหม่”

รูปภาพที่ 6 ด้านหน้ามัสยิดบ้านบุน (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

มัสยิดบ้านบุน

“ถึงโรงสุหร่าตรัสรถามนี้โรงอะไร กราบทูลว่ากูมีลาย”

“เดิมทีตั้งอยู่บริเวณสถานีตำรวจน้ำตลาดทรัย์ฟลินส่วนพระมหากษัตริย์ แต่ปัจจุบัน มีการย้ายศาลเจ้ามาจ่อมาอยู่ในบริเวณเดียวกับศาลาเจ้าพ่อหลักเมือง”

ศาลเจ้ามาจ่อ

“ตรัสรถามพระบายครีรรเพชร่ว่าโรงอะไร กราบทูลว่าโรงศาลเจ้ามาจ่อ”

กิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในตำบลบ่ออย่าง

ลักษณะของการท่องเที่ยวหรือเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวในตำบลบ่ออย่างนั้นมีหลากหลาย เพราะจากศักยภาพปoyerang มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ แต่การศึกษาจะเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภออย่างซึ่งจะอธิบายการท่องเที่ยวด้านอื่นๆ ในภาพรวม

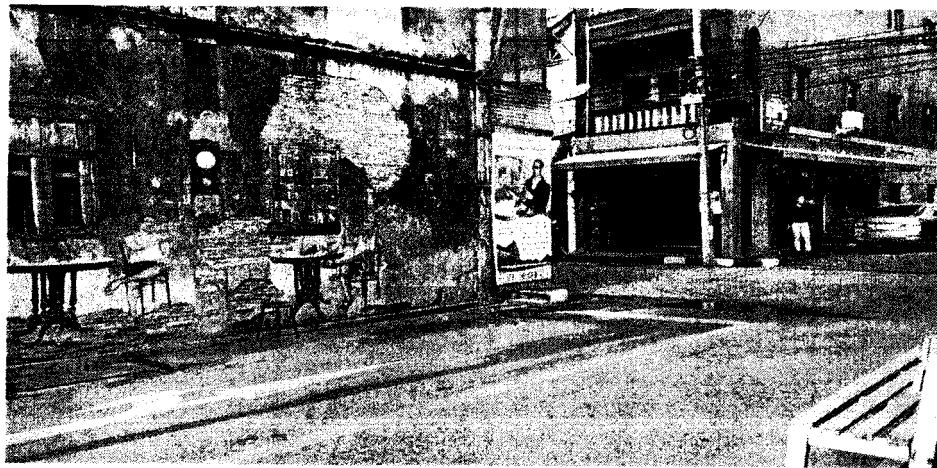
เป็นที่ทราบกันดีว่าบริเวณชุมชนเขตเมืองเก่า(ปัจจุบัน) คือ แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมที่มีภูมิปัญญาที่มีมาตั้งแต่อดีต ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรมแบบชินโน-โปตุกิส โบราณสถาน วัดวาอาราม ฯลฯ ที่มีความงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น วัดมหาธาตุ วัดไชยวัฒนาราม วัดราษฎร์ ฯลฯ ที่มีสถาปัตยกรรมแบบไทยและอาหรับผสมผสานกันอย่างลงตัว สวยงามมาก

กิจกรรมบนถนนสายวัฒนธรรม (นครนอก นางงาม ไทรบุรี นครใน)

วัฒนธรรมการท่องเที่ยวในบริเวณนี้ที่เป็นที่นิยม คือ การเข้าร่วมประเพณี เทศกาลต่างๆของกลุ่มชาวยิน การเดินชุมบรรยายกาศและชม ถ่ายรูป สถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่า ถนนคนเดิน รับประทานอาหาร ซื้อของฝาก ตามสถานที่ต่างๆ ดังนี้

รูปภาพที่ 7 ตึกสถาปัตกรรมแบบชินโน-โปตุกิส บนถนนนางงาม(ปัจจุบัน) จังหวัดสังขละ

รูปภาพที่ 8 ตึกสถานปัจกรรมแบบชิโน-โปตุกีส บนถนนนางงาน(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

รูปภาพที่ 9 ประดุเมือง(สร้างใหม่) อู่รำห่วงถนนนครอก-นครใน(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

ประเภทสถานที่

ศาลาเจ้าพ่อหลักเมือง ประดุเมืองเก่า โรมจิว โรงสีแดง ศาลาเจ้าล้าเล่งเตียน และศาลาเจ้าตั้งเช้งอ่อง เลียบวัดกลาง หรือ วัดมัขภิมาวาส วัดยางทอง ตึกชิโน-โปตุกีส พิพิธภัณฑ์สำราญ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กำแพงเมืองเก่า เป็นต้น

ประเภทร้านอาหาร

ร้านอาหารเกียดฟัง ร้านขนมสองแส่น ร้านไอติมโอ่ง ร้านไอกุียว ร้านก๋วยเตี๋ยวเจ้นิ ร้านดีบุรี ร้านเจกลาส ร้านแต้โภชนา ร้านแกะไทย เป็นต้น

รูปภาพที่ 10 ร้านค้าวิถี บนถนนนครใน(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

รูปภาพที่ 11 ร้านอาหารที่ได้รับความนิยม บนถนนนครใน(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

นอกจากนั้นภาครัฐ ชาวบ้าน และเอกชนยังได้ให้การส่งเสริม สนับสนุน ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ บริเวณเขตเมืองเก่าของตำบลบ่ออย่าง กลายเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยวของผู้คนทั่วไปมากยิ่งขึ้น นักท่องเที่ยวทั้งจังหวัดใกล้เคียง ต่างพื้นที่ และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในปัจจุบัน สังเกตได้จากปริมาณของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีเพิ่มขึ้นจากเดิม เช่น ร้านอาหาร ร้านขายของฝาก และโรงละคร เป็นต้น

ประกอบกับบริบททางประวัติศาสตร์ยิ่งส่งผลให้มีองค์กรปกครองในฐานะเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญโดยเฉพาะบริเวณถนนนางงามที่ถูกส่งเสริมจนกลายเป็นเสมือนภาพลักษณะของการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลาในปัจจุบัน ความเติบโตของการท่องเที่ยวส่งผลให้ธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวขึ้นมากmany ภายในอาณาเขตที่มีอย่างจำกัดในเมืองถูกใช้ได้อย่างคุ้มค่าโดยเฉพาะตึกเก่าที่ให้มีการเช่า หรือถ้ามีเจ้าของก็จะถูกถึงที่เปลี่ยนให้อยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ห้ามสร้างใหม่หรือทำลาย อนุญาตให้ซ่อมแซมและปรับปรุงเท่านั้น แต่ส่วนใหญ่มักจะถูกปรับเปลี่ยนให้มาเป็นที่พัก ร้านอาหาร บริษัท และร้านขายของ ที่อยู่ภายใต้กฎหมายกำหนดของหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น กลุ่มภาคีคุรุเมืองสงขลา และกลุ่มอื่นๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการปกปักรักษาหรืออนุรักษ์เขตเมืองเก่าของสงขลาในปัจจุบันให้คงความสวยงามเพื่อเป็นมรดกต่อไป รวมทั้งมีการนำวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชาวเมืองมาเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เช่น อาหาร ขนมหวาน พื้นเมือง สถาปัตยกรรมร่วมสมัย เช่น โบสถ์พุทธิสถาน เทศกาล กิจกรรม เทศกาลเฉลิมฉลองacula เมืองประจำปี เป็นต้น

รูปภาพที่ 12 รูปภาพอาคารและร้านอาหารบริเวณหน้าศาลเจ้าพ่อหลักเมือง บนถนนนางงาม(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

นอกจากนี้การท่องเที่ยวของตำบลบ่ออย่างนั้นทำให้มีองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบโดยได้ไปด้วย ด้วยเหตุนี้ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวมีการกระจายไปยังเมืองอื่นๆ นักลงทุนและนักท่องเที่ยวไม่กระจุกตัวแค่ในตัวเมืองดังนั้นจึงถือได้ว่ามีการท่องเที่ยวของตำบลบ่ออย่างเติบโตขึ้นเท่าไร ยิ่งมีการพัฒนาปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานขยายตัวออกไปด้วยเช่นกัน ส่งผลให้ชาวสงขลา มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการท่องเที่ยว และนอกจากนั้นยังทำให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกมากขึ้นเช่นกัน

รูปภาพที่ 13 กำแพงเมืองเก่าบริเวณด้านข้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

รูปภาพที่ 14 ถนนบริเวณด้านข้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ(ปัจจุบัน)ในช่วงเวลาปกติ จังหวัดสงขลา

รูปภาพที่ 15 ถนนคนเดินบริเวณ บันถานระหว่างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกับกำแพงเมือง (ปัจจุบัน) จังหวัดสangkhla

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญต่ำบลปอยางในปัจจุบัน

โดยทั่วไปตำบลบ่ออย่างเองก็มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และธรรมชาติ เมื่อรวมองค์ประกอบทั้งหมดนี้เข้าด้วยกันแล้ว ยิ่งทำให้บรรยากาศของตำบลบ่ออย่างเป็นเมืองที่มีเสน่ห์ยิ่งขึ้น ปัจจุบันตำบลบ่ออย่างมีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทางประวัติศาสตร์ และที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้า เพียงพอแก่นักท่องเที่ยวพ่อสมควร นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาตำบลบ่ออย่างมีทุก เพศทุกวัย หลายระดับ หลายชาติ เช่น แบบกรุ๊ปทัวร์ แบบแบกเป้(Backpacker) แบบครอบครัว เป็นต้น ซึ่ง นักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มก็มีวิถีการท่องเที่ยวในแบบของตน โดยทั่วไปแล้ว กิจกรรมหลักๆ ของนักท่องเที่ยวที่ เดินทางมาเมืองหลวงพระบางตั้งแต่อดีตนั้น คือ การเดินเที่ยวyanเมืองเก่า รับประทานอาหารริมทะเล เดิน ถ่ายรูปกับนางเงือก ดูวัด สถาปัตยกรรม ขึ้นเขาตั้งกวนเพื่อชมทิวทัศน์ ไปสักการะมหาธาตุ ถ่ายรูปกับ พญาคาดพ่นน้ำ ปั้นจักรยานขีzmเมือง นั่งพักผ่อนที่ริมชายหาด เป็นต้น

ดังเช่น

เก้าเส้ง

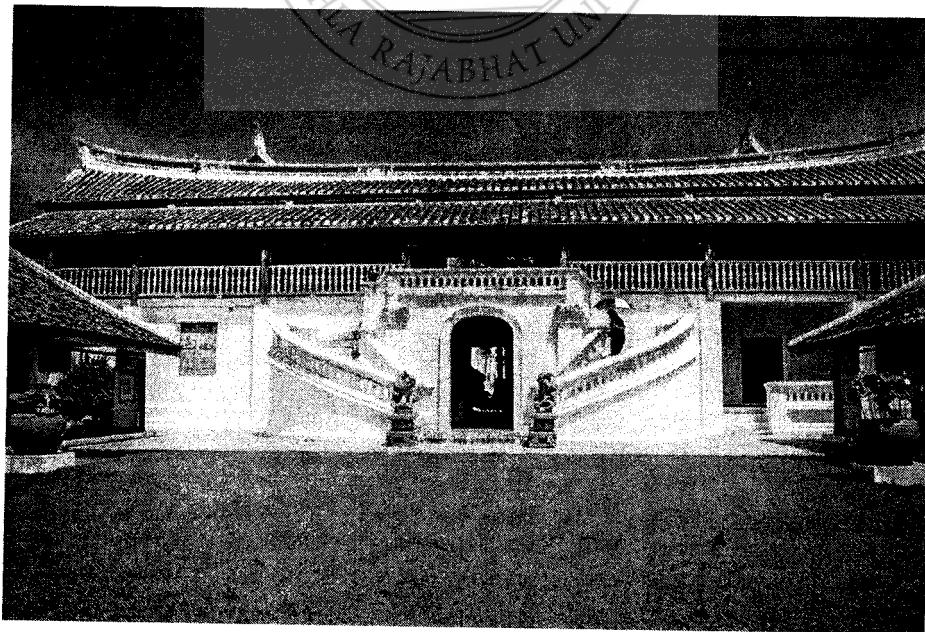
เก้าเส้ง อยู่ทางทิศใต้ของหาดสมิหลา ประมาณ 3 กิโลเมตร มีถนนแยกจากถนนไทรบุรีตรงสามแยก สำโรง(โรงพยาบาลจิตเวชสงฆาราชนคrinทร) เป็นหาดที่สวยงามแห่งหนึ่ง มีโขดหินเรียงรายอยู่ริมทะเล และมี ก้อนหนึ่งตั้งเด่นอยู่เหนือโขดหิน ชื่อช่าวบ้านเรียง หินก้อนนี้ว่า “หัวนายแรง” จากตำนานที่มีความเชื่อมโยง ความเชื่อกับพระธาตุที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

รูปภาพที่ 16 ชายหาดและลานกิจกรรมบริเวณชุมชนเก้าเสียง จังหวัดสงขลา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ที่ถนนจะนะ เป็นสถาปัตยกรรมแบบจีน อายุกว่า 100 ปี เดิมเป็นบ้านพักส่วนตัวของ พระยาสุนทรนุรักษ์ (เนตร ณ สงขลา) สร้างเมื่อ พ.ศ. 2421 ต่อมาพระวิจิตรราศาน์ (เจ้าพระยาามราช) ใช้เป็นจนพักข้าหลวงพิเศษตรวจราชการเมืองสงขลาและเมืองนครศรีธรรมราชเมื่อ พ.ศ. 2437 และใช้เป็นศาลาว่าการมณฑลนครศรีธรรมราช ตั้งแต่ พ.ศ. 2439 ปัจจุบันใช้เป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดสงขลา ภายใต้การดูแลของพิพิธภัณฑ์ฯ จัดแสดงศิลปวัตถุตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยคริสต์ศักราชเป็นแหล่งศึกษา ทำความรู้ด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะชาติพันธุ์ไทย ศิลปะจีน ศิลปะพื้นเมือง เปิดให้เข้าชมทุกวันพุธ-อาทิตย์

รูปภาพที่ 17 ส่วนหน้าของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดสงขลา

พิพิธภัณฑ์พร้อมะรงค์

พิพิธภัณฑ์พร้อมะรงค์ ตั้งอยู่ที่ถนนจะนะ ใกล้กับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา เดิมเป็นสถานที่ตั้งบ้านพักของรองอุปนายกโขนวินิจฉันท์กรรມ(พ.ศ. 2453) (บึง ตินสุลานนท์) บิดาของฯ พณฯ พลเอกเพرم ตินสุลานนท์ พิพิธภัณฑ์ฯ แห่งนี้เป็นสถาปัตยกรรมแบบเรือนไทยสร้างขึ้นเพื่อจำลองสถานที่เกิดของฯ พณฯ พลเอกเพرم ตินสุลานนท์ อดีตนายกรัฐมนตรีและรัฐบุรุษซึ่งเป็นชาวจังหวัดสงขลา เมื่อ พ.ศ. 2530

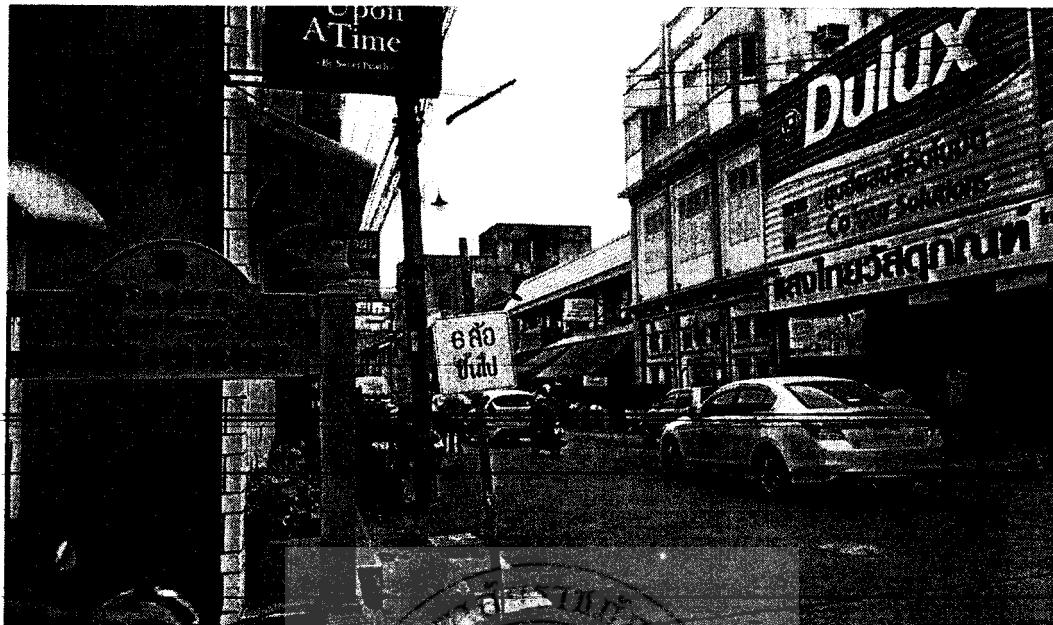
รั่มมะรงค์ คือ ข้าราชการระดับสูงของกรมราชทัณฑ์(ปัจจุบันตำแหน่งนี้ยกเลิกไปแล้ว) บิดาท่านพลเอก เพرمฯ เคยเป็น“พร้อมะรงค์พิเศษเมืองสงขลา” ใน พ.ศ. 2453 จึงเรียกที่นี่ว่า “พิพิธภัณฑ์ พร้อมะรงค์” ตัวบ้านเดิมเสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา และต้องย้ายลึกเข้าไปจากถนนจะนะเล็กน้อย (ปัจจุบันกลายเป็นโรงเรม) ในอดีตจะอยู่ตรงข้ามกับเรือนจำสงขลาพอดี บ้านที่เป็นพิพิธภัณฑ์จึงเป็นบ้านสร้างใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2530 โดยใช้แรงงานผู้ต้องขัง นอกรจากนั้นยังคงห้อนสภาพบ้านชาวใต้สมัยรัชกาลที่ 6 ได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นเรือนไม้มีหลังคาทรงปั้นหยา ภายในจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ ตั้งแต่ห้องนอนห้องทำงาน ห้องครัว และห้องที่ให้กำเนิดท่านพลเอก เพرم³³

รูปภาพที่ 18 พิพิธภัณฑ์พร้อมะรงค์ (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

³³ รีรภาพ โลกิตกุล. (2555). ยุทธโกษา. หน้าที่ 87-92.

ย่านเมืองเก่าสงขลา บนถนน 3 สาย คือ ถนนคนนอก นครใน และถนนนางงาม

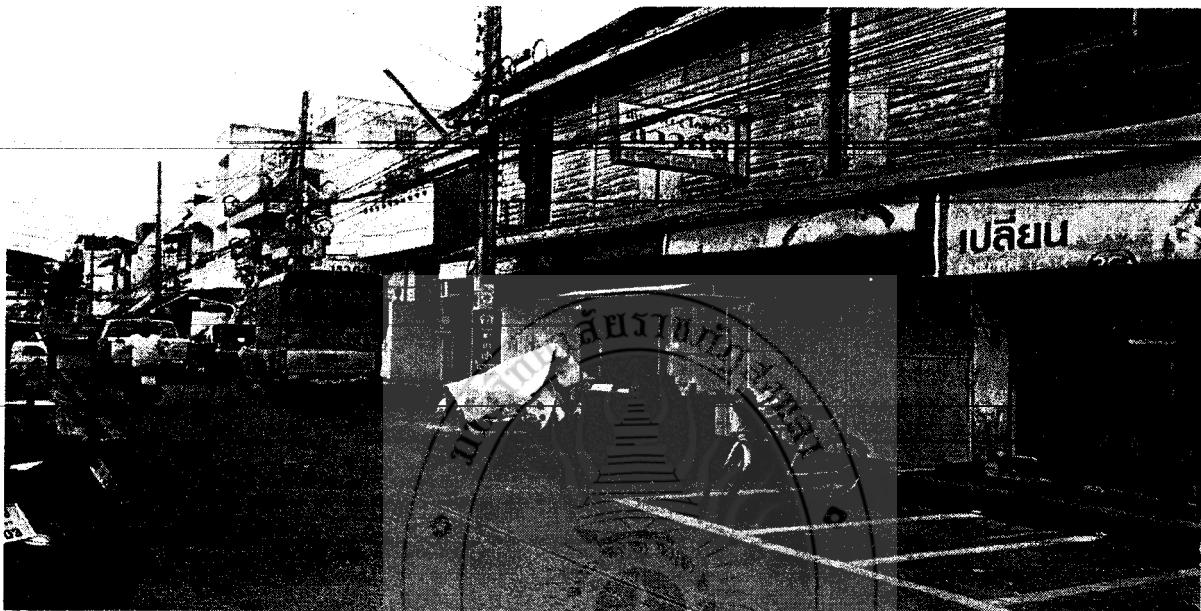
รูปภาพที่ 19 ป้ายย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

เป็นถนนสายสัน្តิ แต่เมืองเก่าทั้งแบบจีนล้วน และแบบฝรั่งปนจีน อย่างที่เรียกว่า “ชิโน-โปรตุเกส” ให้เดินชม มีขอนมโบราณ ตั้งแต่ขอนมไทยอย่างข้าวฟ้างกวน ข้าวเหนียวดำกวน ไปจนถึงขอนมของชาวจีนอย่าง “กาลอจี้” ที่หาซื้อด้วยกัน เป็นต้น

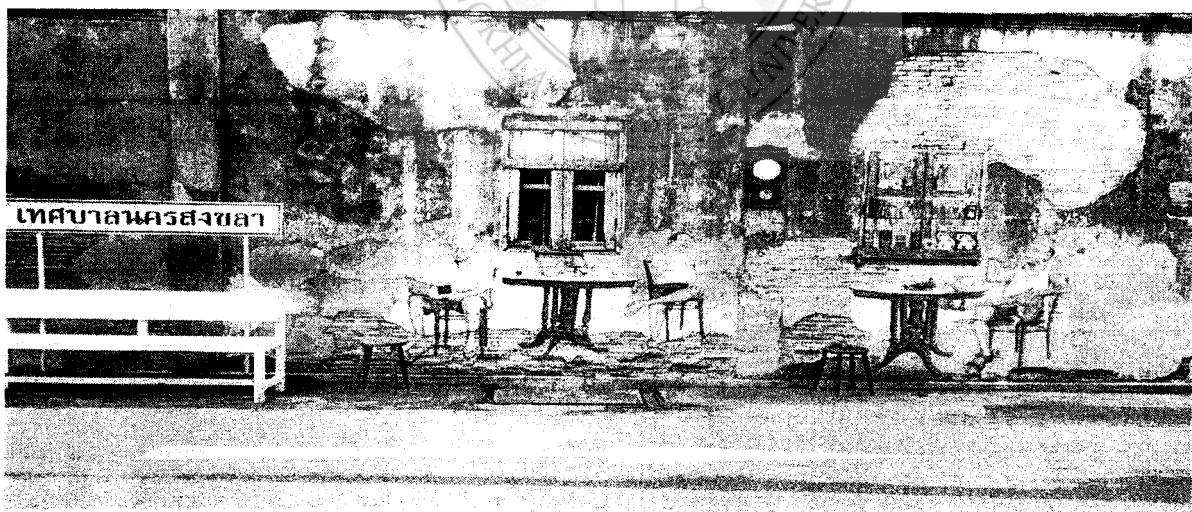

รูปภาพที่ 20 ร้านขายขอนมตั้งเดิม บริเวณถนนนางงาม จังหวัดสงขลา

เมืองสงขลาฝั่งบ่ออย่างนั้นเริ่มแรกมีแต่ถนนคนออกกับน้ำในต่อมา มีการตัดถนนสายที่สามเพื่างานพิริฟ่งเสาหลักเมือง เดิมที่เรียกว่า “ถนนเก้าห้อง” เพราะอาคารแกร肯บนถนนสายนี้มี 9 คูหา หรือ 9 ห้อง จนกระทั่ง พ.ศ. 2478 จังหวัดสงขลาเริ่มจัดงานปีใหม่และงานฉลองรัฐธรรมนูญพร้อมกับการประมวลงานสงขลาเป็นปีแรก ตามนโยบายของ “คณะราษฎร” (ผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475) ปรากฏว่ามีสาวงามจากถนนเก้าห้อง ได้รับรางวัลจากการประกวดครั้งนั้นชาวสงขลาจึงเรียก “ถนนเก้าห้อง” ว่า “ถนนนางงาม” ติดปากมาตราบจนวันนี้³⁴

รูปภาพที่ 21 ร้านค้าและตึกดังเดิมบนถนนนางงาม จังหวัดสงขลา

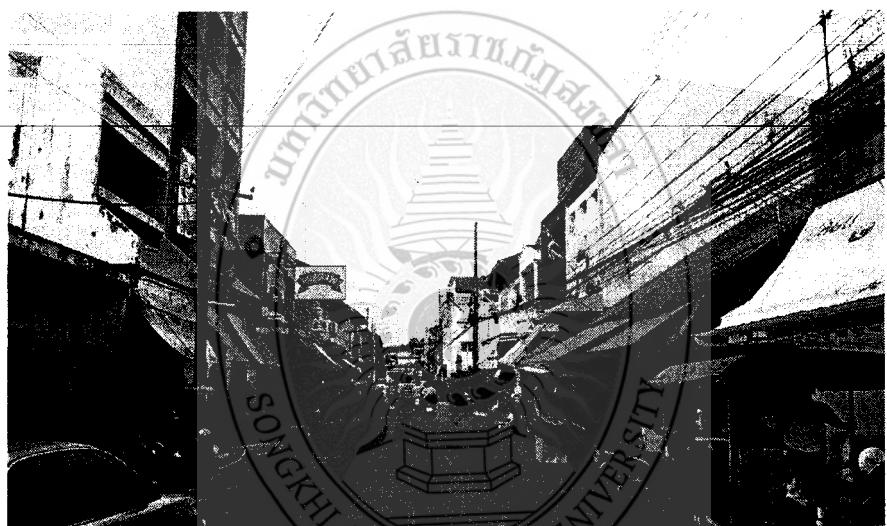

รูปภาพที่ 22 "Street Art" ภาพวาดบนผาผนังตึกเก่า จังหวัดสงขลา

³⁴ รีวิวภาพ โกลกิตกุล. (2555). ยุทธโกษา. หน้าที่ 87-92.

รูปภาพที่ 23 ร้านค้าและตึกดั้งเดิมบนถนนนางงาม จังหวัดสงขลา

รูปภาพที่ 24 ร้านค้าและตึกดั้งเดิมบนถนนนางงาม จังหวัดสงขลา

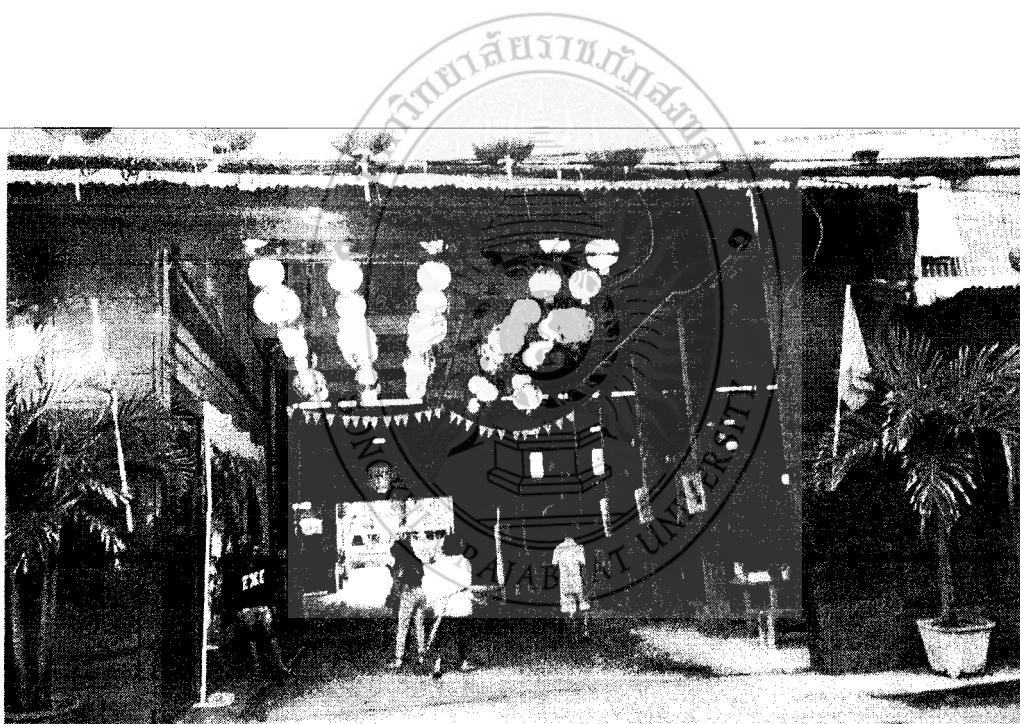
หับ ໂທ ຫິນ

ตัวอาคารสีแดงเพลิง ตั้งอยู่บริเวณถนนคนนอก ในอดีตถนนคนนอกมีกลุ่มพ่อค้าเชื้อสายจีนหลายตระกูล เช่น ณ สงขลาต้นปراการ โคงันทน์ เจริญสี เลขากุล ฯลฯ ได้มีทำการค้ากับเกาะปีนัง และตั้งโรงสีร่องรับผลผลิตข้าวจากกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา “หับ ໂທ ຫິນ” ในอดีตเป็นโรงสีที่ขุนราชกิจารีร่วมทุนกับตระกูลโคงันทน์ สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2454 ปัจจุบัน ตกเป็นของตระกูลรัตนปราการ(ขุนราชกิจ)ซึ่งยกเลิกกิจการโรงสีตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่2 ในปัจจุบันได้มีการอนุรักษ์ไว้เป็นอนุสรณ์ คำว่า “หับ ໂທ ຫິນ” เป็นภาษาชกเกี้ยน แปลว่าเอกภาพ ความกลมกลืน และความเจริญรุ่งเรือง ตัวอาคารด้านนอกทาสีแดง ภายในเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของสงขลา³⁵

³⁵ ธีรภาพ โลกิตกุล. (2555).ແນ່ງເດີມ.หน้าที่ 87-92.

รูปภาพที่ 25 บริเวณด้านหน้าของโรงสีแดง บันถานนค์ครนออก(ปัจจุบัน) จังหวัดสกลา

รูปภาพที่ 26 บริเวณด้านในของโรงสีแดง บันถานนค์ครนออก(ปัจจุบัน) จังหวัดสกลา

ลานดนตรี-ลานวัฒนธรรม

ลานดนตรี-ลานวัฒนธรรม ตั้งอยู่ ณ บริเวณถนนชาลาทศน์ มีกิจกรรมการแสดงนาฏศิลป์ ศิลปะวัฒนธรรม ทั้งในรูปแบบดั้งเดิม และสมัยใหม่ ผสมผสานกันไปของสถาบันการศึกษา หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หมุนเวียนกันร่วมทำกิจกรรมบันเทิง เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่น

เข้าตั้งกวน

อยู่ทางทิศตะวันตกของเขาน้อย มีบันไดทางขึ้นอยู่ใกล้ด้วยแม่น้ำราย สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 2,000 พุต ปัจจุบันเทศบาลนครสงขลาสร้างลิฟท์ขึ้นเข้าตั้งกวนอีกทางหนึ่ง บนยอดเขามีเจดีย์สร้างในสมัยศิลปะ สมัย ทรงตีต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประภาสมเมืองสงขลา พ.ศ. 2402 ได้โปรด เกล้าฯ ให้ พระยาสังขลาบูรพาภิสังขรณ์ เพื่อเป็นที่การพักการของชาวสงขลา เมื่อขึ้นไปบนยอดเข้าตั้งกวน แล้ว สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของเมืองสงขลา และทะเลสาบสงขลาได้อย่างชัดเจน

รูปภาพที่ 27 บริเวณด้านหน้าสถานีลิฟท์ขึ้นเข้าตั้งกวน(ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำสงขลา

ตั้งอยู่บริเวณปลายแหลมสนอ่อน เป็นโครงการที่ดำเนินการก่อสร้างในปี พ.ศ. 2549 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เยาวชน และประชาชนทั่วไปได้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศน์ทางน้ำ และพันธุ์สัตว์น้ำ หลากหลายชนิด มีเนื้อที่รวม ประมาณ 7.5 ไร่ ตัวอาคารมีเนื้อที่ 2 ไร่ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนน้ำจืด เป็นการ จำลองน้ำตักที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ และการแสดงพันธุ์ปลาในน้ำจืด ส่วนน้ำกร่อย เป็นการจำลองระบบนิเวศน์ของ น้ำ เช่น ป่าชายเลนพืช และสัตว์ที่อาศัยบริเวณป่าชายเลน ส่วนน้ำเค็ม มีสัตว์ทะเลและพันธุ์ป่าหลากหลายชนิดที่ หาดูได้ยาก เช่น ปลาหมอกะเพ่อง น้ำหนักกว่า 200 กิโลกรัม ที่ใหญ่และมากที่สุดในประเทศไทย และฉลามเสือ ดาว ที่สามารถผ่านจอด้วยพานามาราทมีขนาดสูง 3 เมตร ยาว 7 เมตร สามารถปลางได้ในมุมกว้าง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมต่างๆ เพื่อการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมขับรถโกคาร์ท การผจญภัย กิจกรรมทางทะเล รวมถึงกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ ชมเกาะหนูเกาะเมวอีกด้วย

แหลมสมิหลา

อยู่ในเขตเทศบาลนครสงขลา ห่างจากศาลากลางจังหวัดสงขลา ประมาณ 1 กิโลเมตร มีหาดทรายขาวสะอาด ทิวสนอันร่มรื่น มีรูปปั้นนางเงือก ที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดสงขลา และรูปปั้นหนูแมว โดยรอบบริเวณได้จัดสวนหย่อมไว้ดูร่มรื่นเหมาะสมเป็นที่นั่งพักผ่อนยามเย็น เมื่อมองออกไปในทะเล จะเห็นเกาะหนูเกาะแมว อันเป็นอีกสัญลักษณ์หนึ่งของแหลมสมิหลา

แหลมสนอ่อน

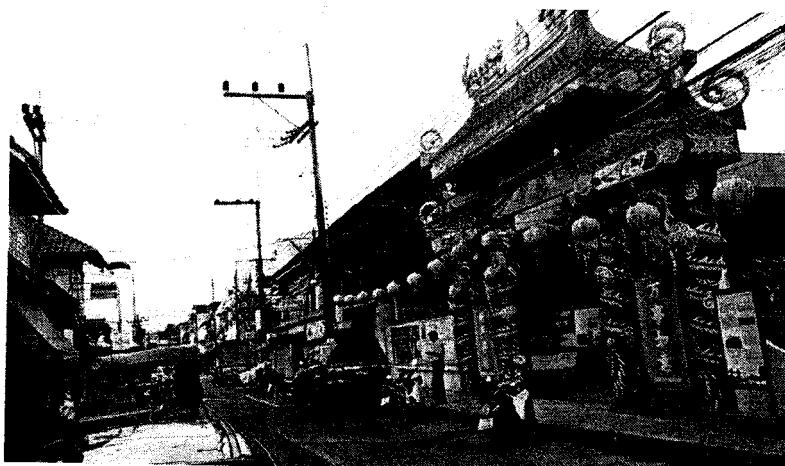
อยู่บริเวณแหลมสมิหลา ริมรื่นไปด้วยทิวสนทะเล บริเวณปลายแหลมเป็นที่ประดิษฐานอนุสาวรีย์กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ซึ่งก่อตั้งโดยกลุ่มไทยอาสาป้องกันชาติในทะเลจังหวัดสงขลา ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพอันเกี่ยวเนื่องกับการปักครองร่วมกับกองทัพเรือ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2530 เพื่อให้ชาวเรือได้สักการบูชาก่อนออกไปประกอบอาชีพในทะเล บริเวณแหลมสนอ่อนมีประติมากรรมพญานาคพ่นน้ำ ซึ่งนักท่องเที่ยว尼ยมมาถ่ายรูปเป็นที่ระลึก ประติมากรรมพนา-na-kan แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตั้งอยู่สถานที่ต่างกัน ส่วนหัวอยู่ที่แหลมสนอ่อน ส่วนลำตัวหรือสะตอพนา-na-kan อยู่ที่แหลมสมิหลา ส่วนหางอยู่ที่ถนนชาห์ศุน-หาดสมิหลา จากแหลมสนอ่อนสามารถชมทัศนียภาพอันสวยงามของทะเลสาบสงขลา และมองเห็นเกาะหนูได้ใกล้และชัดที่สุด รอบๆบริเวณมีที่นั่งพักผ่อนยามเย็นสำหรับประชาชน

สรบ้า

สรบ้าเป็นชนิดย้อมแบ่งเป็น 2 ส่วน เต็ลส่วนมีศาลากลางน้ำ มีสัตตน้ำ และปลาหลากหลายพันธุ์ เป็นเขตห้ามจับสัตตน้ำ รอบๆสรบ้าจะตกแต่งเป็นสวนหย่อมอย่างสวยงามมีลานกว้าง มีเวทีกลางไว้สำหรับจัดกิจกรรมและประเพณีต่างๆ

ศาลาหลักเมืองสงขลา

ศาลาหลักเมืองสงขลา ชาวสงขลาเรียกว่า “ศาลาเจ้าฟ่อหลักเมือง” ตั้งอยู่ที่ถนนนангงาม เป็นโบราณสถานสมัยรัตนโกสินทร์ ลักษณะเป็นศาลาแบบเก่งจีน สร้างสมัยพระยาวิเชียรคีรี (เลี้ยนเส้ง ณ สงขลา) เป็นผู้ดำเนินการเมืองสงขลาภายใต้ศาลา เป็นที่ประดิษฐานหลักเมืองทำด้วยไม้ชัยพฤกษ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนทรัพย์ประดิษฐ์ให้ประจำเมืองหลักเมืองที่ทำพิธีฝังเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2385

รูปภาพที่ 28 บริเวณด้านหน้าของศาลาเจ้าฟ่อหลักเมือง บนถนนนังงาม จังหวัดสงขลา

พระตำหนักเขาน้อย

เป็นพระตำหนักที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นที่ประทับของเจ้าฟ้ายุคลจัมพร หรือ กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์และ เคยใช้เป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถฯ ในคราวเสด็จ เยี่ยมราชภูมิทางภาคใต้ด้วย ตัวอาคารมีรูปแบบสถาปัตยกรรมโรมัน-สติก รีโววัล พระตำหนักเขาน้อยเป็นพระ ตำหนักที่มีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นสวยงาม จนได้รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นในปี พ.ศ. 2525 ปัจจุบันนี้พระตำหนักเขาน้อยเป็นที่พักของผู้ว่าราชการสงขลา

วัดมัชณิมาวาส (วัดกลาง)

อยู่บนถนนไทรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นวัดใหญ่และสำคัญที่สุดในจังหวัดสงขลา วัดนี้เป็นวัด โบราณอายุประมาณ 400 ปี เดิมเรียกว่า วัดยาวยศรีจันทร์ เพราะกล่าวกันว่ายาวยศรี-จันทร์ คหบดีผู้มีชั้นในเมือง สงขลาให้อัญเชิญสร้างขึ้น ต่อมาเมื่อสร้างวัดเสียบทางทิศเหนือ และวัดโพธิ์ทางทิศใต้ ชาวสงขลาจึงเรียกวัดยาวย ศรีจันทร์ว่า “วัดกลาง” มาจนถึงทุกวันนี้ และได้เปลี่ยนชื่อเป็น (“วัดมัชณิมาวาส”) โดยพระเจ้าน้องยาเรอกรmorph ที่มีนาชิรญาณวโรรส คราวเสด็จเมืองสงขลาเมื่อ พ.ศ. 2431 นอกจากนี้ในวัดยังมีพิพิธภัณฑ์ชื่อ ภัทรศิลป์ เป็นที่ เก็บวัตถุโบราณต่างๆ ซึ่งรวบรวมมาจากเมืองสงขลา สะทิงพระ ระโนด และอื่นๆ ซึ่งเป็นหลักฐานที่สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ควรค่าแก่การศึกษา

รูปภาพที่ 29 บริเวณด้านหน้าของวัดมัชณิมาวาส(วัดกลาง) บนถนนไทรราม จังหวัดสงขลา

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลบ่ออย่างมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา อย่างมาก ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้สรุปความโดยเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา ในด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

ด้านวัฒนธรรม

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยเฉพาะทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ โดยเด่น ตำบลบ่ออย่างเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมสำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะเรื่องพหุวัฒนธรรม ต่างๆประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ทำให้มีทั้งโบราณสถานและสถานที่สำคัญต่อการท่องเที่ยว เช่น ปราสาทสุริยันทราย ศาสนสถาน ฯลฯ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ขาดการดูแลจัดการอย่างถูกต้อง ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่มีคนอาศัยอยู่จริง ดังนั้น จึงมีผลวัตตามบริบททางสังคม โลก แนวคิดอนุรักษ์และการท่องเที่ยวถูกกระทุ้นขึ้นในภายหลัง³⁶

ด้านประเพณี วิถีชีวิต และเทศกาล

จากหลักฐานปรากฏแสดงให้เห็นว่า ตำบลบ่ออย่าง เป็นแหล่งที่ตั้งต้นต่อตัวบทนี้ ประเพณีและ เทศกาลที่สำคัญของตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา มีความหลากหลายตามกลุ่มที่คนที่อยู่อาศัย เช่น ประเพณีชัก พระ งานศาลเจ้า ตรุษจีน สงกรานต์ งานสมโภชเสนาหลักเมือง ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้พอสมควร นอกจากนั้นยังมีเรื่องของวิถีชีวิตในรูปแบบของคนแต่ละกลุ่ม เช่น ในบริเวณถนนนครนอก นครใน ไทรบุรี บ้าน บน เป็นพื้นที่พหุสังคมค่อนข้างซัดเจนดูได้จาก สถาปัตยกรรม ศาสนา อาหารการกิน แต่อย่างไรก็ตามอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมยังไม่ได้เด่นพอที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว³⁷

เดือน	เทศกาล-ประเพณี
มกราคม	เทศกาลปีใหม่
กุมภาพันธ์	เทศกาลตรุษจีน เทศกาลหยวนเชี้ยา
มีนาคม	เทศกาลเช้งเม้ง
เมษายน	สงกรานต์
พฤษภาคม	เทศกาลสารทชนมจััง
มิถุนายน	เทศกาลอหาร2 Hale
กรกฎาคม	เทศกาลไหว้เจ้าประจำปี
สิงหาคม	เทศกาลสารทจีน
กันยายน	เทศกาลไหว้พระจันทร์
ตุลาคม	เทศกาลกินเจ
พฤษจิกายน	
ธันวาคม	เทศกาลส่งท้ายปี

ตารางที่ 2 เทศกาล ประเพณี 12เดือน ของ ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

³⁶ อิศรัภร์ รินไธสง.(2552).รายงานการวิจัยรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา.หน้า 155.

³⁷ อิศรัภร์ รินไธสง.(2552).แหล่งเดิม.สงขลา.หน้า156-158.

ด้านกิจกรรม

ตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ติดทะเล มีบริบททางประวัติศาสตร์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวมีมากมาย เช่น เที่ยวทะเล เดินชมบรรยายกาศย่านเมืองเก่า งานตามประเพณีทุกเดือนตลอดทั้งปี ขึ้นเขาตั้งแคมป์เมืองสงขลา ชมสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่า เที่ยวชุมวัดและโบราณสถาน ข้อจำกัดของกิจกรรมการท่องเที่ยวตำบลบ่ออย่าง ยังไม่ดึงดูใจนักท่องเที่ยวมากพอ ทำให้สงขลาไม่ใช่จุดมุ่งหมายของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยวแล้วกลับไม่ค้างแรม

ด้านการบริการ

ตำบลบ่ออย่าง มีโรงแรม รีสอร์ทพอสมครเพียงพื้นที่รับนักท่องเที่ยวทุกระดับ 24 แห่งแต่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางไปกลับไม่ค้างแรม เนื่องจากอยู่ใกล้กับหาดใหญ่ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเดินทางไปพักที่หาดใหญ่ ร้านอาหารมีมากมายเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งได้รับความนิยม โดยเฉพาะในบริเวณชายหาด และถนนนครใน ปัจจุบันนักท่องเที่ยวสามารถใช้เทคโนโลยีค้นหาสถานที่ต่างๆ ทั้งสถานที่ท่องเที่ยว โรงแรมและร้านอาหารได้สะดวก ปัญหาข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์เหล่าท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามข้อจำกัดด้านการบริการคือเส้นทางการเดินทางถนนหนทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยังคงมีปัญหา ถนนควรได้รับการปรับปรุงซ่อมแซม เนื่องจากชุกรุระ ป้ายบอกทางไม่ชัดเจน ที่จอดรถไม่มี รวมทั้งการไม่เคารพกฎหมาย โดยเฉพาะบริเวณย่านเมืองเก่า³⁸

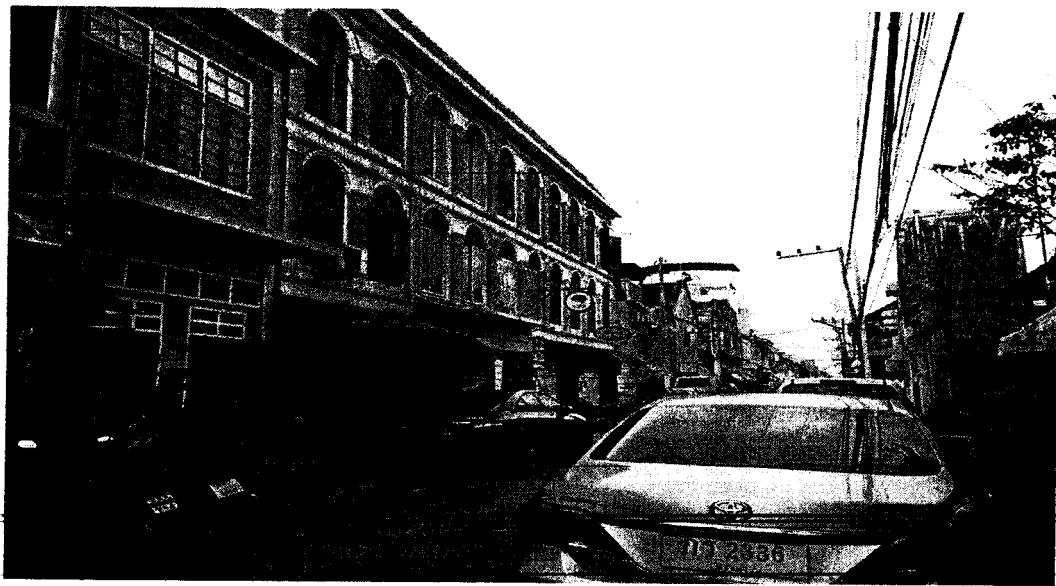
³⁸ อิศรัภร์ รินไธสง.(2552).แหล่งเดิม.สงขลา.หน้า158.

บทที่ 5

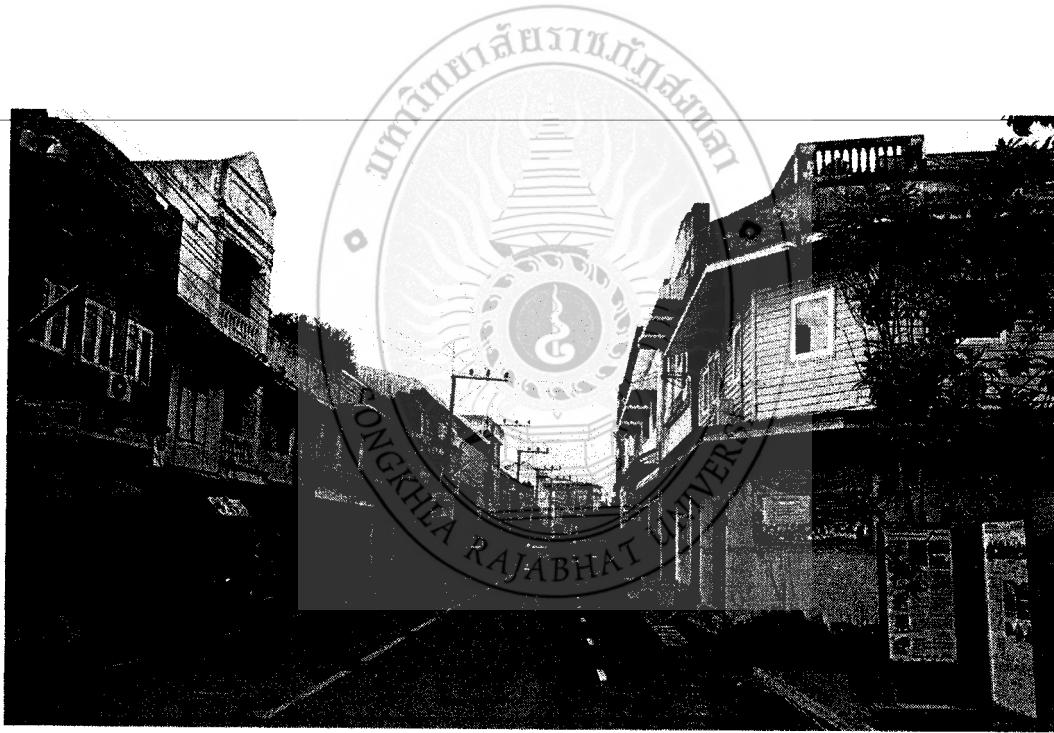
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในภาคอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างรวดเร็วในหลายประเทศทั่วโลก เนื่องจากเป็นภาคธุรกิจที่สำคัญสำหรับเศรษฐกิจและสังคมพัฒนาการ เช่น การดึงเงินตราต่างประเทศ, การลงทุนที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยว-โรงแรม-ร้านอาหาร, ธุรกิจการขนส่ง, การขายของที่ระลึก, การจ้างงาน เป็นต้น ปัจจุบัน นโยบายการของภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมความเข้มแข็งแก่ห้องคืนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดกิจกรรมการส่งเสริมเรื่องท่องเที่ยวอย่างมาก มากมายใน 1-2 ทศวรรษที่ผ่านมา เพราะการท่องเที่ยว นั้นคือเป้าหมายใหม่ที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันและอนาคต จากผลลัพธ์ ของการท่องเที่ยวที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นจำนวนนักท่องเที่ยว รายได้ ธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีจำนวนเพิ่มขึ้น ในทุกๆปี นั่นแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง และสินค้าของการท่องเที่ยว ในประเทศไทยมีหลากหลายประเภท ทั้งทางธรรมชาติ ทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ เช่น ตำบลบ่ออย่างมีสถาปัตยกรรมที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ว่าบริเวณตำบลบ่ออย่างมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่โดดเด่น และเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ด้วยเหตุนี้รัฐบาลและโดยเฉพาะภาคเอกชนจึงต้องการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวใน เชิงวัฒนธรรมของตำบลบ่ออย่างในรูปแบบที่ยั่งยืน รวมทั้งต้องการให้ตำบลบ่ออย่างบางเป็นที่รู้จักการในฐานะเมือง ที่มีสถาปัตยกรรมที่ท่องเที่ยวแก่ผู้คนโดยทั่วไป

แต่อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยว หรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้นจะเป็นเหมือนการเร่งการพัฒนาให้เกิด ความเปลี่ยน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียไปด้วยกัน ข้อดี เช่น การท่องเที่ยวสร้างอาชีพและ รายได้ให้แก่ชาวบ้านให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การปรับปรุงอาคารเก่า(Renovation) เพื่อใช้ประโยชน์ในด้าน ธุรกิจ การท่องเที่ยวทำให้ภาครัฐพื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมเก่าแก่ของห้องคืนให้กลับคืนมา เป็นต้น แต่ใน ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบในด้านไม่ดีเช่นกัน คือ การท่องเที่ยวย่อมเข้ามาเปลี่ยนวิถีชีวิตผู้คนโดย นำพาค่านิยมจากภายนอกเข้ามาเร็วขึ้น เช่น วัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล ร้านอาหาร วิถีสังคม ร้านค้าทันสมัย ร้านถ่ายรูป ร้านสะดวกซื้อ สถานบันเทิงเป็นต้น

รูปภาพที่ 30บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงบนถนนนางงาม (ปัจจุบัน) จังหวัดสระบุรี

รูปภาพที่ 31 บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงบนถนนนครนอกราช (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

ปัจจุบันพื้นที่ของตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลาเป็นมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา เข้ามาสนับสนุนและช่วยพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะชุมชนย่านเมืองเก่า โดยมีเป้าหมายจะพัฒนาให้ขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกโลก”(World Heritage) เมื่อไหร่ก็แล้วแต่ อย่างเช่นปีนั้น ด้วยเหตุนี้ จึงมีการส่งเสริมการท่องเที่ยว และศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อนำมาสู่แนวทางการอนุรักษ์เตรียมความพร้อมให้ย่านเมืองเก่า กล้ายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกอนุรักษ์และเป็นที่รู้จักในระดับ ชาติ ทำให้ตำบลบ่ออย่างเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน ความเปลี่ยนแปลงนั้นมีเชิงบวกและเชิงลบ ต่อทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เช่น ข้อดีของการท่องเที่ยวนั้นทำให้ตำบลบ่ออย่างเป็นที่รู้จักและรับรู้อย่างกว้างขวางขึ้น ผ่านการ

ประชาสัมพันธ์ในฐานะเมืองแห่งวัฒนธรรม ลายรูปแบบเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา จนทำให้คนในพื้นที่มีรายได้มากขึ้น เกิดการจ้างงาน ระบบเศรษฐกิจระดับต้นขึ้น สภาพบ้านเมืองกลับมามีชีวิตขึ้น เป็นต้น

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

การท่องเที่ยวของจังหวัดสกลาโภโดยเฉพาะบริเวณเขตเมืองเก่า ตำบลบ่ออย่าง กำลังเริ่มมีความสำคัญอย่างเห็นได้ชัดมากขึ้นและเป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพราะจุดขายสำคัญของตำบลบ่ออย่างที่สำคัญในขณะนี้คือความเป็นเมืองเก่า หรือ การเอาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มาผูกโยงเข้ากับบริบททางสังคม วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือปัจจัยที่มีความหมายต่อการท่องเที่ยวของ การท่องเที่ยวของตำบลบ่ออย่างอย่างมาก เช่น ทำให้การท่องเที่ยวของตำบลบ่ออย่างขยายตัวขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมาก กลยุทธ์ที่สำคัญของคนในตำบลบ่ออย่างในปัจจุบัน คือการจัดการที่ดี เพื่อที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวและธุรกิจท่องเที่ยวได้เพียงพอ เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียงเพื่อเป็นการกระจายนักท่องเที่ยวและธุรกิจท่องเที่ยวให้ขยายออกไปบริเวณอื่นๆ มากกว่าที่จะมา กระจุกตัวกันเพียงแค่ในเขตตัวเมืองเก่าเพียงเท่านั้น

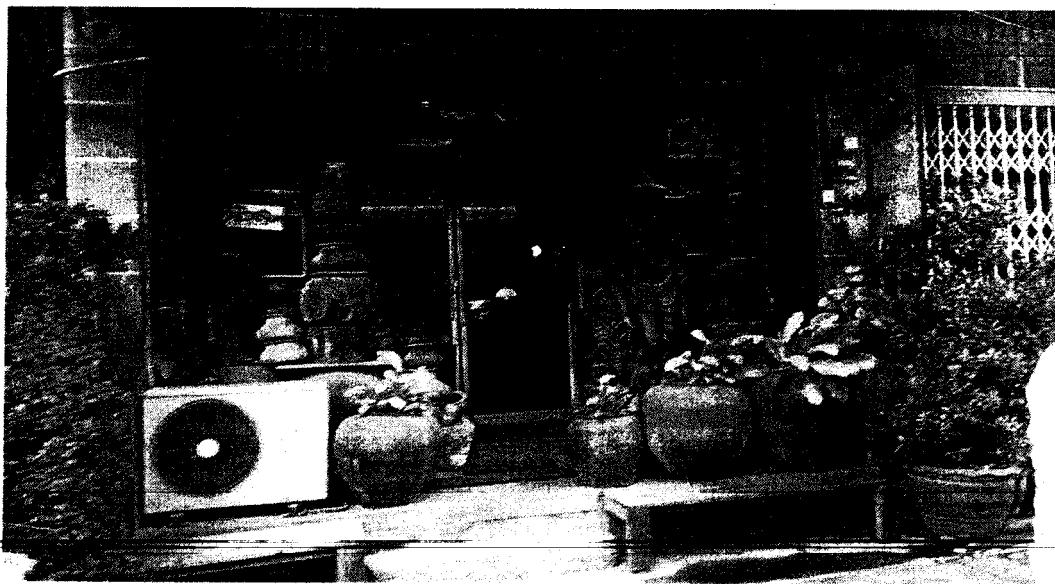
ปัจจุบันการท่องเที่ยวในตำบลบ่ออย่างนั้นมีความคึกคักเฉพาะบริเวณของเขตเมืองเก่าและบริเวณ ชายหาดเพียงเท่านั้น เพราะบริเวณอื่นของตำบลบ่ออย่างไม่ใช่สถานที่ท่องเที่ยวและน่าดึงดูดใจเท่าไรนัก นอกจากเสีย จำกว่าจะมีการจัดงานแสดงสินค้าหรือซ่อมแซมศิ่ว เด็ก ตั้งนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นและผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งดีและไม่ดี โดยตรงก็คือชุมชนเขตเมืองเก่าและบริเวณข้างเคียง ไม่ว่าจะเป็นการจราจรที่คับคั่ง รถพังทะทะ รถพังทะทะ อากาศ ขยาย มนักท่องเที่ยวเดินถ่ายรูปตลอดเวลา รวมทั้งยังต้องปรับตัวด้านการประกอบอาชีพและวิถีชีวิต ตนเองให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เช่น การปรับปรุงอาคารบ้านเรือนให้เป็นร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายของฝาก ร้านกาแฟ แกลลารี่ เป็นต้น ซึ่งการปรับปรุงอาคารในลักษณะแบบนี้ในหลายฯ ที่ไม่ว่าจะเป็น หลวงพระบาง ภูเก็ต ปีนัง ก็ใช้วิธีการในลักษณะเดียวกันนี้มาเพิ่มเติมทั้งนั้น และดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่นกัน

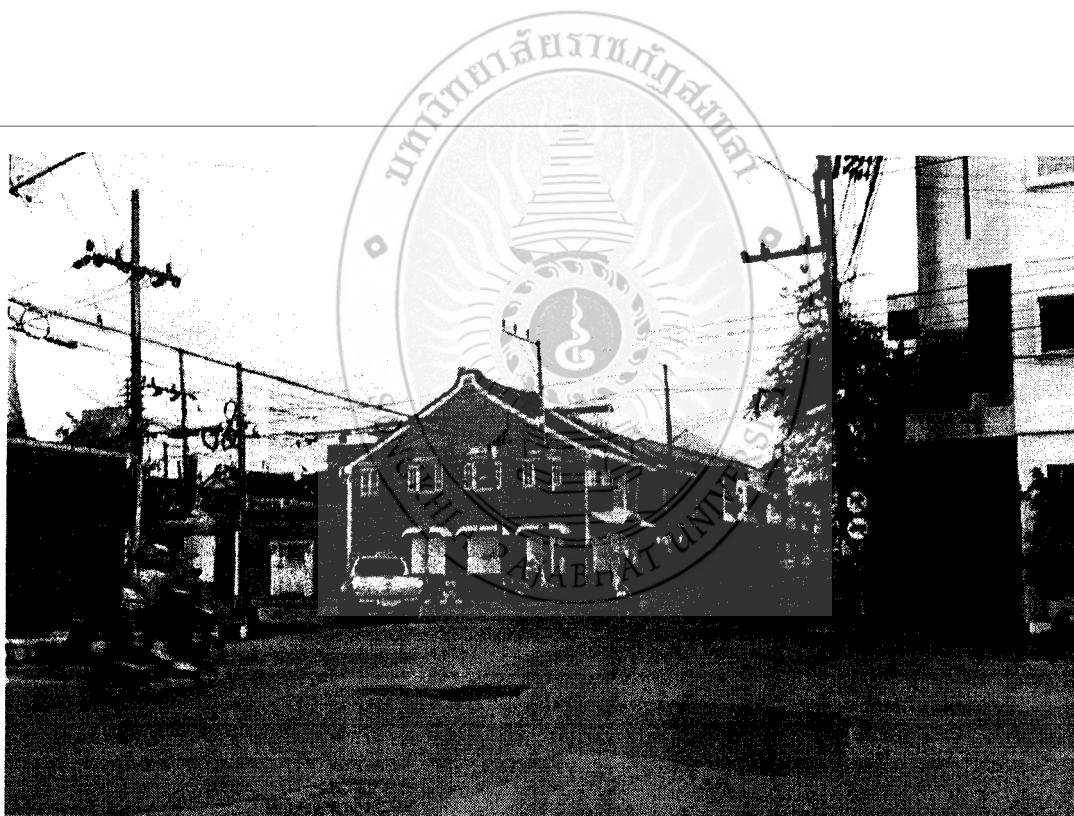
รูปภาพที่ 32 บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงเพื่อธุรกิจบนถนนนครใน (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

รูปภาพที่ 33 บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงเพื่อธุรกิจบนถนนนครใน (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

รูปภาพที่ 34 บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงเพื่อธุรกิจบนถนนนครใน (ปัจจุบัน) จังหวัดสangkhla

รูปภาพที่ 35 บ้าน ตึก อาคาร เก่าที่มีการปรับปรุงเพื่อธุรกิจบนถนนนครใน (ปัจจุบัน) จังหวัดสangkhla

ดังนั้น แนวทางของการพัฒนาบริเวณเมืองเก่าให้กล้ายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวจัดกันมากขึ้น โดยการรื้อจัดตั้งเอาเอกลักษณ์มาเป็นสิ่นค้าถือว่าเป็นการวางแผนที่ดี แต่อย่างไรก็ตามผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวก็คือสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ปัญหาการจราจร ความเสื่อมโทรมของชุมชน อิทธิพลจากภายนอก (ค่านิยม-วัฒนธรรม-สังคม) ความปลดปล่อยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน หรือปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม เพราะการท่องเที่ยวคือสิ่งที่เป็นตัวกระตุ้นที่นำความเปลี่ยนแปลงให้เข้ามาระบุมากขึ้น

รูปภาพที่ 36 รถติดในบริเวณเขตเมืองเก่า (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

รูปภาพที่ 37 ร้านค้าและสถานบันเทิงบริเวณชายหาดสมิหลา (ปัจจุบัน) จังหวัดสงขลา

นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิตของผู้คนในหลายด้านที่ชัดเจนก็คือเรื่องของค่าครองชีพที่สูงขึ้น เนื่องจากมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมาในเรื่องของเครื่องอันวยความสะดวก เช่น มือถือ คอมพิวเตอร์ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ โทรศัพท์ 移动电话 เครื่องใช้ไฟฟ้าอื่นๆ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามผู้คนส่วนใหญ่ก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไป เช่น การเป็นเจ้าของกิจการหรือธุรกิจจากการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร เกตส์ເເຫັ້ນ โรงแรม ร้านขายของฝาก ร้านค้า เป็นต้น

ผลกระทบด้านสังคมวัฒนธรรม

เป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการที่นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังว่าจะได้สัมผัส วัฒนธรรมที่ตนเองไม่คุ้นเคย หรือแปลกแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของตนเองพบเจอด้วยในสภาพแวดล้อมของตนเอง ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่มักจะเน้นการนำเสนอวัฒนธรรมของตนเองโดยการถ่ายทอดผ่าน อาหาร ประเพณี หัตถกรรม เสื้อผ้า สถาปัตยกรรม หรือแม้กระทั่งประวัติศาสตร์ เพราะเป็นสิ่งที่เข้าใจง่ายมากกว่าการมาเรียนรู้และปฏิบัติตัวย遁เอง ซึ่งก็จะสอดคล้องกับสิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังเมื่อคิดถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การไปสัมผัสร่วมกันอื่นด้วยการสูบบุหรี่ กินรำ ดูประเพณี อ่านประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่คนโดยทั่วไปเข้าใจ ได้แก่ ตลาดน้ำ อัมพวา ตลาดน้ำอโยธยา ตลาดน้ำคัลลงเดน เพราะนั่นคือวิถีชีวิตดั้งเดิมของผู้คน แต่ในความเป็นจริง ยกตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นตลาดน้ำที่เกิดขึ้นทุกภูมิภาคในประเทศไทยปัจจุบันนี้ไม่ได้อ้วนเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั้งหมดทุกแห่ง ยกเว้นแต่เพียงว่าพื้นที่นั้นๆ มีวิถีชีวิตที่ดำรงมาแบบนั้นแต่แรกเริ่ม เช่น อัมพวา หรือดำเนินสะดวก เพราะหากดูบริบทอื่นประกอบตามลักษณะภูมิศาสตร์แล้วไม่ใช่ทุกชุมชนเก่าแก่ในประเทศไทยที่ใช้คลองในการคมนาคม หรือสร้างบ้านเรือนติดคลอง แนวความคิดลักษณะนี้อาจได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมหลักของสังคมไทย(ภาคกลาง) ที่ใช้คลองคมนาคมก่อนยุคสมัยนั้น หรือ บางพื้นที่ก็เคยพื้นที่ทำการเกษตรโดยเฉพาะในภาคกลางจึงมีการขุดคลองขึ้นมาใช้และใช้เป็นเส้นทางคมนาคมไปพร้อมกันทำให้หลายฯ แต่ในขณะเดียวกันพื้นที่อื่นๆ ก็จะมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ตนเอง เช่น ชาวสงขลาแต่แรกไม่ได้ใช้ประโยชน์จากคลอง เช่น เดียวกับภาคกลางดังนั้นจึงไม่นิยมสร้างบ้านริมคลอง ไม่ใช้คลองเป็นเส้นคมนาคมหลัก หากแต่ต่อยู่ริมน้ำที่ตัวกันเป็นชุมชนมีกำแพงล้อมรอบ มีท่าเรือค้าขายติดต่อกับต่างชาติหรือเมืองอื่นๆ ในฐานะเมืองท่า และทำประมงเป็นหลัก

ดังที่กล่าวมาในข้างต้นว่าจังหวัดสงขลา นั้นมีบริบททางประวัติศาสตร์ที่สำคัญอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นหัวเมืองสำคัญภาคใต้ เมืองท่าการค้าที่สำคัญ ที่ส่งผลทำให้มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะในตำบลบ่ออย่างในฐานะเมืองเก่าแก่ทำให้มีคนกลุ่มต่างๆ เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และนอกจากนั้นยังมีโบราณสถานที่สำคัญ ศาสนสถานที่สำคัญของแต่ละกลุ่มคน วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดเลี่ยบ มัสยิดบ้านบน ศาลเจ้า เข้าตั้งกวน กำแพงเมือง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ตำบลบ่ออย่างรวมทั้งจังหวัดสงขามีลักษณะวัฒนธรรมเป็นแบบพหุวัฒนธรรม คือ ในสังคมหนึ่งมีมากกว่า 1 วัฒนธรรม คือ พุทธ จีน และมุสลิม สะท้อนผ่านวิถีชีวิต อาหาร การแต่งกาย อาชีพ ศาสนา ประเพณี สถาปัตยกรรม ฯล ที่มีความแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละกลุ่ม ซึ่งในมุมมองของการท่องเที่ยววันนี้ ตำบลบ่ออย่างถือว่ามีศักยภาพที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ใช้จุดเด่นด้านวัฒนธรรมเป็นจุดขายหรือเป็นสินค้าท่องเที่ยว แต่ต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้มีการพัฒนาฟื้นฟูวัฒนธรรมด้านต่างๆ กลับคืนมา จุดขายของการท่องเที่ยวของตำบลบ่ออย่างในปัจจุบันคือ ย่านชุมชนเก่า(ถนนครุนออก นครใน) ความมีเสน่ห์ในฐานะเมืองเก่าแก่ ที่มีสถาปัตยกรรมดั้งเดิม วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวจีนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ ซึ่งความดั้งเดิมถูกสะท้อนผ่านสถาปัตยกรรม อาหารการกิน เทศกาล ถนนคนเดินดังที่เห็นในปัจจุบัน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมของตำบลบ่ออย่างตั้งแต่เมื่อแรกเริ่งการพัฒนาให้พื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยววันนี้อย่างไร ได้กรอบการอนุรักษ์เพื่อให้สงขลาภัยเป็นเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังนั้น จึงได้มีการ

จัดการเรื่องของวัฒนธรรมอย่างจริงจังขึ้นมาโดยเฉพาะพื้นที่ย่านชุมชนเก่า โดยได้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรม วิถีชีวิต ด้านต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนดังเดิมให้กลับคืนมา มีชีวิตชี瓦ขึ้นอีกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุน ร้านอาหารดังเดิมประจำถิ่นให้เป็นที่รู้จักผ่านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ จัดงานประเพณีในพื้นที่ให้ยิ่งใหญ่ ด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน จัดแสดงวิถีชีวิตดังเดิม สถาปัตยกรรม ผ่านสื่อที่ทันสมัย นำเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์มาเชื่อมโยงกับวิถีคนมากขึ้น

รูปภาพที่ 38 อาคารสไตล์ชิโนโปรตุเกส ย่านเมืองเก่า ตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา

ที่มา : เว็บไซต์ http://photoxicite.com/v2_2/food/457-koh-thai-songkhla.html สืบค้น วันที่ 16 สิงหาคม 2558

รูปภาพที่ 39 ตลาดนัดชุมชน แสดงวิถีดั้งเดิมชุมชน ตำบลบ่ออย่าง จังหวัดสงขลา

ที่มา : ตลาดนัดชุมชนบ่ออย่าง.(ออนไลน์) สืบค้น วันที่ 16 สิงหาคม 2558

บรรณานุกรม

- กิติ ตันไทย. (2550). ห้องถินศึกษา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ชนัญ วงศ์วิภาค.(2545). ประযุทธ์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา
ประสบการวิชาชีพการจัดการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยทำมาริราช.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). วิถีการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพ: ออมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง
จำกัด(มหาชน).
- ณวรรธน์ สายเชื้อ. (2541). แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาห้องถิน : กรณีศึกษามีองสงขลา. บัณฑิต
วิทยาลัย ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและ
เมือง กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพล ณ สงขลา. (2548). พงศาวดารเมืองสงขลาและโบราณคดีและเมืองสงขลา พระยา
วิเชียรครี(ชม). กรุงเทพฯ: อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก พร้อมศักดิ์ ณ สงขลา
23 มกราคม 2553, พี.เพรส.
- ตรีรงค์ พึงรัชมี. (2539). การศึกษาองค์ประกอบชุมชนเมืองเก่าเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา : กรณีศึกษา
ชุมชนย่านถนนนครนอก-นครใน สงขลา. บัณฑิตวิทยาลัย ปริญญาการวางแผนภาคและ
เมืองมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ ล้อมลิม. (2534). ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองสงขลา กับต่างเมือง. โครงการสัมมนาวิชาการ “100ปี
ทุนวัฒนธรรมลุ่มน้ำ迤雷สถาบันสงขลา”.
- พิพิธสุดา สุระสิทธิ์. (2553). การดำรงอยู่และปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมภายในตัวพหุสังคม
เมืองสงขลา. (วิทยานิพนธ์). ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมนุชย์ ๔ ล ะ ส ง ค ม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ราพงศ์ ศรีสุชาติ. (2528). ชุมชนแรกเริ่มสมัยประวัติศาสตร์บริเวณวัดพะโคะและใกล้เคียงประวัติศาสตร์
และโบราณคดีควบรวมทั้งสอง. กรุงเทพฯ: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์
นทรริ唆 สงขลา. รุ่งแสงการพิมพ์.
- ราพงศ์ ศรีสุชาติ. (2529). สพท.ชุมชนโบราณ สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.2529. กรุงเทพฯ:
สถาบันทักษิณคดีศึกษา, ออมรินทร์การพิมพ์.
- พรพิพิธ กิจเจริญไฟศาล.(2553). การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
วางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์
นทรริ唆.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว และจำนง แรกพินิจ. (2534). สงขลาศึกษา: ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองสงขลา.
เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา สงขลา.
- นิคม จารมณี. (2536). การท่องเที่ยวและการจัดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- บันเทิง พูลศิลป์. (2519). โบราณวัตถุสถานในจังหวัดสงขลาที่เกี่ยวข้องกับตระกูล ณ สงขลา เจ้าพระยาครีรัธรรมารักษ์เบศ. กรุงเทพฯ: อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพมหาอัมมาตย์เอก เจ้าพระยาครีรัธรรมารักษ์เบศ(จิตรา ณ สงขลา) ณ เมรุหน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราราวาส วันอังคารที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2519, ช่วงพิมพ์.
- ประเสริฐ วิทยารักษ์. (2527). การพัฒนาการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มีงสรรพ ขาวสะอาด และคณะ. (2540). โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย(รายงานฉบับสมบูรณ์). สถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย . การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ยงยุทธ ชูแวน. (2529). พัฒนาการของชุมชนรอบทะเลสาบสงขลาตั้งแต่ต้นคริสต์วรรษที่ 17 ถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยงยุทธ ชูแวน และคณะ. (2541). โลกของลุ่มทะเลสาบ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอดิสัน เพรสโปรดักส์.
- ศรี ยามสุโพธิ์.(2543). สังคมวิทยาการท่องเที่ยว = Sociology of tourism.กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศรีสุพร ช่วงสกุล. (2547). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองสงขลา พ.ศ. 2385-2472. (วิทยานิพนธ์). อักษรศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีสมร ศรีเบญจพลาญกูร. (2544). ประวัติศาสตร์เมืองสงขลา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ศุภการ ศิริไพศาล. (2550). ความสำคัญของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนย่านถนนสายวัฒนธรรมในเขตเมืองสงขลาเก่า. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศุภการ ศิริไพศาล และอภิเชษฐ์ กาญจนดิษฐ์. (2550). พิธีกรรมและความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา จากอดีตจนถึงปัจจุบัน. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- สกรรจ์ จันทรัตน์ และสงบ ส่งเมือง. (2532). การเริ่มต้นและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีเมืองสงขลาเก่า. กรุงเทพฯ: โครงการอนุรักษ์และปรับปรุงเมืองสงขลาเก่า กองโบราณคดี กรมศิลปากร, ป. สัมพันธ์พาณิชย์.
- สงบ ส่งเมือง. (2541). เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคใต้ ในรอบห้าศวรรษที่ผ่านมา. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยศรีทราย.
- สงบ ส่งเมือง. (2529). สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ จังหวัดสงขลา. กรุงเทพฯ: สถาบันทักษิณคดีศึกษา, อิมรินทร์การพิมพ์.
- สารูป ฤทธิ์ชู. (2552). 100ปี การเมืองท้องถิ่nlุ่มทะเลสาบสงขลา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สิทธิพร ศรีผ่อง. (2554). เมืองสงขลา ก่อนปฏิรูปการปกครอง พ.ศ. 2318-2439. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- หอพระสมุดวชิรญาณ. (มปป.) จดหมายเหตุระบะทางเดส์จประพานในรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสหัวเมืองในแหลมมลายู รัตนโกสินทร์ 117-118-119 รวม 3 คราว. กรุงเทพฯ:

อมรา ศรีสุชาติ. (2539). บัญชีโบราณสถานที่ขันทะเบียนแล้ว จังหวัดสงขลา. เอกสารประกอบการบรรยายโครงการฝึกอบรมทบทวนสมำชิกอาสาสมัครห้องถินในการดูแลรักษามรดกทางด้านศิลปวัฒนธรรม (อส.มศ.) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กรุงเทพฯ: เอกสารอัสดงสำเนาเย็บเล่ม.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางสาวชุดลีพร ทวีศรี
วันเดือนปีเกิด	1 กุมภาพันธ์ 2527
สถานที่เกิด	จังหวัดอุบลราชธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	62/133 หมู่บ้านโนนรมย์ ตำบลลำลูกกา อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12150

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2544	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียน Narin Nakhon จังหวัดอุบลราชธานี
พ.ศ. 2550	ศิลปศาสตร์บัณฑิต (ศศ.บ.) วิชาเอกประวัติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2555	ศิลปศาสตร์มหบัณฑิต (ศศ.ม.) วิชาเอกประวัติศาสตร์(เอเชีย) จากมหาวิทยาลัยครินครินทร์วิโรฒ กรุงเทพมหานคร

